

Τ.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

145
Πολ

ΘΕΜΑ

"ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ"

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: ΠΟΠΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΑΚΟΥ-ΒΑΡΕΛΙΔΟΥ
ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ: ΓΙΩΡΓΟΣ Κ. ΒΑΡΕΛΙΔΗΣ
(ΔΙΔΑΚΤΟΡΕΣ Ε.Μ.Π.)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΕΙ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ: ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ
ΤΡΥΦΩΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟ

ΑΘΗΝΑ 2000

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
ΤΑ ΚΑΣΤΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.....	1
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ	2
Κατά την Αρχαιότητα.....	2
Ονομασία της Καρύστου.....	3
Κατά τους χρόνους του Τρωϊκού Πολέμου.....	4
Κατά τους Περσικούς Πολέμους	5
Περίοδος (100-1200 μ.Χ.)	7
Περίοδος Φραγκοκρατίας.....	9
Περίοδος Τουρκοκρατίας	12
Το Άπαρτο Κάστρο	15
Μετά την Απελευθέρωση	17
ΚΑΡΥΣΤΟΣ	19
Η ΠΟΛΙΣ ΤΗΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ	21
Γενικά.....	21
Η ΚΑΡΥΣΤΙΑ ΚΑΙ ΣΤΥΡΙΑ ΛΙΘΟΣ.....	32
Αρχαία Λατομεία και Μάρμαρα	32
ΚΑΣΤΕΛ-ΡΟΣΣΟ, Το κάστρο της Καρύστου.....	35
Γενικά.....	35
Η Ιστορία του Κάστρου	36
Η διαδρομή μέχρι το Κάστρο	50
Περίβολος και εσωτερικό του Κάστρου	51
Αρχιτεκτονικά-κατασκευαστικά στοιχεία.....	68
Ο αμυντικός και στρατηγικός ρόλος της Καρύστου.....	71
Η οχυρωματική του τεχνική.....	72
Η σημερινή κατάσταση του Κάστρου	75
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ	80
ΝΕΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ-ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ.....	81
Το Μπούρτζι της Καρύστου.....	83
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	93
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	94

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

«ΤΑ ΚΑΣΤΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ»

Ο αριθμός τους ξεπερνά τις δύο εκατοντάδες σε όλη τη χώρα. Σκαρφαλωμένα στα πιο απόμερα σημεία, ταυτισμένα με διάφορες περιόδους της ιστορίας μας, έπαιξαν σημαντικό αμυντικό ρόλο στις δύσκολες στιγμές του τόπου, αιώνες πριν. Σήμερα, μάλλον περιφρονημένα μνημεία θα μπορούσε να τα χαρακτηρίσει κανείς, εφόσον τα περισσότερα καταρρέουν από τη φθορά του χρόνου και τις καιρικές συνθήκες.

Κι όμως τα κάστρα αντιστέκονται όπως μπορούν. Αν μάλιστα αναλογιστεί κανείς ότι κανένα σχέδιο προστασίας και ανάδειξης δεν έγινε ποτέ μέχρι τώρα, τότε θα συνειδητοποιήσει την αξία του προγράμματος που υλοποιεί το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων εδώ και τριάμιση χρόνια. Το πρόγραμμα καλείται «Κάστρων περίπλους» και αφορά την αποτύπωση, ανάδειξη και προβολή μεσαιωνικών και βυζαντινών κάστρων κυρίως στον παράκτιο χώρο.

Με το συγκεκριμένο πρόγραμμα έχει επιτευχθεί η ολοκλήρωση 30 μελετών και η δημοπράτηση κάποιων έργων.

Φυσικά έγινε μια επιλογή. Ύστερα από συνεργασία με τις αρμόδιες εφορείες αρχαιοτήτων τα τυχερά κάστρα ήταν 36. Ευτυχώς μέσα σ' αυτά συμπεριλαμβάνεται και το κάστρο της Καρύστου «Castle Rosso».

Με αφορμή το «Κάστρων περίπλους», ξεκίνησε μία διακρατική συνεργασία με τον Δήμο Βενετίας. Στόχος του κοινού προγράμματος είναι η προοπτική του προσδιορισμού μιας πολιτιστικής διαδρομής που περιλαμβάνει περιοχές της Βενετίας, της Νότιας Ιταλίας και της Ελλάδας.

Ας ελπίσουμε λοιπόν πως την ίδια τύχη θα έχουν και όλα τα υπόλοιπα κάστρα τα οποία, ατυχώς, βρίσκονται σε περιοχές με λίγο τουρισμό και γι' αυτό το λόγο δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερο «ενδιαφέρον».

Στα πλαίσια αυτής της πτυχιακής εργασίας θα ασχοληθούμε με το κάστρο της Καρύστου μεσαιωνικής περιόδου, και θα εκθέσουμε την ιστορία την αρχιτεκτονική αλλά και τη σημερινή κατάστασή του.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ

Μια μικρή ιστορική αναδρομή της Καρύστου, θα μας δώσει στοιχεία για το πλούσιο παρελθόν της πόλης, και για τον σπουδαίο ρόλο που διαδραμάτισε ανά τους αιώνες.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Η Κάρυστος είχε ακμάσει κατά την αρχαιότητα και περιλαμβάνονταν στις τέσσερις σπουδαιότερες πόλεις της Ευβοίας (οι άλλες ήταν οι: Χαλκίδα, Ερέτρια, Ιστιαία). Ως παλαιότεροι κάτοικοι της Καρύστου θεωρούνται οι προϊστορικές φυλές οι οποίες κατοίκησαν ή επέδραμαν στο Αιγαίο και είναι γνωστές με τα ονόματα Κάρες, Λέλεγες κλπ, χωρίς όμως να γνωρίζουμε συγκεκριμένες λεπτομέρειες για τον τρόπο ζωής, τα ήθη και έθιμα τους¹.

Όπως όμως και στις υπόλοιπες παραλιακές πόλεις και νησιά της Ελλάδος, έτσι και στη Κάρυστο, οι προελληνικές εκείνες φυλές διώχθηκαν ή αφομοιώθηκαν στα επικρατήσαντα, αργότερα, ελληνικά φύλα, τα οποία κατήλθαν από το Βορρά και εγκαταστάθηκαν μόνιμα στην Ελλάδα².

Οι πρώτοι κάτοικοι της Καρύστου, φαίνεται ότι ήταν οι Δρύοπες, φυλής Πελασγικής, οι οποίοι λέγεται ότι εκδιώχθηκαν από τους Δωριείς, από τη Στερεά Ελλάδα και οι οποίοι κατοικούσαν μεταξύ Οίτης και Παρνασσού. Η εγκατάσταση των Δρυόπων τοποθετείται στο τελευταίο τέταρτο της Δεύτερης χιλιετηρίδας π.Χ.

Με την πάροδο όμως των χρόνων μαζί με τους Δρύοπες συγχωνεύτηκαν και άλλα πελασγικά, ιωνικά και δωρικά στοιχεία τα οποία είτε κατοικούσαν πρωτύτερα στη Νότιο Εύβοια, είτε προσήλθαν αργότερα και εγκαταστάθηκαν ειρηνικά ή βιαίως.

¹ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 26, ΑΘΗΝΑ.

² Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 26, ΑΘΗΝΑ

Γεγονός, πάντως, είναι πως επικράτησαν Δωρικά στοιχεία από τους πρώτους κιόλας ιστορικούς χρόνους, και των οποίων τα χαρακτηριστικά παρουσιάζονται έκδηλα σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής των πολιτών³.

Αξίζει επίσης να ειπωθεί πως κατά τους ιστορικούς χρόνους η Κάρυστος ανέπτυξε αξιόλογο πολιτισμό και μάλιστα ήταν από τις πρώτες πόλεις που έκοψε νομίσματα.

Η βασιλεία, φυσικά, ήταν το αρχαιότερο πολίτευμα, το οποίο αντικαταστάθηκε αργότερα από την ολιγαρχία και να καταλήξει (πριν το 500π.Χ.) στην Δημοκρατία⁴.

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΡΥΣΤΟΥ

Υπάρχουν αρκετές προσεγγίσεις για το πως κατέληξε η πόλη να πάρει το όνομα της.

Αρχικά, από τους παλαιότερους χρόνους, όπως πληροφορούμαστε από διασωθέντα αποσπάσματα αρχαίων συγγραμμάτων, η χώρα ονομαζόταν Χειρωνεία, από τον πατέρα του Καρύστου Χείρωνα, ο οποίος εκδιώχθηκε από την Θεσσαλία ή ήρθε και κατέλαβε την Κάρυστο⁵.

Επίσης, η Κάρυστος απαντάται και ως «Αιγαία», οφείλοντας το όνομά της στον Αιγαίωνα, ο οποίος μυθολογείται πως ήταν ένας εκ των Τιτάνων⁶.

Άλλη πάλι ερμηνεία, είναι πως η Κάρυστος πήρε το όνομά της από τις καρυές, οι οποίες φύτρωναν και εξακολουθούν να υπάρχουν και σήμερα στα ψηλότερα μέρη της Καρύστου.

³ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 26-27, ΑΘΗΝΑ.

⁴ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 43, ΑΘΗΝΑ.

⁵ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 27, ΑΘΗΝΑ.

⁶ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 27, ΑΘΗΝΑ.

Ας αφήσουμε όμως το πολύπλοκο, όπως αποδεικνύεται, θέμα της ονομασίας της πόλης και να συνεχίσουμε την ιστορική μας αναδρομή⁷.

ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΟΥ ΤΡΩΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Η Κάρυστος κατά την αρχαιότητα είχε αποκτήσει αξιόλογη ναυτική δύναμη και μάλιστα λάμβανε μέρος σε εκστρατείες όπως αυτή της Τροίας, υπό την αρχηγία του Παλαμήδη, γιου του ηγεμόνα του Ναυπλίου⁸.

Αλλά και μετά τα Τρωικά δρώμενα, η Κάρυστος εξακολουθούσε να διατηρεί θαλάσσια δύναμη διεξάγοντας μάλιστα και σημαντικό εμπόριο βοηθούμενη και από τους φυσικούς όρμους και λιμένες της⁹.

Με τη κάθοδο όμως των Δωριέων, 100 χρόνια περίπου μετά τον Τρωικό πόλεμο, και με την επικράτηση αυτών στο χώρο της Καρύστου, άρχισε μια δύσκολη περίοδος για τον τόπο¹⁰.

Λόγω της διένεξης, που ανέκαθεν είχαν οι Δωριείς με τους Ίωνες, αποίκους της Μιλήτου, οι τελευταίοι επιχείρησαν και εκστράτευσαν εναντίον της Καρύστου.

Η διαμάχη αυτή μεταξύ των Ιώνων της Μιλήτου και των Καρυστινών Δωριέων, πρέπει, σύμφωνα με τα συγγράμματα, να οφείλεται κυρίως σε εμποροναυτικά αντικρουόμενα συμφέροντα των Καρυστινών ναυτικών και των Μιλησίων εμπόρων. Από την εκστρατεία αυτή των Μιλησίων και μέχρι την περίοδο των Μηδικών πολέμων (491-479 π.Χ.), δεν έχουμε ιδιαίτερες ιστορικές μαρτυρίες περί Καρύστου. Φαίνεται πάντως πως η Κάρυστος εξακολουθούσε πάντοτε να είναι ναυτικό κέντρο και να διατηρεί ναυτική δύναμη¹¹.

7 Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 27, ΑΘΗΝΑ

8 Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 28, ΑΘΗΝΑ

9 Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 28, ΑΘΗΝΑ

10 Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 28, ΑΘΗΝΑ

11 Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 28, ΑΘΗΝΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

Μετά τον Τρωικό πόλεμο, ιστορικά, σειρά είχαν οι Περσικοί πόλεμοι. Και σε αυτή τη δύσκολη περίοδο η Κάρυστος είχε επίσης μια αξιόλογη παρουσία-συμμετοχή στα δρώμενα της εποχής¹².

Κατά την πρώτη Περσική εκστρατεία δεν θέλει ή δεν της δίδεται η ευκαιρία να λάβει μέρος καθώς ο στόλος των Περσών δεν έφτασε τότε στα παράλια της¹³.

Αυτό συνέβη διότι φοβούμενοι οι εκστρατείες το ανοικτό πέλαγος αρκέστηκαν στο να παραπλέουν στις μικρασιατικές ακτές και δυτικότερα κατά μήκος των ακτών της Θράκης¹⁴.

Στην προσπάθειά τους όμως να παρακάμψουν το ακρωτήριο Άθως ο Περσικός στόλος έπαθε μεγάλες ζημιές, με απώλειες τόσο σε έμπυχο όσο και άψυχο υλικό¹⁵.

Την επόμενη όμως χρονιά, οργανωμένος εκ νέου ο Περσικός στόλος επιχείρησε να εισχωρήσει στον ελλαδικό χώρο, ακολουθώντας αυτή τη φορά νέα πορεία δια μέσου των νησιών, ξεκινώντας από τη Σάμο¹⁶.

Αυτή τη φορά, δυστυχώς, η μοίρα της Καρύστου ήταν διαφορετική. Ευρισκόμενη γεωγραφικά στο πέρασμα της βαρβαρικής λαίλαπας υποτάχθηκε μάλιστα, δύο φορές¹⁷.

Την πρώτη, το 490 π.Χ., πριν απ' την μάχη του Μαραθώνα αρνήθηκαν οι Καρυστινοί να δώσουν στρατό και ομήρους στους Πέρσες, οι οποίοι κατόπι

¹² Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 29, ΑΘΗΝΑ.

¹³ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 29, ΑΘΗΝΑ.

¹⁴ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 29, ΑΘΗΝΑ.

¹⁵ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 29, ΑΘΗΝΑ.

¹⁶ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 30, ΑΘΗΝΑ.

¹⁷ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 43, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

κατέστρεψαν τη χώρα και προχώρησαν ανενόχλητοι για την Ερέτρια. Τελικά όμως υπέστησαν πανωλεθρία από τους Αθηναίους¹⁸.

Τη δεύτερη φορά, το 480 π.Χ. πριν από τη ναυμαχία της Σαλαμίνας, η Κάρυστος καταλήφθηκε απ' τον Ξέρξη χωρίς αντίσταση, που θα ήταν μάταιη μετά το προ 10ετίας πάθημά της.

Μετά τους Περσικούς πολέμους, και επειδή οι Καρυστινοί λόγω της δωρικής τους καταγωγής δεν τα πήγαιναν καλά με τους Αθηναίους, οι τελευταίοι μετά από περιπολία στο Αιγαίο πολιόρκησαν την Κάρυστο και την ανάγκασαν να προσχωρήσει στη Δηλική συμμαχία, που εν συνέχεια πήρε χαρακτήρα Αθηναϊκής ηγεμονίας (472π.Χ.)¹⁹.

Οι Καρυστινοί πάντα ζητούσαν ευκαιρία για να αποστατήσουν απ' τους Αθηναίους, ευκαιρία που τους δόθηκε όταν οι Σπαρτιάτες ξεσήκωσαν πολλές πόλεις της Στερεάς και Εύβοιας με αποτέλεσμα τη μάχη στην Κορώνεια της Βοιωτίας (447) όπου και νίκησαν τους Αθηναίους.

Η αποστασία όμως δεν κράτησε για πολύ και γενικά η Κάρυστος τελούσε σε κατάσταση μεταξύ ανεξαρτησίας και αθηναϊκής επικυριαρχίας μέχρι το 370 π.Χ. όπου εντάχθηκε υπό τη κηδεμονία των Θηβών (371π.Χ.), Μάχη Λεύκτρων²⁰.

Πάντως, γενικά, η Κάρυστος κατά τους ελληνικούς χρόνους επέβλεπε πάντα στην ανεξαρτησία της και επεδίωκε να μένει ουδέτερη και έξω από τις ζώνες επιρροής, στις οποίες οι Αθηναίοι, η Σπάρτη, η Θήβα, προσπάθησαν κατά καιρούς να την εντάξουν²¹.

18 Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 43, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

19 Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 44, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

20 Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 44, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

21 Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 32. ΑΘΗΝΑ.

Και μόνον, στη δύναμη των Μακεδόνων υποτάχθηκαν, όταν το 338 π.Χ και μετά από τη νίκη τους στη Χαιρώνεια επί των συμμάχων κατελήφθη όλη η Εύβοια.

Η Μακεδονική όμως φρουρά διατηρήθηκε μέχρι το 198π.Χ οπότε οι Ρωμαίοι επί Φλαμίνιου κατέλαβαν την Ερέτρια και ακολούθως την Κάρυστο²².

Αλλά και πριν υποταχθεί, τελικά, η ρωμαϊκή πολιτική είχε κατορθώσει να ιδρύσει αντιμακεδονικό ρωμαϊκό κόμμα, το οποίο παρέσυρε την Κάρυστο σε πολεμικές επιχειρήσεις των Ρωμαίων εναντίον των Μακεδόνων και την εξέθεσε επανειλημμένως σε επιδρομές, πολιορκίες και λεηλασίες²³.

Περί τον 1ο μ.Χ. αιώνα, η Κάρυστος έγινε Ρωμαϊκή επαρχία και παρέμεινε μέχρι τον διαχωρισμό της Αυτοκρατορίας (330μ.Χ).

Κατά το διάστημα της υποταγής της, η Κάρυστος παρήκμαζε και γνώρισε περιόδους όχι μόνον ειρήνης και ησυχίας αλλά και περιόδους πολεμικών επιχειρήσεων, όπως το 88 π.Χ. από το βασιλιά του Πόντου, Μιθριδάτη καθώς και πειρατικές επιδρομές²⁴.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ (100-1200 μ.Χ)

Δυστυχώς ελάχιστες πληροφορίες έχουμε για την Κάρυστο της 1ης χιλιετηρίδας.

Το 100 μ.Χ. βρίσκει την Κάρυστο αυτοδιοικούμενη και μέλος της Ευβοϊκής Ομοσπονδίας πάντα όμως υπό τον έλεγχο και την οικονομική εξάρτηση των Ρωμαίων. Καρυστινοί και ξένοι δούλοι βρίσκονταν στα αυτοκρατορικά λατομεία

²² Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 44, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

²³ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 32, ΑΘΗΝΑ.

²⁴ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 32, ΑΘΗΝΑ.

και σε αξιωματούχους Ρωμαίους, όπως προκύπτει από διασωθείσες επιγραφές²⁵.

Τα Καρυστινά λατομεία λειτουργούσαν τουλάχιστον από τα μέσα του 1ου π.Χ. αιώνα και μάλιστα τα μάρμαρα χρησιμοποιήθηκαν σε πολλά οικοδομήματα και εκτός Ελλάδας όπως:

Στη βιβλιοθήκη Αδριανού στην Αθήνα, στο Ναό του Αντωνίου του Ευσεβούς και της Φαουστίνας στη Ρώμη (130 μ.Χ.), στην έπαυλη των Γορδιανών αυτοκρατόρων στη Ρώμη (200 μ.Χ), στον Άγιο Δημήτριο Θεσσαλονίκης (412 μ.Χ), στη Βασιλική του Αγ. Απολλιναρίου στη Ραβέννα Ιταλίας (504 μ.Χ), στην Αγία Σοφία στην Κων/πολη (532-537 μ.Χ.) στο ναό Ουεστμίνστερ στο Λονδίνο (11ο αιώνα) και σε πολλά ακόμα σημεία του κόσμου που ίσως και στις μέρες μας να παραμένουν άγνωστα²⁶.

Τα σπουδαιότερα γεγονότα της χιλιετηρίδας που έχουν σχέση με τη Κάρυστο είναι τα εξής:

- ◆ Το 293 μ.Χ δεσποτικός Αυτοκράτορας Διοκλητιανός κατήργησε το Ευβοϊκό Κοινό στο οποίο μετείχε και η Κάρυστος.
- ◆ Το 330 μ.Χ η Κάρυστος έπαψε να είναι Ρωμαϊκή ουσιαστικά επαρχία και υπήχθη στον Αυτοκράτορα Μεγ. Κων/νο διοικούμενη από τη νέα Πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη.
- ◆ Το 395 μ.Χ. γίνεται ο διαχωρισμός του Ρωμαϊκού Κράτους και η Κάρυστος υπάγεται στο Ανατολικό (Βυζαντινό) κράτος.
- ◆ Το 435 μ.Χ. υπάγεται όπως ολόκληρη η επαρχία Αχαΐας στα ευεργετικά μέτρα του Θεοδοσίου Β' και πληρώνει το 1/3 του φόρου.
- ◆ Το 1030 μ.Χ πρωτοκτίζεται οχυρό στη θέση του σημερινού κάστρου.

²⁵ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 46, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

²⁶ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίζουμε την Κάρυστο» σελ. 46-47, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

- ◆ Και τέλος το 1199 μ.Χ η Κάρυστος γίνεται Βενετσιάνικος σταθμός ελεύθερου εμπορίου υπό την πίεση των Ενετών επιδρομέων. (Συμφωνία αυτοκράτορα Αλεξίου Γ΄ και Δόγη Δάνδολου).

Πάντως και στη χρονική αυτή περίοδο, η Κάρυστος λόγω της στρατηγικής της θέσης αλλά και της επιδόσεως των κατοίκων της στη ναυτιλία, εξακολουθούσε να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ακόμα και σε τόπους μακριά από αυτή²⁷.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Την εποχή της Φραγκοκρατίας και των Ενετών, η Κάρυστος αποτέλεσε χώρο σφοδρότατων αγώνων μεταξύ των διαφόρων εκ Δύσεως τυχοδιωκτών και άλλων επιδρομέων και πειρατών.

Εκείνη την εποχή Λομβαρδοί, Ενετοί, Γενουάτες, Γάλλοι, Καταλανοί, Σταυροφόροι και διαφόρων άλλων εθνών εκ Δύσεως, τυχοδιώκτες και ληστοπειρατές, διέρχονταν από την Κάρυστο, βασάνιζαν τους κατοίκους και κατεδίωκαν τον πληθυσμό²⁸.

Το 1204 ο Βονιφάτιος ο Μομφερατικός απέτυχε κατά τη διανομή των κατακτηθεισών χωρών του Βυζαντινού Κράτους να γίνει κύριος ολοκλήρου της Βαλκανικής και έγινε βασιλιάς με έδρα τη Θεσσαλονίκη.

Την κυρίως Ελλάδα παραχώρησε σε διάφορους ιππότες ως φέουδα κατά το σύστημα της εποχής. Στον Όθωνα Δελαρός τη Βοιωτία και την Αττική, στον Ιάκωβο Αβέσνη την Εύβοια κλπ.²⁹

Το 1205 ο Αβέσνης διένειμε το νησί σε τρεις ιππότες από τους οποίους, ο Ραβανός Δαλλεκάρτσερι, έγινε κύριος ολόκληρου του νησιού το 1209. Πέθανε

²⁷ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίζουμε την Κάρυστο» σελ. 46-47, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

²⁸ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 34, ΑΘΗΝΑ.

²⁹ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 48, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

το 1216 αφού είχε κηρύξει την Εύβοια υποτελή στη Βενετική Δημοκρατία. Την Καρυστία τη κληρονόμησε η σύζυγος του Ισαβέλλα, με τις δύο κόρες της³⁰.

Από το 1250 μέχρι το 1276 Διοικητής Καρύστου ήταν ο Γάλλος Όθωνας Ντε Σικόν, σύζυγος μίας από τις κόρες του Δαλλεκάρτσερι, ο οποίος εγκαταστάθηκε στο Κάστρο, πήρε μεγάλη δύναμη και εξασθένησε τη δύναμη αλλά και την επικυριαρχία των Βενετών³¹.

Όσπου εμφανίστηκε ο Λικάριος, Καρυστινός ιππότης από Βικεντιανό πατέρα και Καρυστινή μητέρα. Ο Λικάριος μετά από την αποκήρυξή του από τη Χαλκίδα, για εκδίκηση κατέβηκε στην Κάρυστο, οχυρώθηκε σ' ένα φρούριο του Καβοντόρου και άρχισε επιδρομές στα χωριά³².

Κι αφού πέτυχε την εύνοια του αυτοκράτορα Μιχαήλ Παλαιολόγου και την ενίσχυση από τον βυζαντινό ναύαρχο Αλέξιο τον Φιλανθρωπινό, πολιορκησε και κυριέυσε την Κάρυστο και το ισχυρό κάστρο της, το 1276. Η βοήθεια του Αυτοκράτορα αποσκοπούσε στην κατάκτηση της Εύβοιας³³.

Όλα τα κάστρα της Εύβοιας το ένα μετά το άλλο έπεφταν στα χέρια του Λικάριου, ο οποίος είχε προβιβαστεί στο μεταξύ σε Αντιναύαρχο του Βυζαντίου. Όλη η Εύβοια αποτέλεσε δικό του τιμάριο με εξαίρεση τη Χαλκίδα, την οποία οι Ενετοί ήθελαν να κρατήσουν πάση θυσία. Το 1278 βοηθούμενος από τους Φράγκους πολιορκησε τη Χαλκίδα καταφέροντας μετά από μάχη που έγινε κοντά στον Βατώντα να βγει νικητής. Αναγκάστηκε όμως να λύσει την πολιορκία, γιατί άρχισαν να καταφθάνουν δυνάμεις από την Πελοπόννησο, από τον αδελφό του Δούκα των Αθηνών, Ιάκωβο³⁴.

³⁰ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 48, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

³¹ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 49, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

³² Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 49, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

³³ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 49, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

³⁴ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 49-50, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

Αρκέστηκε τότε να αναχωρήσει για την Κωνσταντινούπολη, φέρνοντας μαζί του σαν τρόπαιο τους δύο μεγιστάνες Φράγκους στον αυτοκράτορα. Έπειτα ο Λικάριος, επέστρεψε και συνέχισε τις επιδρομές του χωρίς όμως να καταφέρει να υποτάξει τη Χαλκίδα, ενώ αργότερα ακολούθησε τον Βυζαντινό στόλο σε διάφορες επιχειρήσεις ώσπου χάθηκαν τα ίχνη του. Μετά το θάνατο του τιμαριούχου της Καρύστου, Όθωνα ντε Σικόν, μόνη κληρονόμος της Βαρωνίας, απομένει η κόρη του, Ανθή, η οποία παντρεύεται τον Βονιφάτιο Δαλλεκάρτσερι³⁵.

Το 1296 οι Φράγκοι εκδιώκουν τη Βυζαντινή φρουρά της Καρύστου και εγκαθιστούν στο Κάστρο το ζεύγος.

Ο Βονιφάτιος παρέμεινε κύριος της Καρύστου μέχρι το θάνατό του το 1317. Κληρονόμος του Φρουρίου έγινε η κόρη του Μαρούλα και προσωρινά κάτοχός του, ο σύζυγός της Αλφόνσο, σύμφωνα με συνθήκη το 1321. Ήταν η λαμπρότερη, για τους αφέντες του Κάστρου, εποχή τότε³⁶.

Εντωμεταξύ, οι Ενετοί, μετά από περιπετειώδεις διαπραγματεύσεις, καταφέρνουν να αγοράσουν την Κάρυστο το 1366, από το γιο του Αλφόνσου, Βονιφάτιο τον Αραγώνιο, την οποία επίσης ήθελαν οι Ιππότες του Αγίου Ιωάννη³⁷.

Τέτοιες αγοροπωλησίες ήταν σύνηθες φαινόμενο για την εποχή, όπου μεγάλες ελληνικές επαρχίες αλλά και νησιά άλλαζαν χέρια.

Οι πωλήσεις δεν είχαν να κάνουν μόνο με τη γη, τα κτήματα, τα σπίτια αλλά συμπεριελάμβαναν και τους κατοίκους³⁸.

Στο μεταξύ, η Νότια Εύβοια και ιδίως η περιοχή του Καβοντόρου είχε

³⁵ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 50, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

³⁶ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 50, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

³⁷ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 50, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

³⁸ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 35. ΑΘΗΝΑ.

αραιώσει από πληθυσμό εξ αιτίας των καταπιέσεων, των πειρατειών και των διαφόρων ταραχών. Γι' αυτό η Βενετία με διακήρυξη καλούσε όσους θέλουν, να εγκατασταθούν στη περιοχή, με παραχώρηση κλήρου απαλλαγμένο από κάθε φόρο³⁹.

Ο αποικισμός στον Καβοντόρο έγινε τη περίοδο μεταξύ 1402 και 1425 μ.Χ..

Αργότερα, η Καρυστία περιήλθε στη κυριότητα του οίκου Τζώρτζη της Βενετίας (συγγενών του Μαρκίωνα της Βοδονίτσας) μέχρι το 1470, όπου κατελήφθη η Εύβοια από τους Τούρκους⁴⁰.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Καθ' όλη τη περίοδο της Φραγκοκρατίας, οι Τούρκοι είχαν κάνει πολλές πειρατείες και επιδρομές στην Κάρυστο. Από το 1453 δε, που πήραν την Κωνσταντινούπολη και άρχισαν οργανωμένες επιχειρήσεις για την κατάληψη της υπόλοιπης Ελλάδας, παράλληλα είχαν ενταθεί και οι επιδρομές στα νησιά και φυσικά στα παράλια της Εύβοιας. Μέχρι το 1465 είχαν καταλάβει ολόκληρη σχεδόν την Ελλάδα⁴¹.

Την Εύβοια, που προστάτευαν οι Ενετοί με ισχυρό στόλο, οι Τούρκοι την κατέλαβαν το 1470. Τον Ιούνιο της χρονιάς αυτής ξεκίνησε ο Τουρκικός στόλος από την Πόλη, υπό τον Μαχμούτ Πασά και ο Μωάμεθ ο Πορθητής με ισχυρό στρατό δια ξηράς για να κυριεύσουν την Εύβοια. Αρχές Ιουλίου και μετά από σκληρές μάχες κατέλαβαν τα δύο φρούρια της Χαλκίδας (το ένα επί Βοιωτίας και το έτερο επί Εύβοιας). Μέσα στον ίδιο μήνα, την ίδια τύχη είχε και το

³⁹ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 50-51, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

⁴⁰ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 50-51, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

⁴¹ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 51, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

φρούριο της Καρύστου. Η ενετική φρουρά εγκατέλειψε το Κάστρο πριν φανεί καν η λιγοστή τουρκική δύναμη που κατέφθασε απ' τη Χαλκίδα.

Η Κάρυστος κατά την εποχή αυτή ήταν ερημωμένη. Μόνο 224 οικογένειες είχαν απομείνει κι αυτές γύρω από το Κάστρο για το φόβο των πειρατών. Η περιοχή αυτή όπως και τ' άλλα μέρη όπου οι Τούρκοι διαδέχθηκαν τους Φράγκους περιέπεσε από τη δουλοπαροικία στη δουλεία, στην καταπίεση και στην άγρια φορολογία. Απέμεινε μόνη η θρησκεία. Η Κάρυστος μάλιστα αποτελούσε και έδρα Επισκοπής⁴².

Το 1688 ο Βενετός Ναύαρχος Μοροζίνης έκανε την τελευταία επιχείρηση για την κατάληψη της Εύβοιας και πολιορκήσε τη Χαλκίδα. Παράλληλα επαναστάτες Ευβοείς με αρχηγό τον Νικόλαο Καρυστινό προσέβαλαν το Κάστρο της Καρύστου. Με την αποχώρηση του Μοροζίνη, οι Τούρκοι κατάφεραν να κυριαρχήσουν πάλι στο νησί και σύμφωνα με μια παράδοση έκλεισαν πολλούς Καρυστινούς στο Μπούρτζι και όσοι δεν γίνονταν Οθωμανοί., τους καρατομούσαν⁴³.

Το 1768-69 όταν οι Τούρκοι καταδίωκαν τους Έλληνες με αφορμή την κήρυξη πολέμου από τους Ρώσους και την παρακίνηση των Ελλήνων απ' αυτούς σε ξεσηκωμό, οι Τούρκοι μαζί με τον Πατριάρχη Μελέτιο Β' φυλάκισαν και βασάνισαν τον Επίσκοπο Ιάκωβο. Σύμφωνα με μια παράδοση πρόκειται για τον Καρυστινό Ιάκωβο Κονάχο που οι Τούρκοι τον έκλεισαν στη φυλακή του Κάστρου και τον σκότωσαν με βασανιστήρια⁴⁴.

Ο ξεσηκωμός του 1821 βρήκε την Εύβοια και ιδιαίτερα την Κάρυστο κάτω από αβάστακτο τουρκικό ζυγό. Ο Ομέρ Μπέης της Καρύστου, από τους πιο επιφανείς Τούρκους της εποχής, αν και παρίστανε τον δίκαιο ήταν σκληρός και αδίστακτος. Μέσα στο Κάστρο και γύρω απ' αυτό ήταν συγκεντρωμένες περι

⁴² Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 51-52, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

⁴³ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 52, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

⁴⁴ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 52, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

τις 700 τουρκικές οικογένειες. Τα περισσότερα κτίσματα της περιοχής ανήκαν στον Ομέρ και στους Τούρκους αξιωματούχους. Οι περισσότεροι Χριστιανοί κάτοικοι, όσοι δεν εξισλαμίζονταν, αναγκάζονταν να φύγουν στα γύρω νησιά του Αιγαίου και στην Αίγινα. Την άνοιξη του 1821, πριν και μετά την κήρυξη της επανάστασης ο Ομέρ εκινείτο μεταξύ Καρύστου και Χαλκίδας και αγωνιζόταν για την καταστολή της εξέγερσης, εξαναγκάζοντας τους ιερείς να αποσοβήσουν κάθε κίνηση, και ακόμη φυλακίζοντας ομήρους και θανατώνοντας, μετά από βασανιστήρια, κάθε ύποπτο⁴⁵.

Χαρακτηριστικό όμως είναι το γεγονός, πως παρ' όλη την άγρια Τουρκοκρατία της Καρύστου σαν επίσημη γλώσσα παρέμεινε η Ελληνική. Ακόμη και οι Τούρκοι δεν μιλούσαν την Τουρκική. Αυτό αποδεικνύει την τρομερή απορροφητική δύναμη της Ελληνικής φυλής⁴⁶.

Κατά την Επανάσταση του 1821, οι Καρυστανοί πολέμησαν στο πλευρό του Κριεζώτη, Φαβιέρου και διαφόρων οπλαρχηγών οι οποίοι επιχείρησαν να καταλάβουν την Κάρυστο.

Η Κάρυστος κατάφερε εν τέλει να απελευθερωθεί το 1833, βραδύτερα από την υπόλοιπη Ελλάδα και αυτό συνέβη καθώς οι Τούρκοι καθυστέρησαν να εγκαταλείψουν την Εύβοια για λόγους στρατηγικούς αλλά και πολιτικούς⁴⁷.

⁴⁵ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 52, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

⁴⁶ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 37, ΑΘΗΝΑ.

⁴⁷ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 39, ΑΘΗΝΑ

ΤΟ ΑΠΑΡΤΟ ΚΑΣΤΡΟ

Ο ξεσηκωμός στην Εύβοια άρχισε το Μάιο του 1821 από το βόρειο τμήμα του νησιού καθώς ήταν ευκολότερη η επικοινωνία με την υπόλοιπη Ελλάδα. Έτσι με τη βοήθεια Ελληνικών πλοίων σχηματίστηκε δύναμη από άτακτο στρατό που έδωσε τις πρώτες μάχες κοντά στη Χαλκίδα. Τον Ιούνιο και Ιούλιο παρατηρήθηκαν οι πρώτες επαναστατικές κινήσεις στη βόρεια Καρυστία, για να ακολουθήσει ο ξεσηκωμός τον Αύγουστο στην περιοχή της Καρύστου με την αποτυχημένη εκστρατεία του Επισκόπου Νεόφυτου στα Στύρα⁴⁸.

Εικόνα 1. Αποψη νοτίου τείχους του Κάστρου "Castle Rosso"

Το σχέδιό του, ήταν η αποκοπή του ερχομού του Ομέρ Μπέη από την Αθήνα, ώστε να καταστεί ευκολότερη η άλωση του Φρουρίου της Καρύστου.

⁴⁸ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 53, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

Αλλά ο Ομέρ κατάφερε να φτάσει γρηγορότερα και διασκόρπισε τους απροετοίμαστους αγωνιστές του Νεοφύτου⁴⁹.

Το Φεβρουάριο του 1822 έφτασε στη περιοχή ο Οδυσσέας Ανδρούτσος με 300 άνδρες και με την ενίσχυση των: Κυριακούλη Μαυρομιχάλη, Νικολάου Κριεζώτη, Τομαρά και Βάσου, συγκεντρώνει 1500 στρατιώτες και πλησιάζει στο Κάστρο. Στέλνει και επιστολή στον Ομέρ, ζητώντας του να παραδοθεί για να αποφευχθεί η αιματοχυσία. Ο Ομέρ απάντησε με πυροβολισμούς κατά των Ελλήνων αγωνιστών, οι οποίοι είχαν πιάσει θέσεις στα βορειοδυτικά του Κάστρου.

Αναπάντεχα όμως, ο Ανδρούτσος λαβαίνει διαταγή από τον Άρειο Πάγο να μεταβεί, για βοήθεια, στο στρατόπεδο της Ανατολικής Ελλάδας προτού καν επιχειρήσει την πολιορκία⁵⁰.

Η δεύτερη απόπειρα κατά του Κάστρου έγινε αρχές του 1823, όταν ο Κριεζώτης με δύναμη 2500 ανδρών εκστράτευσε κατά της Καρύστου.

Ο Ομέρ επιχείρησε να τον ανακόψει αλλά απέτυχε και επέστρεψε στο Κάστρο στις 23-3-1823. Γύρω στα μέσα Μαΐου, ο Κριεζώτης πολιορκεί το Κάστρο καταλαμβάνοντας τα γύρω του υψώματα και πιάνοντας οχυρωμένες θέσεις. Οι πολιορκούμενοι ήλθαν σε απελπιστική κατάσταση. Ο Ομέρ όμως πρόφτασε να ζητήσει βοήθεια από τον ναύαρχο Χορσέφ Πασά, ο οποίος μετέβαινε από τη Χίο στη Πάτρα με 100 πλοία και πολύ στρατό. Έτσι τροφοδοτώντας τους πολιορκούμενους με 5000 άνδρες, οι Τούρκοι κατάφεραν να διαλύσουν τη δύναμη του Κριεζώτη, και να λεηλατήσουν την περιοχή⁵¹.

Η τρίτη απόπειρα έγινε το Μάρτιο του 1824. Ο Κριεζώτης έφτασε στη Κάρυστο με 800 άνδρες και οχύρωσε κοντά στο ακρωτήριο. Εκεί ήλθαν και επτά

⁴⁹ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 53, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

⁵⁰ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 53-54, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

⁵¹ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 54, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

Ψαριανά πλοία για βοήθεια. Οι Τούρκοι έσπευσαν να χτυπήσουν το ελληνικό στρατόπεδο διότι τους αφαίρεσαν γύρω στα 2000 γιδοπρόβατα. Οι Έλληνες τους απέκρουσαν αλλά και τους κυνήγησαν μέχρι τη περιοχή Χαρτζάνι, όπου και εγκαταστάθηκαν για στενότερη πολιορκία⁵².

Στο μεταξύ φτάνει από την Αθήνα και ο Οδυσσέας Ανδρούτσος για επιθεώρηση, αλλά τα γιδοπρόβατα έγιναν αιτία διαμάχης μεταξύ των δύο αρχηγών, διότι ο Κριεζώτης δεν επέτρεψε στον Οδυσσέα να πάρει μερίδιο, και ο Οδυσσέας απαγόρευσε τον ανεφοδιασμό του Κριεζώτη, ο οποίος στερούμενος τροφίμων και μαθαίνοντας πως έρχεται τουρκικός στρατός από τη Χαλκίδα, λύνει την πολιορκία⁵³.

Η τέταρτη απόπειρα έγινε το Μάρτη του 1826, από τον Γάλλο φιλέλληνα Συνταγματάρχη Φαβιέρο, ο οποίος αφού ματαίωσε την προσπάθεια να πολιορκήσει το φρούριο Καράμπαμπα της Χαλκίδας, επιστρέφει στις 12 Φεβρουαρίου στο Μαραθώνα για να ανασυγκροτήσει το στρατό του κατά της Καρύστου. Τελικά στις 5 Μαρτίου πολιορκεί το Κάστρο. Δυστυχώς το εγχείρημα απέτυχε γιατί δεν τηρήθηκε η υπόσχεση της Κυβέρνησης για ανεφοδιασμό, δεν είχε τη βοήθεια των ντόπιων κατοίκων (γιατί απλά δεν υπήρχαν) και τέλος γιατί η στρατηγική του δεν ήταν η πλέον σωστή για την περίσταση⁵⁴.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Η Εύβοια παρ' ότι πλήρωσε ακριβό φόρο αίματος, έμελλε ν' απελευθερωθεί μόνο με διπλωματικές διαπραγματεύσεις. Με το πρωτόκολλο του Λονδίνου της 3.2.1830, εντέλει στο νέο κράτος περιλήφθηκε και η Εύβοια, παρουσιάστηκαν

⁵² Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 55, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

⁵³ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 55, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

⁵⁴ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 55, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

όμως εμπόδια για την αποζημίωση των τουρκικών περιουσιών⁵⁵.

Η παράδοση της Καρύστου στον κυβερνητικό αντιπρόσωπο έγινε στις 9 Απριλίου 1833.

Στις 15 Απριλίου ορκίστηκε η Δημογεροντία Καρύστου που ψήφισε ο λαός.

Στις 15 Μαρτίου του 1834, οι Δημογέροντες ζητούν με έγγραφο προς τον Έπαρχο Καρυστίας να ονομαστεί «Οθωνίς», η νέα πόλη που θα χτιστεί στην παραλία.

Στις 16.9.1841 επί Δημαρχίας Αντ. Στρατή επισκέπτεται ο Όθωνας την Κάρυστο⁵⁶.

Με το Β.Δ. της 13/25-10-42 εγκρίνεται το σχέδιο του παραλιακού οικισμού, Γάλλου αξιωματούχου αρχικά, για δεύτερη φορά τροποποιημένο. Το 1843 έρχεται στην Κάρυστο ο Βαυαρός μηχανικός Όθων Μίρμπαχ και χωρίζει τα οικόπεδα σύμφωνα με το σχέδιο που, ο ίδιος του, είχε δώσει την τελική μορφή.

Το 1848 μεταφέρεται η πρωτεύουσα από τους Μύλους στο νέο οικισμό που πήρε στο μεταξύ το όνομα Οθωνούπολις.

Το 1863 γίνεται η έξωση του Όθωνα και μετονομάζεται η Οθωνούπολη σε Κάρυστο.

Το 1914 εκλέγεται η πρώτη κοινοτική αρχή και αναλαμβάνει τα καθήκοντά της.

Το 1946 η Κοινότητα Καρύστου γίνεται Δήμος⁵⁷.

55 Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 55, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

56 Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 56-57, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

57 Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 58, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

ΚΑΡΥΣΤΟΣ

Η Κάρυστος βρίσκεται στο νότιο τμήμα του νησιού της Εύβοιας. Απέχει από τη Χαλκίδα περίπου εβδομήντα χιλιόμετρα. Εκτείνεται σε 8000 τ.μ. και κατοικείται από περίπου 4.000 κατοίκους.

Η Κάρυστος είναι πρωτεύουσα των τέως Δήμων Μαρμαρίου και Καρύστου. Αποτελείται αφ' ενός μεν από το όρος Όχη και τις διακλαδώσεις αυτού, που φτάνουν απότομα ως τη θάλασσα σχηματίζοντας έτσι τις απότομες ακτές του καναλιού του Καβοντόρου, αφ' ετέρου δε από πλούσιες πεδιάδες και κοιλάδες.

Το κλίμα της Καρύστου είναι θαλάσσιο Μεσογειακό. Η μέση ετήσια θερμοκρασία αέρος είναι 18ο C. Λόγω των γύρω οροσειρών έχει πολύ ξηρό κλίμα ενώ η υγρασία μηδενίζεται. Στα χαμηλά μέρη χιονίζει σπάνια. Οι άνεμοι που επικρατούν κυρίως είναι βόρειοι και νότιοι.

Η Κάρυστος οφείλει το όνομά της στον Κάρυστο του Κενταύρου Χείρρωνος και χτίστηκε από τους Δρύοπες οι οποίοι ήταν οι πρώτοι άποικοι της^{58,59}.

Μετά το 1204 η περιοχή κυριεύθηκε από τους Λομβαρδούς, οι οποίοι έκτισαν το υπάρχον φρούριο που επονομάσθηκε Ιταλικά «Castle Rosso» (Ερυθρό Φρούριο).

Κατά το Μεσαίωνα, η Κάρυστος αποτέλεσε πρωτεύουσα της μεσημβρινής ηγεμονίας της Εύβοιας, επί Τουρκοκρατίας δε, έδρα Επάρχου και Ορθοδόξου Επισκόπου⁶⁰.

Η Κάρυστος απέκτησε την ελευθερία της, την 11η Απριλίου του 1833,

⁵⁸ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 6, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ.

⁵⁹ Αντ. Γουναρόπουλος-Φιλ. Καπόλας, «Πανευβοϊκό Λεύκωμα», σελ. 99, Εκδότες: Γουναρόπουλος, Καπόλας, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1933.

⁶⁰ Αντ. Γουναρόπουλος-Φιλ. Καπόλας, «Πανευβοϊκό Λεύκωμα», σελ. 97, Εκδότες: συνέχεια

Κυριακή του Θωμά, υψώνοντας την εθνική σημαία επί των τειχών του Φρουρίου, από τον Επίτροπο της τότε Κυβερνήσεως Αδάμ Δούκα, ερχόμενος μετά συνοδείας λόχου Βαυαρών στρατιωτών για τη παραλαβή του Φρουρίου της Καρύστου.

Το 1833 η Κάρυστος ορίστηκε πρωτεύουσα της Επαρχίας Καρυστίας, αλλά μετετέθη στη Κύμη τον Ιούλιο του 1836⁶¹.

Οι δε Καρύστιοι κατά την επιστροφή τους στη πατρίδα, μετά την επανάσταση, (1830-1833) κατοίκησαν οι περισσότεροι στο Φρούριο. Το 1843 όμως θεωρώντας πως η συνοίκηση στο λιμάνι θα αποδεικνύονταν ωφέλιμη, ανήγειραν τη σημερινή πόλη της Καρύστου την οποία ονόμασαν Οθωνούπολη προς τιμήν του βασιλέως Όθωνος⁶².

61 Γουναρόπουλος, Καπόλας, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 1933
Αντ. Γουναρόπουλος-Φιλ. Καπόλας, «Πανευβοϊκό Λεύκωμα», σελ. 99, Εκδότες:
Γουναρόπουλος, Καπόλας, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 1933

62 Αντ. Γουναρόπουλος-Φιλ. Καπόλας, «Πανευβοϊκό Λεύκωμα», σελ. 99, Εκδότες:
Γουναρόπουλος, Καπόλας, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 1933

Η ΠΟΛΙΣ ΤΗΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ

Γενικά

Ο επισκέπτης μπαίνοντας στη πόλη, είτε από το πλοίο είτε οδικώς από την εθνική, θα νομίσει ότι βρίσκεται σε μια πόλη τουλάχιστον με 10.000 κατοίκους. Αυτή την εντύπωση θα δώσει, με τους ευχάριστους και ευθύγραμμους δρόμους της, με τα υπερυψωμένα κτίριά της και με τη ζωνηρή κίνηση που παρουσιάζει⁶³.

Αν όμως βαδίσει στη πόλη με την ωραία ρυμοτομία της, τα πάρκα και τις πλατείες της, τα νεοκλασικά της κτίρια και τις γραφικές γειτονιές της, ακόμα και στις όμορφες παραλίες της, θα συνειδητοποιήσει ότι βρίσκεται σε μια μικρή και συμπαθητική πόλη.

Χαρακτηριστικά, ο Γάλλος Ιούλιος Ζιράρντ έγραψε το 1851, στο βιβλίο του «Η Ιστορία της Εύβοιας»⁶⁴.

«Η Κάρυστος είναι μια από τις ομορφότερες πόλεις της Ελλάδας. Όχι διότι είναι πιο καλοκτισμένη ή ανταποκρίνεται πιο πολύ από τις άλλες (της λείπουν πολλά) σ' αυτά που χαρακτηρίζουν την Ευρωπαϊκή πόλη. Αλλά οι κανόνες πάνω στους οποίους είναι οικοδομημένη, της δίνουν μια θαυμάσια εμφάνιση και μια ευχάριστη πρωτοτυπία».

Ο ίδιος Γάλλος Ζιράρντ γράφει, ότι το σχέδιο της πόλης το είχε συντάξει η γαλλική γεωγραφική υπηρεσία. Είναι το αρχικό του 1834.

Ας ξεκινήσουμε λοιπόν την ξενάγησή μας σ' αυτόν τον όμορφο και γραφικό τόπο, ο οποίος, ίσως, λόγω της ιστορίας του αλλά και της δυναμικής παρουσίας του Κάστρου εκπέμπει μια πρωτόγνωρη μαγεία⁶⁵.

⁶³ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 61, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

⁶⁴ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 61, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

⁶⁵ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 61, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

Πλησιάζοντας με το πλοίο της γραμμής, στο λιμάνι της Καρύστου, βλέπουμε να απλώνεται μπροστά μας η μεγάλη πλατεία Αμαλίας, πεντακάθαρη και πλακοστρωμένη, με σειρές μουριών στα πλάγια και μοντέρνο φωτισμό⁶⁶.

Στο κέντρο πάνω σε μαρμαρίνη στήλη, ένα μαρμαρένιο φτερωτό λιοντάρι στέκεται περήφανο σύμβολο των νεκρών ηρώων του τόπου. Στη συνέχεια της πλατείας δεσπόζει επιβλητικό το μεγάλο νεοκλασικό κτίριο της Δημαρχίας, το οποίο χτίστηκε το 1896. Στον ίδιο χώρο συστεγάζεται και το Ειρηνοδικείο. Το κτίριο αυτό είναι δωρεά του μεγάλου ευεργέτη της Καρύστου Θεοχ. Κότσικα⁶⁷.

Παρά το Δημαρχιακό Μέγαρο υπάρχει το πρώην εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, το οποίο χτίστηκε το 1928, μετά από δωρεά της οικογένειας Κότσικα, η οποία διέπρεψε στην Αίγυπτο χωρίς όμως να λησμονήσει την πατρίδα⁶⁸.

Στη δυτική πλευρά της πόλης, υψώνεται η μητρόπολη της Καρύστου, ο Άγιος Νικόλαος λευκό κομποτέχνημα, δείγμα θαυμαστό, ευλαβείας ανθρώπων με ναυτική παράδοση. Μάλιστα μέχρι πριν λίγα χρόνια στη γιορτή του Αγίου Ιωάννη, στις 24 Ιουνίου, λάμβαναν μέρος αγώνες ιστιοπλοΐας. Δυστυχώς όμως, το ωραίο αυτό πατροπαράδοτο ναυτικό έθιμο λησμονήθηκε^{69,70}.

Συνεχίζοντας βορειότερα, βρίσκουμε το Νοσοκομείο Καρύστου, το οποίο

⁶⁶ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 22, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ.

⁶⁷ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 22, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ.

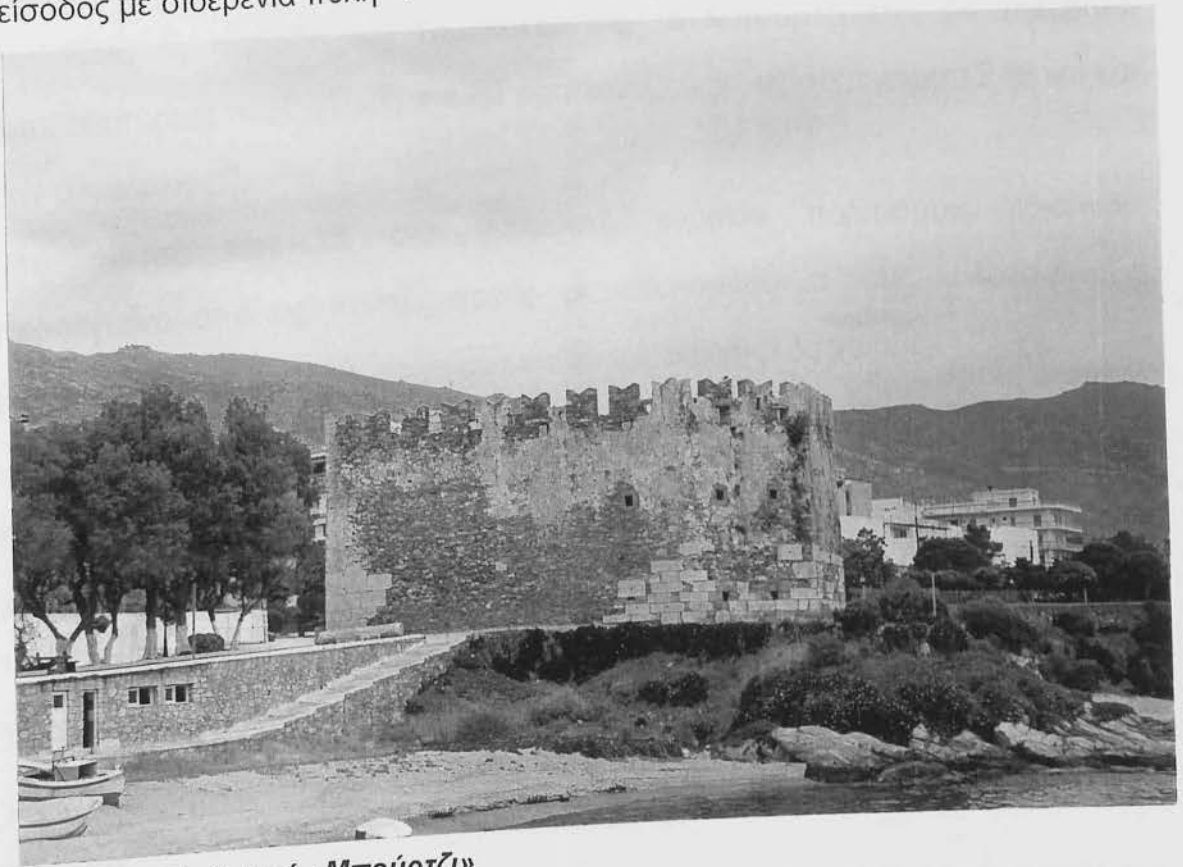
⁶⁸ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 22, ΑΘΗΝΑ.

⁶⁹ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 22, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ.

⁷⁰ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 41, ΑΘΗΝΑ.

είναι πλήρως εξοπλισμένο. Ιδρύθηκε από το κράτος αλλά και με τη πολύτιμη συνδρομή των ξενιτεμένων τέκνων του τόπου.

Στην ανατολική πλευρά της πόλεως πάνω από το λιμάνι, σώζεται το παραθαλάσσιο οχυρό Μπούρτζι. Πρόκειται για εξαάπλευρο Πύργο 500 περίπου τετραγωνικών μέτρων με δύο ορόφους. Στο βόρειο μέρος του βρίσκεται η είσοδος με σιδερένια πύλη⁷¹.

Εικόνα 2. Το Οχυρό «Μπούρτζι»

Φοβερή εντύπωση μας κάνει, όταν αντικρίζουμε πάνω από τη πόρτα, το μέρος όπου άδειαζαν το καυτό λάδι οι υπερασπιστές του. Εσωτερικά, υπάρχει μυστική δίοδος που έβγαινε στη βρύση από όπου έπαιρναν νερό οι πολιορκημένοι. Επίσης φαίνονται καθαρά τα δωμάτια και οι αποθήκες του Φρουρίου⁷².

⁷¹ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 24, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ.

⁷² Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 24, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ.

Εικάζεται πως χτίστηκε από τους Ενετούς το 1350, για την ασφάλεια του Φρουρίου (Κοκκινόκαστρο) και του στόλου τους.

Για την κατασκευή του χρησιμοποιήθηκαν, σαν δομικό υλικό, και τα μαρμάρινα κομμάτια του ιερού Ναού του Απόλλωνα, που βρίσκεται στο κέντρο της Αγοράς. Δυτικώς της κεντρικής πόρτας είναι εντοιχισμένο μικρό αποκεφαλισμένο άγαλμα.⁷³

Κατά τη περίοδο της Τουρκοκρατίας, το Μπούρτζι είχε 24 τηλεβόλα (μπουκαπόρτες πυροβόλων) και 30 φρουρούς. Αργότερα χρησιμοποιήθηκε και σαν σταυλώνας⁷⁴.

Σήμερα, αποτελεί ένα θαυμαστό μνημείο πολιτισμού, ιδιαίτερα προσεγμένο από τις τοπικές αρχές, με αποκορύφωμα τους καλοκαιρινούς μήνες, όπου καθημερινώς χρησιμοποιείται ως εκθεσιακός χώρος.

Έτσι, ο επισκέπτης μπορεί να ζήσει μερικές στιγμές δέους περνώντας το κατώφλι της βαριάς σιδερένιας πύλης και νοερά να μεταφερθεί εκατοντάδες χρόνια πίσω⁷⁵.

Απέναντι από το Μπούρτζι βρίσκεται το Γυμνάσιο, ελληνικού ρυθμού με προστώων και αέτωμα. Διαθέτει μεγάλες αίθουσες, κήπο καθώς και υπόστεγο με αθλητικά όργανα. Αποτελεί και αυτό δωρεά της μεγάλης οικογένειας Θ. Κότσικα⁷⁶.

Ανατολικότερα, το Πνευματικό Κέντρο (Ίδρυμα Γιοκαλά) όπου στεγάζεται και το αρχαιολογικό μουσείο. Εδώ θα δούμε αγγεία που βρέθηκαν στην κορυφή

⁷³ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 24, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ.

⁷⁴ Αντ. Γουναρόπουλος-Φιλ. Καπόλας, «Πανευβοϊκό Λεύκωμα», σελ. 96, Εκδότης: Γουναρόπουλος, Καπόλας, Θεσσαλονίκη 1933.

⁷⁵ «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτης-Τρύφων Αθανασίου.

⁷⁶ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 24, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ

της Όχης, πολλά μάρμαρα με αρχαίες επιγραφές, αγάλματα και διάφορα ευρήματα από την περιοχή⁷⁷.

Στον ίδιο χώρο λειτουργεί η βιβλιοθήκη της Καρύστου καθώς και μια αίθουσα διαλέξεων.

Το πνευματικό αυτό Ίδρυμα είναι μια δωρεά του Ν. Γιοκαλά, μεγάλου ευεργέτη της Καρύστου, ο οποίος παραχώρησε όλη του την περιουσία για το καλό του τόπου⁷⁸.

Πιο ανατολικά, φαίνονται οι παιδικές κατασκηνώσεις, οι οποίες χτίστηκαν το 1961 και λειτουργούν κάθε καλοκαίρι σε δύο περιόδους. Πλάι τους βρίσκεται το γραφικό εκκλησάκι του Αγίου Αντωνίου⁷⁹.

Η δυτική πλευρά της Καρύστου έχει να μας επιδείξει τα ερείπια του αρχαίου ναού του Απόλλωνα, που η αρχαιολογική σκαπάνη έφερε στην επιφάνεια τελευταία⁸⁰.

Ο Ναός του Απόλλωνα είναι το μοναδικό αρχαίο κτίριο που υπάρχει στην Κάρυστο, αλλά δυστυχώς πρώτα οι Ενετοί τον διέλυσαν χτίζοντας το Μπούρτζι και αργότερα οι Νεοέλληνες έκαναν δέστρες τις μαρμαροκολόνες για να τραβούν τα καΐκια τους⁸¹.

Μαρμαροκολόνες επίσης είναι θαμμένες και μπροστά στην μεγάλη προβλήτα του λιμανιού.

⁷⁷ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 24, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ

⁷⁸ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 24, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ

⁷⁹ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 26, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ

⁸⁰ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 26, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ

⁸¹ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 26, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ

Στα βόρεια της Καρύστου, υπάρχει το μεγάλο Δημοτικό Σχολείο, δωρεά και αυτό του ευεργέτη Κότσικα, το οποίο χτίστηκε το 1905.

Δυτικότερα συναντά κανείς το Καρνάγιο, το πιο γραφικό μέρος της πόλης. Εδώ συγγραφείς έχουν γράψει ρομαντικές ιστορίες, και ζωγράφοι έχουν ζωντανέψει με χρώματα τα παλιά και γέρικα ιστοφόρα⁸².

Πιο κάτω εκτείνεται, μέχρι το Λιβαδάκι, η πιο μεγάλη και καθαρή πλαζ της Καρύστου. Από 'κει μπορεί κανείς να αντικρίσει το ωραίο νησάκι της Αγίας Πελαγίας, με το γραφικό του εκκλησάκι.

Απέναντι από την Πελαγίτσα, υπάρχει η πιο ωραία αμμουδιά της Καρύστου, το Λιβαδάκι⁸³.

Ανατολικότερα, η Μεγάλη και Μικρή Ριγιά δίνουν ένα ωραίο χρώμα στη πλαζ της Καρύστου, που θυμίζει εξωτικά τοπία.

Από τη Μεγάλη πλατεία του Αγίου Νικολάου, ξεκινώντας από δυτικά τη περιήγησή μας στα περίχωρα της Καρύστου συναντούμε πρώτα τον μεγάλο κάμπο, πλούσιο σε οπωροφόρα δέντρα και ιδιαίτερα εύφορο⁸⁴.

Έπειτα ακολουθεί το χωριό Λάλα, με τους πολλούς νερόμυλους και τις νεροτριβές, αλλά και τα παλιά Βενέτικα γεφύρια σκεπασμένα με άνθη και κισσούς της ακροποταμιάς⁸⁵.

Μετά, βρίσκουμε τα Καλύβια, των οποίων το σχολείο χτίστηκε με τη βοήθεια των αδελφών Κότσικα, και λίγο ψηλότερα ανάμεσα από αιωνόβια πλατάνια, την πηγή της Αγίας Τριάδας. Αξίζει τον κόπο να επισκεφτεί κανείς το

⁸² Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 26-27, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ.

⁸³ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 26-27, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ.

⁸⁴ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 26-27, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ.

⁸⁵ Αντ. Γουναρόπουλος-Φιλ. Καπόλας, «Πανευβοϊκό Λεύκωμα», σελ. 101, Εκδότες: Γουναρόπουλος, Καπόλας, Θεσσαλονίκη 1933

ωραίο αυτό τοπίο καθώς και το μεγάλο σπήλαιο που είναι λίγο παραπάνω με σταλακτίτες και σταλαγμίτες ιδιαίτερα ενδιαφέροντες και θεαματικούς. Λίγο ψηλότερα είναι γαντζωμένα στη πλαγιά του βράχου δύο γραφικά ερημοκκλήσια, ο Άγιος Γεώργιος και η Αγία Μαύρα⁸⁶.

Έπειτα βρίσκουμε τα χωριά Κόκκαλοι και Γραμπιά, με τις πασίγνωστες πέντε βρύσες. Ο Γραμπιάς βρίσκεται ψηλά σε λόφο, στη ρίζα του Κάστρου που απέχει γύρω στα δέκα λεπτά⁸⁷.

Στην ευρύτερη αυτή περιοχή βρισκόταν η παλαιότερη πόλη, η οποία καλείται κοινώς «Παλαιοχώρα» και απέχει ένα τέταρτο από το λιμάνι. Ορίζεται νότια και ανατολικά από ποταμό ενώ βόρεια και δυτικά από λόφους. Βόρεια και κάτω από το Ενετικό Φρούριο υπάρχουν Κυκλώπεια Τείχη, τα οποία αποτελούσαν κτίρια των πρώτων κατοίκων, των Δρυόπων. Στη περιοχή σώζονται ερείπια λουτρού και άλλων Δημοσίων κτιρίων βυζαντιακών χρόνων. Η πόλη ήταν ιδιαίτερα μεγάλη και περιτείχιστη με αρκετά μεγάλο πληθυσμό⁸⁸.

Το Φρούριο λοιπόν, το οποίο χρησίμευε σαν ακρόπολη, καλείται και Βουνόκαστρο ή Κοκκινόκαστρο και έχει δύο περιβόλους, νότια και δυτικά, ενώ είναι απρόσιτο από Βορρά και Ανατολή⁸⁹.

Νοτίως το τείχος καλείται Γωνία και Πούντα, λόγω σχήματος. Προς το δυτικό μέρος αυτού, υπάρχει ερείπιο στενού στρογγυλού Πύργου καλούμενου Μακρά Ρόκα. Το Νότιο τείχος είναι αρκετά υψηλό και καλείται Τράπεζα λόγω

⁸⁶ Αντ. Γουναρόπουλος-Φιλ. Καπόλας, «Πανευβοϊκό Λεύκωμα», σελ. 102, Εκδότες: Γουναρόπουλος, Καπόλας, Θεσσαλονίκη 1933.

⁸⁷ Αντ. Γουναρόπουλος-Φιλ. Καπόλας, «Πανευβοϊκό Λεύκωμα», σελ. 102, Εκδότες: Γουναρόπουλος, Καπόλας, Θεσσαλονίκη 1933.

⁸⁸ Αντ. Γουναρόπουλος-Φιλ. Καπόλας, «Πανευβοϊκό Λεύκωμα», σελ. 96, Εκδότες: Γουναρόπουλος, Καπόλας, Θεσσαλονίκη 1933.

⁸⁹ Αντ. Γουναρόπουλος-Φιλ. Καπόλας, «Πανευβοϊκό Λεύκωμα», σελ. 96, Εκδότες: Γουναρόπουλος, Καπόλας, Θεσσαλονίκη 1933.

σχήματος, ενώ υπάρχει δεξαμενή και Πύργος όπου διέμενε ο Φράγκος Φρούραρχος. Το βορειοδυτικό τείχος σύγκειται από μεγάλους λίθους, οι οποίοι ανήκουν στο μεγάλο κατεστραμμένο κτίριο. Στο τείχος αυτό, βρισκόταν το μεγάλο ορειχάλκινο τηλεβόλο 18 ποδών επονομαζόμενο Λωλή Λουρμπάρδα, ίσως εγκαταλελειμμένο από τους Λομβαρδούς, και στο νότιο μέρος του τείχους μια σιδηρά πύλη. Ανατολικά αυτής, σώζεται Πύργος τον οποίο χρησιμοποιούσαν οι Τούρκοι ως φυλακή των Χριστιανών.

Η κατάσταση του Φρουρίου παρέμεινε άριστη ακόμα και κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Δυστυχώς, μετά την απελευθέρωση άρχισε η καταστροφή του⁹⁰.

Έβγαλαν τις πέτρες του για οικοδομές, εξαφάνισαν την μεγάλη σιδερένια πύλη ενώ ο βοριάς και η βροχή συμπλήρωσαν αυτό που άρχισαν οι άνθρωποι. Σωροί από πέτρες μπροστά σε ανοίγματα, πεσμένες επάλξεις, περάσματα για ζώα έχουν καταστρέψει την πρώτη αρχιτεκτονική τους. Διακρίνονται όμως καθαρά μέσα στα τείχη, φυλακές, υδατοδεξαμενές και πυριτιδαποθήκες⁹¹.

Στην κορυφή του Κάστρου στέκεται το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία με δεξαμενή πόσιμου νερού στο δάπεδό του⁹².

Στεκόμενοι μπροστά στην εκκλησία μπορούμε να θαυμάσουμε έναν υπέροχο ορίζοντα, που προβάλλει πανοραμικά μπροστά μας όλο τον κάμπο και το Αιγαίο. (Βλέπε Εικ. 3).

Ας συνεχίσουμε όμως την περιήγησή μας στα περίχωρα της Καρύστου, καθώς θα ασχοληθούμε παρακάτω πιο ανατολικά για το Κοκκινόκαστρο.

⁹⁰ Αντ. Γουναρόπουλος-Φιλ. Καπόλας, «Πανευβοϊκό Λεύκωμα», σελ. 96, Εκδότες: Γουναρόπουλος, Καπόλας, Θεσσαλονίκη 1933.

⁹¹ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 35, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ

⁹² Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 35, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ.

Στους πρόποδες του Κάστρου και προς την ανατολική πλευρά του, βρίσκουμε το χωριό «Μύλοι», οι οποίοι πήραν το όνομά τους από τους πολλούς νερόμυλους⁹³.

Εικόνα 3. Η Κάρυστος όπως φαίνεται από το "Castle Rosso"

Κατά μήκος του ποταμού βρίσκονται οι γραφικές πηγές της Αργασταράς και Κορυδαλοί, ωραία και δροσερά τοπία τέλος έρχονται τα Πηγαδάκια και ο Αετός⁹⁴.

Πιο ψηλά, ανεβαίνοντας στην κορυφή της Όχης (1398 μέτρα) συναντάμε την εκκλησούλα του Προφήτη Ηλία. Λίγο μακρύτερα βρίσκεται ένα αρχαιότατο οικοδόμημα, ο υποτιθέμενος ναός της Ήρας Τελείας. Είναι έργο των Δρυόπων, πρώτων αποίκων της Εύβοιας και χρησίμευε ως καταφύγιο εναντίον του ανέμου

⁹³ «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

⁹⁴ Αντ. Γουναρόπουλος-Φιλ. Καπόλας, «Πανευβοϊκό Λεύκωμα», σελ. 102, Εκδότες: Γουναρόπουλος, Καπόλας, Θεσσαλονίκη 1933.

και του χιονιού καθώς και ως παρατηρητήριο στο Αιγαίο και με μετάδοση ειδήσεων μέσω σημείων πυρός⁹⁵.

Το οίκημα αυτό είναι οικοδόμημα τετράπλευρο προσκολλημένο σε βράχο με διαστάσεις μήκους 12,70μ., πλάτους 7,70μ., ύψους 2,85μ.

Οι τοίχοι του είναι από πλάκες σχιστόλιθου, ενώ διαθέτει μια θύρα νοτίως και δύο μικρά παράθυρα. Η στέγη του ναού είναι φτιαγμένη από πελώριες πλάκες⁹⁶.

Η κορυφή της Όχης είναι προνομιούχος από απόψεως θέας, διότι δεν την κλείνουν άλλα ψηλά βουνά. Έτσι δεσπόζει των πέριξ και έχει απεριόριστη ορατότητα προς όλες τις κατευθύνσεις. Βόρεια διακρίνονται οι Σποράδες, το Άγιο Όρος, η Χίος, η Άνδρος και οι υπόλοιπες Κυκλάδες, ο Σαρωνικός, η Αττική και τέλος ο Ευβοϊκός, όπου είναι σπαρμένα τα νησάκια των Πεταλιών⁹⁷.

Με αυτή την όμορφη περιήγηση στα πλησιέστερα χωριά της Καρύστου καταλαβαίνει κανείς πως ο τόπος έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και αξίζει τον κόπο να τον επισκεφτεί. Συνδυάζει με αρμονία βουνό και θάλασσα και μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του επισκέπτη⁹⁸.

Οι άνθρωποι είναι ιδιαίτερα φιλόξενοι και ευγενικοί ενώ παράλληλα φημίζονται για τη νοικοκυροσύνη τους και το αίσθημα της καθαριότητας. Αν και δεν υπάρχουν ιδιαίτερα πολυτελή ξενοδοχεία, ο ταξιδιώτης μένει αρκετά ευχαριστημένος από την άνεση και τις υπηρεσίες που προσφέρουν. Ο τουρισμός στη Κάρυστο δεν είναι ιδιαίτερα πολύς, παρόλα αυτά όμως παρουσιάζει κίνηση κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο όπου κορυφώνεται με αποτέλεσμα να μην επαρκούν τα καταλύματα των ξενοδοχείων αλλά και των νοικιαζόμενων δωματίων τα οποία αφθονούν. Άλλο ένα δείγμα του αισθήματος

⁹⁵ Αντ. Γουναρόπουλος-Φιλ. Καπόλας, «Πανευβοϊκό Λεύκωμα», σελ. 102, Εκδότες: Γουναρόπουλος, Καπόλας, Θεσσαλονίκη 1933

⁹⁶ Αντ. Γουναρόπουλος-Φιλ. Καπόλας, «Πανευβοϊκό Λεύκωμα», σελ. 102, Εκδότες: Γουναρόπουλος, Καπόλας, Θεσσαλονίκη 1933

⁹⁷ Αντ. Γουναρόπουλος-Φιλ. Καπόλας, «Πανευβοϊκό Λεύκωμα», σελ. 102, Εκδότες: Γουναρόπουλος, Καπόλας, Θεσσαλονίκη 1933

της φιλοξενίας που διακατέχει το σύνολο των Καρυστινών⁹⁹.

Τέλος, θα μπορούσαμε να πούμε πως η Κάρυστος είναι ένα μέρος το οποίο εκπέμπει μυστήριο, ίσως λόγω της διακριτικής αλλά τόσο επιβλητικής παρουσίας, αφενός μεν του κάστρου «Μπουρτζί» και αφετέρου του Castle Rosso, και ενδείκνυται για ξεκούραση καθώς είναι ιδιαίτερα ήσυχο¹⁰⁰.

Συνιστούμε, ανεπιφύλακτα, μετά την παραμονή μας στον όμορφο αυτό τόπο, στους αναγνώστες αλλά και φίλους να επισκεφτούν την Κάρυστο έστω και για μονοήμερη εκδρομή ταξιδεύοντας με πλοίο της γραμμής από Ραφήνα ή οδικώς μέσω Χαλκίδας. Είναι κοντά στην Αθήνα και πραγματικά θα ενθουσιάσει ακόμα και τον πιο δύσκολο επισκέπτη¹⁰¹.

-
- ⁹⁸ «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.
⁹⁹ «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.
¹⁰⁰ «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.
¹⁰¹ «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

Η ΚΑΡΥΣΤΙΑ ΚΑΙ ΣΤΥΡΙΑ ΛΙΘΟΣ

Αρχαία Λατομεία και Μάρμαρα

Είναι γνωστό ότι το υπέδαφος της Καρύστου κατέχει μεγάλης σπουδαιότητας πετρώματα και ορυκτό πλούτο. Ανάμεσα σε αυτόν τον πλούτο ξεχωριστή θέση καταλάμβαναν-από την μακρινή αρχαιότητα μέχρι σήμερα- τα μάρμαρα της νότιας Καρυστίας και συγκεκριμένα εκείνα της περιοχής που εκτείνεται από τα Στύρα και το Μαρμάρι ως τις δυτικές υπώρειες του όρους Όχη (1398m ύψος). Τα μάρμαρα αυτά, γνωστά από την αρχαιότητα ως Καρυστία και Στυρία λίθος, ήσαν όχι μόνο κατά τους αρχαίους χρόνους περιζήτητα-ιδίως οι μονόλιθοι, μεγάλων διαστάσεων, κίονες-αλλά και σήμερα ακόμη για την ωραιότητά τους. Χρησιμοποιούνταν κυρίως από την αρχιτεκτονική για διακόσμηση και ορθομαρμάρωση ναών, θεάτρων, βιβλιοθηκών, δημοσίων και ιδιωτικών κτιρίων, ιδρυμάτων, για πλακοστρώσεις δαπέδων κλπ¹⁰².

Το έγχρωμο αυτό μάρμαρο φέρεται στο διεθνές εμπόριο με την λατινική του ονομασία *cipollino* που σημαίνει κρεμμυδάκι, γιατί το πρασινόλευκο ή πρασινόφαιο χρώμα του με τις σμαραγδοπράσινες ταινίες (λόγω παρουσίας φυλλαρίων πρασινίζοντος μαρμαρυγίου ή χλωρίτη) μοιάζει με την επιφάνεια μιας κατά μήκος τομής φρέσκου κρεμμυδιού¹⁰³.

Τα χρωματιστά εν γένει μάρμαρα θεωρούνται σκληρά και δύσκολα κατεργαζόμενα, γι' αυτό οι Έλληνες τ' απόφευγαν. Ανάμεσα στα σκληρά αυτά μάρμαρα περιλαμβάνονται και τα καρυστινά, σύμφωνα με παλιούς λατόμους της περιοχής. Είναι φυσικό τα έγχρωμα και σκληρά μάρμαρα να μην έχουν τη

¹⁰² «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 97, Εκδόσεις: Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, ΙΑ' Τόμος.

¹⁰³ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 97, Εκδόσεις: Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, ΙΑ' Τόμος.

διδυμική του φωτός που παρουσιάζουν τα μάρμαρα άλλων περιφερειών, όπως της Πεντέλης που εισχωρεί ως 15 χ/στα, της Καρράρας 25 και της Πάρου 35χ/στα¹⁰⁴.

Τα κείμενα αρχαίων συγγραφέων (Στράβων, Πλίνιος, κ.α) και η έκταση των λατομικών χώρων της περιοχής, μας πληροφορούν για το μέγεθος που είχε προσλάβει η λατομική και εξαγωγική δραστηριότητα καρυστινού μαρμάρου κατά τους αρχαίους χρόνους.

Μιλώντας για καρυστινά μάρμαρα δεν εννοούμε μόνο εκείνα που εξορύσσονται σε λατομεία που εντοπίζονται στον άμεσο χώρο της Καρύστου, αλλά όλης της περιφέρειας, από την Κάρυστο, το Μαρμάρι, τα Στύρα κλπ, τη νότια δηλαδή Καρυστία. Ο όρος Καρυστινά χρησιμοποιείται επειδή κατά την αρχαιότητα επικράτησε η ονομασία για όλα τα μάρμαρα που εξάγονταν από τη νοτιοευβοϊκή αυτή περιφέρεια¹⁰⁵.

Από διάφορες πηγές γίνεται φανερό ότι προ πάντων κατά τη ρωμαϊκή περίοδο ευνοήθηκε αρκετά η εκμετάλλευση και εξαγωγή του καρυστινού μαρμάρου. Επίσης πιθανολογείται ότι και κατά την ελληνική αρχαιότητα εξάγονταν χρωματιστά μάρμαρα από τη νότια Καρυστία και ειδικότερα από το Μιμποριό. Στους χρόνους του Μ. Αλέξανδρου υποστηρίζεται ότι άρχισαν να χρησιμοποιούνται χρωματιστά μάρμαρα και ότι οι Αλεξανδρινοί συνέτειναν πολύ στην ανάπτυξη του εμπορίου σπανίων μαρμάρων. Δεν ξέρουμε αν στα χρωματιστά μάρμαρα της αλεξανδρινής εποχής περιλαμβάνονταν και τα

¹⁰⁴ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 97, 98, Εκδόσεις: Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, ΙΑ' Τόμος.

¹⁰⁵ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 98, Εκδόσεις: Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, ΙΑ' Τόμος.

καρυστινά, όμως δεν μπορούμε και να το αποκλείσουμε¹⁰⁶.

Τα αρχαία λατομεία εκτείνονται στα Β-Β.Α. της πόλης στα χαμηλά κράσπεδα της Όχης.

Μπορούμε δε, να τα εντοπίσουμε σε 3 βασικά χώρους:

α) στους Κυλίνδρους (ή Σκάλα)

β) στα Χαλίκια (Λάκκοι ή Σπηλιές)

γ) στον Άνω Αετό (Γκιβίση ή Κολόνες)

Στους τρεις αυτούς χώρους της Καρύστου έχει κυριότερα αναπτυχθεί η αρχαία λατομική δραστηριότητα. Μέχρι σήμερα, οι ξένοι ιδίως ερευνητές και επισκέπτες της περιοχής, έχουν εντοπίσει τις παρατηρήσεις τους κυρίως στον χώρο με το τοπωνύμιο «Κύλινδροι», όπου βρίσκονται οι γνωστοί κυλινδρικοί μονόλιθοι κίονες.

Υπάρχουν όμως και σε άλλες μεριές της νότιας Καρυστίας σημαντικότερα λατομεία και μαρμάρια κατάλοιπα¹⁰⁷.

¹⁰⁶ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 99, Εκδόσεις: Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, ΙΑ' Τόμος.

¹⁰⁷ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 106-107, Εκδόσεις: Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, ΙΑ' Τόμος.

ΚΑΣΤΕΛ-ΡΟΣΣΟ, το κάστρο της Καρύστου

Γενικά

«Συχνά χάνεται μες στα ταξιδιάρικα σύννεφα, άλλοτε ανταριάζεται από τις καταιγίδες κι από τις βροντές που ακούγονται σα χιλιάδες τύμπανα μακρινά, ενώ σφαγιάζεται απ' τις αστραπές που σαν πύρινα σπαθιά οργώνουν τον ουρανό, κι άλλοτε κονταροχτυπιέται με τους δυνατούς αγέρηδες που κατρακυλάνε απ' την Όχη και ξαπλώνονται καταστροφικά στην πόλη και στον κάμπο. Κι αυτό, ούτε τη ζωή ούτε το θάνατο στοχάζεται. Ωστόσο εξακολουθεί να σφίγγει σαν κρικέλι την κορφή του βραχοπρόβουνου της Όχης, για να υπεξαιρεί πρόσκαιρα την πραγματικότητα, για να αποσπάσει την προσοχή μας με την ωχρή του φιγούρα»¹⁰⁸.

«Το κάστρο, λοιπόν, έχει πολλά πρόσωπα, ανάλογα με τις εποχές και τις καιρικές συνθήκες, αυτές που το αφομοίωσαν ολοκληρωτικά στο περιβάλλον. Ιδίως ο καύσωνας της καλοκαιριάτικης μέρας και ο παγετός της χειμωνιάτικης νύχτας έχουν διαδραματίσει το σημαντικότερο ρόλο στη διαμόρφωση της οριστικής του εντοπιότητας. Αυτή η ενσωμάτωσή του στο χώρο οφείλεται κύρια και στα υλικά με τα οποία χτίστηκε, αφού αυτά ήταν ντόπια πέτρα, ντόπιο χώμα, κι ύστερα, από ελληνικά τυραννισμένα και αγγαρεμένα χέρια οικοδομήθηκε, μ' ελληνικό ιδρώτα ποτίστηκαν τα θεμέλια του και τα τείχη του κι οι πύργοι κι οι προμαχώνες του. Μόνο οι τεχνικές προδιαγραφές ήταν των Φράγκων»¹⁰⁹.

Η ανέγερσή του πραγματοποιήθηκε κατά τα πρώτα χρόνια του 13ου αιώνα, μετά το 1200, στα ερείπια παλιότερου οχυρού των Βυζαντινών.

¹⁰⁸ Γιάννης Π. Γκίκας, «Κάστρα-Ταξίδια στην Ελλάδα του Θρύλου και της πραγματικότητας», σελ. 317, Εκδόσεις ΑΣΤΗΡ, 1995, Ε' ΤΟΜΟΣ.

¹⁰⁹ Γιάννης Π. Γκίκας, «Κάστρα-Ταξίδια στην Ελλάδα του Θρύλου και της πραγματικότητας», σελ. 317, Εκδόσεις ΑΣΤΗΡ, 1995, Ε' ΤΟΜΟΣ.

CASTLE-ROSSO! Έτσι το ονομάσανε οι Φράγκοι «Κάστρο κόκκινο»- κοκκινόκαστρο, από την κοκκινωπή απόχρωση της τοιχοποιίας του, που σήμερα είναι γαιώδης. Κι οι Τούρκοι το λέγανε «Κιζήλ-Χισσάρ», που σημαίνει το ίδιο. Κατά τα τελευταία έτη αποκαλείται Κάστρο της Καρύστου¹¹⁰.

Η ιστορία του Κάστρου

Ανεβαίνοντας σήμερα στο Κάστρο της Καρύστου δεν βλέπουμε τίποτα που θα μπορούσε να ζωντανέψει στη φαντασία μας τον πλούτο και το μεγαλείο της αυλής των Φράγκων κάποτε βαρόνων του¹¹¹.

Από την προϊστορική ακρόπολη ούτε ίχνος. Από την εποχή της κλασσικής αρχαιότητας σχεδόν τίποτα. Από τη Βυζαντινή εποχή, από την εποχή της Φραγκοκρατίας και της Τουρκοκρατίας κάτι άθλια και τραγικά ερείπια¹¹².

Κι όμως, κάποτε τα μισογκρεμισμένα τούτα τείχη έκλειναν μια ζωή εντατική, γεμάτη πλούτο και λαμπρότητα, μια ζωή γεμάτη ομορφιές, γεμάτη ψαλμούς ερωτικούς, γεμάτη διασκεδάσεις και εορτές μεγαλόπρεπες, γεμάτη αγώνες ηρωικούς, γεμάτη απρόοπτα, γεμάτη δόξα¹¹³.

Αν ένα κάστρο στην Ελλάδα μπορεί να διεκδικήσει την κοινότατη ονομασία του Κάστρου της Ωριάς, το κάστρο αυτό είναι κατ' εξοχήν το Καστέλ-Ρόσσο της Καρύστου, όπου τρεις πυργοδέσποινες έμειναν στην ιστορία ονομαστές για την ομορφιά τους¹¹⁴.

Θα ήταν ίσως ενδιαφέρον να διαλυθεί στο φως της Ιστορίας, η πυκνή ομίχλη

¹¹⁰ Γιάννης Π. Γκίκας, «Κάστρα-Ταξίδια στην Ελλάδα του Θρύλου και της πραγματικότητας», σελ. 319, Εκδόσεις ΑΣΤΗΡ, 1995, Ε' ΤΟΜΟΣ.

¹¹¹ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 162, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹¹² «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 162, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹¹³ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 162, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹¹⁴ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 162, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

που σκεπάζει το παρελθόν του Κάστρου αυτού για να αναπαραστήσουμε στη φαντασία μας καλύτερα και να νοιώσουμε στην ψυχή μας βαθύτερα τη μεγαλόπρεπη ζωή του με τους γενναίους του ιππότες, ντυμένους μέσα στο χρυσάφι και στα μεταξωτά, διασκεδάζοντας με τα καλύτερα κρασιά της Μαλβασίας και της Σαντορίνης, και με τις χαριτωμένες και κομψές πυργοδέσποινές του, που για την ομορφιά τους, τη χιλιοτραγουδημένη από τους χρονογράφους της εποχής, κόντεψε να αιματοκυλιστεί κάποτε ολόκληρο το Πριγκιπάτο της Αχαΐας και η Βυζαντινή Αυτοκρατορία¹¹⁵.

Η πόλη της Καρύστου πρωτοχτίστηκε από τους Δρύοπες του Παρνασσού και της Οίτης, που φεύγοντας την ορμητική κάθοδο των Δωριέων ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στην Εύβοια¹¹⁶.

Στους προϊστορικούς χρόνους, λεγόταν Χειρωνία από τον Κένταυρο Χείρωνα. Αργότερα ονομάστηκε Αιγαία και η Ακρόπολη, που περιγράφουμε, Αχαΐα. Το όνομα Κάρυστος, το οφείλει στον ιδρυτή της, το γιο του Χείρωνα Κάρυστο¹¹⁷.

Μαζί με τους Άβαντας της Εύβοιας και πολλούς κατοίκους της Αττικής που κατέφυγαν στους χρόνους εκείνους στην Κάρυστο, οι Καρύστιοι έλαβαν μέρος στον Τρωικό πόλεμο. Το 490 π.Χ. μετά από γενναία άμυνα, η Κάρυστος κατακτήθηκε και καταστράφηκε από τους Πέρσες¹¹⁸.

¹¹⁵ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 162-163, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹¹⁶ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 163, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹¹⁷ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 163, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹¹⁸ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 163, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

Λυγισμένη από τη δυστυχία η Κάρυστος το 480 εμήδισε, και οι Αθηναίοι για να εξασφαλίσουν την πίστη της για το μέλλον, εγκατέστησαν Αθηναίους κληρούχους για δεύτερη φορά στην περιοχή της. Έπειτα, η Κάρυστος μένει σύμμαχος των Αθηναίων και μετέχει της Δηλιακής συμμαχίας. Το 411 η Κάρυστος αποτελεί τμήμα της Ευβοϊκής ομοσπονδίας, αλλά το 378 συμμαχεί πάλι με τους Αθηναίους, έπειτα με τους Θηβαίους του Επαμεινώνδα κι από εκεί και πέρα δεν έχει πια δική της ιστορία αλλά συνταυτίζει την τύχη της με την υπόλοιπη Εύβοια και μετέχει του κοινού των Ευβοέων. Έτσι περνά διαδοχικά κάτω από την κυριαρχία των Μακεδόνων του Φιλίππου, των Ρωμαίων του Αντιόχου της Συρίας και πάλι των Ρωμαίων, ως την Βυζαντινή κυριαρχία της Ανατολής¹¹⁹.

Στους πρωτοβυζαντινούς χρόνους, η Κάρυστος αναφέρεται μέσα στις 79 σπουδαιότερες πόλεις του θέματος της Αχαΐας (Ιεροκλής, εποχή Ιουστινιανού). Ήταν η έδρα επισκόπου κάτω από την εκκλησιαστική δικαιοδοσία του Μητροπολίτου των Αθηνών. Καθώς βλέπουμε η Κάρυστος δεν έπαψε να συνδέεται από τους αρχαιότερους χρόνους με την Αθήνα και εξ' αίματος, και διοικητικά και εκκλησιαστικά. Ο Μιχαήλ ο Ακομινάτος (1200 μ.Χ.), μας μαθαίνει πως εκείνη την εποχή οι Καρύστιοι ζούσαν από το ψάρεμα της πορφύρας στα ερημικά και απόκρημνα ακρογιάλια των Γιούρων (Γυάρος, νησάκι βορείως της Σύρου), κι απ' τα ωραιότερα πράσινα μάρμαρα του Μαρμαριού, που είχαν μέγιστη εκείνη την εποχή ζήτηση, για την ορθομαρμάρωση των τοίχων των βυζαντινών παλατιών, των βασιλικών και των μοναστηριών¹²⁰.

Στη σημερινή θέση του Κάστρου πρωτοκτίστηκε οχυρό φρούριο από τους Καρυστινούς το 1030 μ.Χ., όταν οι αιμοχαρείς κουρσάροι λεηλατούσαν τα παράλια του Αιγαίου¹²¹.

Όταν οι Φράγκοι, τον Οκτώβριο του 1204, κατέλαβαν την

¹¹⁹ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 163, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹²⁰ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 163-164, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹²¹ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 163-164, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, συνέχεια

Κωνσταντινούπολη, ο νέος Αυτοκράτορας Βαλδουίνος έδωσε την Εύβοια στους Βενετούς, σύμφωνα με την υπόσχεση που τους είχε δώσει πριν από την άλωση, ο διεκδικητής του αυτοκρατορικού θρόνου Αλέξιος Κομνηνός, ο οποίος και παρέσυρε τους σταυροφόρους να πολιορκήσουν την Κωνσταντινούπολη. Εν' τω μεταξύ το Καρυστινό φρούριο είχε ήδη εγκαταλειφθεί. Κατά μία πηγή, το σημερινό Φρούριο κτίστηκε στα ερείπια του παλιού, από τον πρώτο Ενετό βαρόνο Ραβανό Νταλεκάρτσερι που πέθανε το 1216 ή 1220¹²².

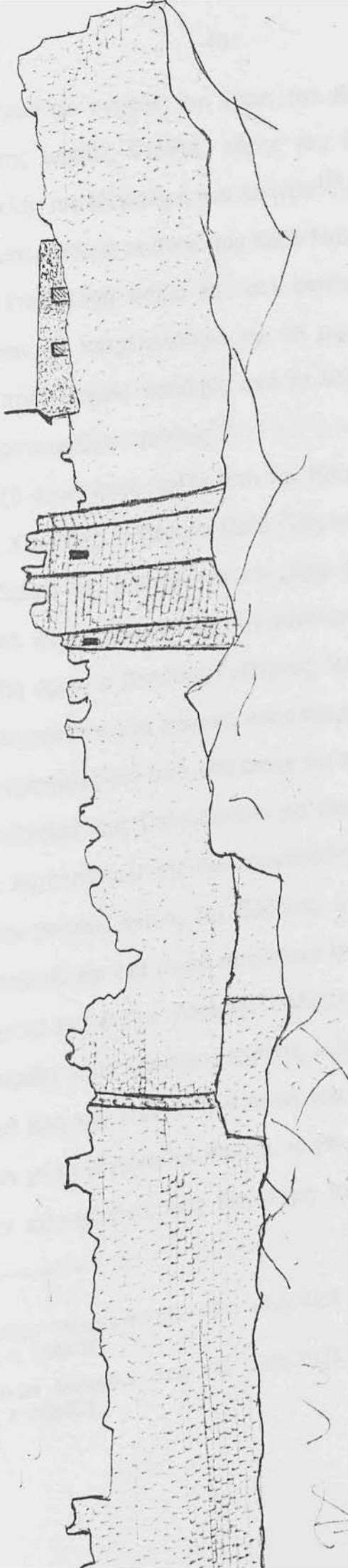
Συγκεκριμένα, ο βασιλιάς της Θεσσαλονίκης Βονιφάτιος ο Μομφερρατικός, είτε διότι δεν έμαθε εγκαίρως την αυτοκρατορική απόφαση, είτε από πλεονεξία κατέλαβε την Εύβοια και την μοίρασε στους αδελφούς Νταλεκάρτσερι της Βερόνας. Οι Βενετοί, μην έχοντας εκείνη την εποχή τη δύναμη να καταλάβουν όλες τις κτήσεις που κληρώθηκαν στο μερίδιό τους, αναγκάστηκαν ν' ανεχθούν προσωρινά τα γενόμενα, χωρίς όμως να παύσουν θεωρητικά να διεκδικούν τον κλήρο τους. Έτσι η Κάρυστος έπεσε στα χέρια του Ραβανού Νταλεκάρτσερι, ο οποίος ονομάστηκε τριτημόριος της Εύβοιας και βαρόνος Καρύστου και Αιγίνης. Ο Ραβανός έκτισε τότε στο λόφο Μοντοφόλι (Monte Foli), όπου η αρχαία και η προϊστορική Ακρόπολη, το μεσαιωνικό φρούριο που σώζεται ακόμη και που ονομάστηκε Castel Rosso, δηλαδή Κοκκινόκαστρο, από το κεραμιδί χρώμα της τοιχοποιΐας του. Η Κάρυστος έγινε έδρα λατινικής Επισκοπής, πάντοτε κάτω από τη δικαιοδοσία του Λατίνου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και Θηβών¹²³.

Ύστερα από μακρούς αγώνες μεταξύ της Βενετίας, των Νταλεκάρτσερι (dalle Carceri) και του Μεγακύρη των Αθηνών Όθωνος De la Roche, η

ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹²² «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 164, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹²³ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 164, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

'Anoyu vinci
"eixois
"Castle Ros

Handwritten notes and scribbles at the bottom of the page, including the letters 'A' and 'B' and some illegible markings.

βαρωνεία της Καρύστου πέρασε στα χέρια του Βουργουνδίου Όθωνος De Cicon, συζύγου της ωραίας Φελίζας, κόρης του Ραβανού dalle Carceri, ο οποίος ήταν υποτελής του Μεγακύρη των Αθηνών¹²⁴.

Ο Όθων τρομοκρατούσε το στενό του Κάβο Ντόρο-η πειρατεία της εποχής εκείνης θεωρείτο επάγγελμα έντιμο και, σαν επικίνδυνο που ήταν αλλά και προσοδοφόρο, ήταν το καταλληλότερο για το ριψοκίνδυνο χαρακτήρα των ιπποτών-και είχε πολύ μεγάλο εισόδημα από τα λάφυρα των Βενετικών ιδίως πλοίων που λαφυραγωγούσε συνήθως¹²⁵.

Εν' τω μεταξύ όμως ένας Ιταλός από την Κάρυστο, ο Λικάριος, αυλικός του βαρόνου της Χαλκίδος Γυϊβέρτου Dalle Carceri κατάφερε να πείσει, την ωραία Φελίζα, αδελφή του αφέντη του και χήρα ότι την αγαπά και να την παντρευτεί μυστικά. (Δεν πρόκειται για την γυναίκα του Όθωνα αλλά για την ανιψιά της). Επειδή όμως ο βαρόνος Γυϊβέρτος δεν αναγνώριζε τον γάμο, ο Λικάριος αποτραβήχτηκε σε ένα ερημικό και απόκρημνο κάστρο της Εύβοιας που το έλεγαν Ανεμοπύλες και από εκεί έκανε και αυτός τον πειρατή. Επειδή όμως ήθελε να εκδικηθεί τους Dalle Carceri για την προσβολή που του είχαν κάνει, έπεισε τον Αυτοκράτορα της Κωνσταντινούπολης, Μιχαήλ Παλαιολόγο ότι εύκολο θα ήταν να γίνει κύριος της Εύβοιας, αν του έδινε μια μοίρα του Αυτοκρατορικού στόλου και ένα μικρό αποβατικό στράτευμα. Ο Βασιλιάς, του στέλνει τα ζητούμενα και έτσι ο Λικάριος πολιορκεί το 1276 από ξηρά και θάλασσα την πατρίδα του, Κάρυστο, έχοντας και τη βοήθεια του ντόπιου πληθυσμού, και με όλη την γενναία αντίσταση του Όθωνα γίνεται κύριος του Φρουρίου. Ο Όθων με τη γυναίκα του Φελίζα, το γιο του και την κόρη του Αγνή, καταφεύγουν στον επικυρίαρχό τους Μεγακύρη των Αθηνών, όπου σε λίγο

¹²⁴ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 164, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹²⁵ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 164, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

πατέρας και γιος πεθαίνουν και μένει κληρονόμος της βαρονείας η ωραία όσο και νεαρή Αγνή De Cicon¹²⁶.

Ο Λικάριος, εν τω μεταξύ, εκστρατεύει εναντίον του βαρόνου της Χαλκίδας και πεθερού του Γυϊβέρτου και καταλαμβάνει το φρούριο Φύλλα, που ορθώνεται ακόμη επιβλητικό στο Ληλάντιο πεδίο, έξω από τα τείχη της Χαλκίδας¹²⁷.

Ο Γυϊβέρτος, που φιλοξενούσε εκείνη την εποχή τον δούκα των Αθηνών, βγαίνει επικεφαλής του μικρού του στρατού μαζί μάλιστα με τον ίδιο τον δούκα, για να χτυπήσει τον αυθάδη πρώην αυλικό του. Αλλά ο Αυτοκρατορικός στρατός τον κυκλώνει και πιάνει αιχμαλώτους και αυτόν και τον δούκα, ενώ η Εύβοια ολόκληρη γυρίζει στην κυριαρχία των Βυζαντινών¹²⁸.

Οι δύο αιχμάλωτοι μεταφέρονται τότε στην Κωνσταντινούπολη που είχε εν τω μεταξύ κι αυτή ξαναγυρίσει στα χέρια των Ελλήνων και προσάγονται στην αυλή του Αυτοκράτορα, ενώ ο Λικάριος διορίζεται ναύαρχος του Αυτοκρατορικού στόλου με τον τίτλο του Μεγάλου Κοντοστάβλου. Ιδού πως περιγράφει ο χρονογράφος Νικηφόρος Γρηγοράς την τραγική σκηνή της διαπομπεύσεως των αιχμαλώτων. Ο Γουϊβέρτος κάθεται σιδεροδεμένος εμπρός στην πύλη της μεγάλης αίθουσας των ακροάσεων, ενώ ο Βασιλιάς κάθεται επάνω στο θρόνο του «έχων περί εαυτόν πάσαν την σύγκλητον μετά λαμπρού και κοσμίου του σχήματος ισταμένην». Μπαίνει τότε ο Λικάριος, ο έως χθες δούλος του Γυϊβέρτου, με λαμπρή στολή και με σοβαρότητα ανάλογη με

¹²⁶ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 164-165, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹²⁷ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 165, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹²⁸ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 165, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

το μεγάλο αξίωμα όπου τον είχαν ανεβάσει οι επιτυχίες του¹²⁹.

Ενώ λοιπόν η καρδιά του αιχμαλώτου χτυπάει από στιγμή σε στιγμή γρηγορότερα, ο Λικάριος με την οικειότητα από το θάρρος που του δίνει ο τίτλος του, σκύβει και κάτι ψιθυρίζει στο αυτί του Βασιλιά. Η περηφάνια του Γκιβέρτου έχει πληγωθεί τόσο βαθιά που δε μπορεί πια να αντέξει στο θέαμα. «Μη δυνηθείς ενεγκείν το της βιαίας τύχης παράλογον», όπως λέει ο Νικηφόρος Γρηγοράς, παθαίνει διάρρηξη των φλεβών του και πέφτει μέσα στην αίθουσα νεκρός. Ο Λικάριος προάγεται αργότερα στο αξίωμα του μεγάλου Δούκα κι ενώ εξακολουθεί τους αγώνες του εναντίον των Φράγκων ξαφνικά χάνονται τα ίχνη του και δεν ξανακούγεται πια στην ιστορία των χρόνων εκείνων¹³⁰.

Εντωμεταξύ, ένας ανιψιός του Όθωνα De Cicon, Βονιφάτιος Dalle Carceri, που έμενε στη Βερόνα, μαθαίνοντας τον αφάνταστο πλούτο του Πριγκιπάτου της Αχαΐας και ιδιαίτερα του θείου του, αποφασίζει να πουλήσει το καστέλι του της Βερόνας και να κατέβει στην Εύβοια για να ζητήσει δίπλα στον Όθωνα κάποια καλύτερη τύχη. Περνώντας όμως από την Αθήνα, μαθαίνει την κατάληψη της Καρύστου από τον Βυζαντινό στόλο και το θάνατο του θείου του και του ξαδέλφου του. Στην αυλή των Αθηνών, διάφοροι ευγενείς και τιτλούχοι του Πριγκιπάτου προσπαθούσαν, τώρα, ποιος να κατορθώσει να κερδίσει την αγάπη της Αγνής De Cicon, κληρονόμου της βαρονίας της Καρύστου και της Αίγινας, μιας νέας εξαιρετικής ομορφιάς αλλά και εξαιρετικής σωφροσύνης. Και οι ραδιουργίες και οι έριδες έδιναν κι έπαιρναν στην αυλή, χωρίς όμως αποτέλεσμα για την ωραία Αγνή¹³¹.

¹²⁹ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 165-166, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹³⁰ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 166, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹³¹ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 166, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

Ο Μεγακύρης των Αθηνών, βλέποντας τη στεναχώρια του Βονιφάτιου, που έμενε έτσι χωρίς κλήρο στην πατρίδα του και χωρίς προστάτη στην ξενιτιά, τον λυπήθηκε και τον πήρε μαζί με την ακολουθία του στην Αυλή του¹³².

Αλλά σε λίγο ο Όθωνας De la Roche πέθανε και ο γιος του Guy II κληρονόμησε το Μεγάλο Κυράτο¹³³.

Η μητέρα του, η Ελληνίδα πριγκίπισσα Ελένη Δούκαινα, πέθανε και αυτή λίγο πριν να ενηλικιωθεί ο νέος Δούκας. Επειδή δε τον Μεγακύρη των Αθηνών τον θεωρούσαν για τον διασημότερο από όλους τους ευγενείς τιτλούχους του Πριγκιπάτου, όσοι δεν είχαν τον τίτλο του Βασιλιά, στάθηκε αναγκαίο να συγκληθεί για την ενηλικίωσή του, οπότε και θα χειροτονείτο ιππότης, μεγάλη συγκέντρωση των ευγενών όχι μόνο του Δουκάτου, αλλά και του Πριγκιπάτου ολόκληρου και του Δεσποτάτου, ακόμη, της Ηπείρου που ήταν η πατρίδα της μητέρας του¹³⁴.

Ιδού πως περιγράφει ο ιστορικός Muntaner την επίσημη αυτή τελετή.

Την ημέρα που άνοιξε η Μεγάλη Κούρτη (συγκέντρωση αυλική), κανένας δεν παρουσιάστηκε κομψότερα ντυμένος από τον Βονιφάτιο της Βερόνας και την ακολουθία του. Είχε περισσότερες από 100 λαμπάδες με χαραγμένα επάνω τους τα οικόσημά του. Η τελετή άρχισε με τον επισημότερο τρόπο και όταν έφτασε στην καθεδρική εκκλησία της Notre Dame, ο Αρχιεπίσκοπος Θηβών, χοροστάτησε ο ίδιος, ενώ τα άρματα του Δούκα ήταν τοποθετημένα πάνω στην Αγία Τράπεζα¹³⁵.

¹³² «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 166, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹³³ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 167, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹³⁴ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 167, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹³⁵ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 167, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

Όλοι οι ευγενείς που ήταν παρατεταγμένοι με τις πολυπληθείς ακολουθίες τους, έλεγαν ότι και ο Αυτοκράτορας κι ο Βασιλιάς της Γαλλίας θα θεωρούσαν τιμή τους να δεχθεί ο Δούκας από το χέρι τους τα διάσημα της ιπποσύνης και το χτύπημα της χειροτονίας (ο ανάδοχος χτυπούσε με το ξίφος του τον ιππότη που χειροτονούσε) (accola De), και οι διασημότεροι μέσα στην Κούρτη, ο αφέντης των Σαλώνων Θωμάς ο Γ' και ο Όθων Σαντομέρ, συγκυρίαρχος των Θηβών, περίμεναν να δουν σε ποιον από τους δύο θα έδινε την τιμή αυτών ο Δούκας. Κι ενώ όλοι περίμεναν ανυπόμονα, ο Δούκας καλεί τον νεώτερο και πιο άσημο από όλους τους παρόντες, τον Βονιφάτιο της Βερόνας και του λέει: «Καθήστε δίπλα στον Αρχιεπίσκοπο, θέλω εσείς να με σπλίσσετε ιππότη». Αφού δέχτηκε, έτσι, τη χειροτονία από τα χέρια του Βονιφατίου του λέει πάλι ο Δούκας. «Κυρ Βονιφάτιε, είναι παλιά συνήθεια όποιος χειροτονεί έναν ιππότη να του κάνει κι ένα δώρο. Εγώ θέλω να γίνει το αντίθετο και σας δίνω εισόδημα 50.000 σολδίων σε κάστρα, τερηνούς τόπους και άλλα ασύδοτα κτήματα». Ύστερα ο Δούκας φώναξε μπροστά στην Αγία Τράπεζα την ωραία κληρονόμο της Καρύστου και της Αιγίνης, Αγνή De Cicon και βάζοντας το χέρι της μέσα στο χέρι του Βονιφατίου, προσθέτει έτσι στα άλλα τα αγαθά που του είχε χαρίσει και τη βαρонеία της Καρύστου. Ύστερα πήγαν όλοι μαζί στην Νεόπατρα (τη σημερινή Υπάτη), όπου έμειναν στις όχθες του Σπερχειού οκτώ ημέρες διασκεδάζοντας¹³⁶.

Ο Βονιφάτιος της Βερόνας, που ήταν και γενναίος όσο και σώφρον, αβρός και μεγαλοπρεπής, πολιορκεί κατά το 1325 το Κάστρο της Καρύστου και κατορθώνει να διώξει τη Βυζαντινή του φρουρά και να επαναφέρει έτσι τη Βαρонеία στον οίκο της Βερόνας. Σαν ανταμοιβή ο Δούκας των Αθηνών, του χαρίζει εκτός από τα 13 κάστρα που του είχε δώσει στην τελετή της

¹³⁶ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 167-168, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

ενηλικίωσής του, και το Κάστρο του Γαρδικιού, κι έτσι από εδώ κι εμπρός οι βαρόνοι Καρύστου λέγονται βαρόνοι Καρύστου και Γαρδικιού¹³⁷.

Νέα περίοδος πλούτου και λαμπρότητας αρχίζει τώρα για το Καστέλ Ρόσσο, όπου ο κομψός και γενναίος βαρόνος, πάμπλουτος πια, έχει όλα τα μέσα να επιδείξει την κομψότητα, την αβρότητα και την μεγαλοπρέπειά του, σε κοσμικές συγκεντρώσεις και σ' εορτές αφάνταστου πλούτου, και τη γενναιότητά του σε αγώνες ιπποτικούς, όπου διαπρέπει η σβελτοσύνη και το θάρρος του. Ενώ, η ωραία πυργοδέσποινα με την ακόμα ωραιότερη κόρη της Μαρούλα και τις άλλες κομψές και χαριτωμένες ευγενείς κυρίες της Ακολουθίας τους βγαίνουν σε πομπή, καβάλα στα ωραιότερα άτια της Ανατολής, σε περιπάτους ή σε κυνήγια μέσα στις θαυμάσιες δροσόλουστες εξοχές της βαρонеίας¹³⁸.

Την ήσυχη όμως αυτή και ευτυχισμένη ζωή έρχεται να ταραξεί μια είδηση απροσδόκητη. Η μεγάλη τυχοδιωκτική Εταιρία των Καταλανών, που είχε συμμαχήσει με μια στρατιά Τούρκων βαδίζει εναντίον του Δουκάτου των Αθηνών¹³⁹.

Ο Gantier De Briene διάδοχος του Guiy De la Roche, του οποίου το ριψοκίνδυνο θάρρος ήταν ονομαστό μέσα στο Πριγκιπάτο της Αχαΐας ολόκληρο, μαζεύει το μεγαλύτερο στρατό που πάτησε ποτέ το χώμα του Μεγάλου Κυράτου, -6000 ιππείς και 8000 πεζούς,- και κινεί εναντίον των επιδρομέων, τους οποίους και συναντά κοντά στο Βοιωτικό Κηφισσό¹⁴⁰.

¹³⁷ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 168, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹³⁸ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 168, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹³⁹ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 168, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹⁴⁰ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 168, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

Ο Δούκας, περιστοιχισμένος από 200 ιππότες, τους ευγενέστερους της Αχαΐας, καβάλα στα ωραιότερα άλογα του Πριγκιπάτου με τις λαμπρόχρωμες ολοκέντητες σέλλες, τα πολύχρωμα λοφία, τους χρυσούς πτερνιστήρες και τις ατσαλένιες πανοπλίες, ο καθένας με το λάβαρό του, ορμά ασυγκράτητος πάνω στις θέσεις του ταμπουρωμένου εχθρού. Καμιά ανθρώπινη δύναμη δεν θα κατόρθωνε να κρατηθεί και να μη λυγίσει μπροστά σε μια τέτοια ορμή. Εκτός από μία, που σχεδόν πάντα δαμάζει το αλόγιστο θάρρος. Και η δύναμη αυτή είναι ο νους, ο στρατηγικός¹⁴¹.

Οι Καταλανοί μ' όλο που πολεμούσαν σε ξένο έδαφος, είχαν διαλέξει καλά τις θέσεις τους. Μόλις η επέλαση προχώρησε λίγο, στα έλη του Κηφισού, τα άλογα αρχίζουν να βουλιάζουν μέσα στη λάσπη. Η έφοδος σταματάει απότομα. Κάθε προσπάθεια των αλόγων να ξεχώσουν το ένα τους πόδι, ως μόνο αποτέλεσμα έχει να βουλιάζουν τα άλλα τρία, βαθύτερα ακόμα. Οι Τούρκοι και οι Καταλανοί απ' τα ταμπούρια τους, θερίζουν εν τω μεταξύ με τα βέλη τους τους ανίσχυρους ιππότες. Δύο μόνο γλίτωσαν, ο γενναίος Ρογήρος De Luria, δούκας της Νάξου, και ο Βονιφάτιος της Βερόνας, βαρόνος της Καρύστου και του Γαρδικιού· τ' άλογα με τις ζωηρόχρωμες και πλουσιοκεντημένες σέλλες και αστραφτερές πανοπλίες, γεμάτες χρυσάφι και ατσάλι, έμειναν έτσι κολλημένα στη λάσπη σε τάξη επέλασης, ακίνητα όμως σαν μετάλλινα αγάλματα, για μέρες ολόκληρες ως το θάνατό τους. Κι οι Καταλανοί δεν μπορούσαν να διανοηθούν, να σηκώσουν άλλο μεγαλοπρεπέστερο και σπαρακτικότερο τρόπαιο, από το ακίνητο αυτό ατσαλένιο στράτευμα που λαμποκοπούσε κάτω από τον ήλιο της νέας τους Πατρίδας, που τόσο απροσδόκητα την είχαν κατακτήσει¹⁴².

¹⁴¹ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 168-169, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹⁴² «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 169, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

Ο Βονιφάτιος γυρίζει τώρα στη Βαρονεία του περίλυπος, από τη δυστυχία που είχε χτυπήσει τον επικυρίαρχό του και το Πριγκιπάτο της Αχαΐας, ολόκληρο. Αλλά η τύχη θέλησε να του μειδιάσει και πάλι. Οι νέοι κυρίαρχοι του Δουκάτου είχαν χάσει σε προηγούμενες εκστρατείες, τους Αρχηγούς τους. Και μην έχοντας άλλους ευγενείς εξ' αίματος να ανεβάσουν στο αξίωμα, καταλαβαίνοντας δε πως δεν θα είχαν ποτέ το κύρος να επιβληθούν μέσα στην Φεουδαρχική οργάνωση της Ελλάδας μόνοι τους, προτείνουν στους δύο ευγενείς αντιπάλους τους που επέζησαν της καταστροφής, να αναλάβουν αυτοί, οι ηττημένοι, την αρχηγία των νικητών. Αυτοί όμως αρνούνται. Εν' τω μεταξύ, φτάνει στο Δουκάτο ο Αλφόνσος Φαδρίγος, νόθος γιος του Βασιλιά της Σικελίας Φρειδερίκου, του Αραγωνικού, που ήταν επικυρίαρχος της Καταλονικής Εταιρίας.

Ο Αλφόνσος αυτός, μαζί με τον ιστορικό Muntaner είχε κάποτε αιχμαλωτισθεί στη Χαλκίδα. Ο Βονιφάτιος, γενναιοψυχός όπως πάντα, τον είχε περιποιηθεί και φιλοξενήσει, μάλιστα, στο καστέλι του, όπου η καλοσύνη του βαρόνου και η ευχάριστη ζωή της Αυλής, τον έκαναν γρήγορα να ξεχάσει την πίκρα της αιχμαλωσίας, που δεν κράτησε και πολύ, γιατί σύντομα ελευθερώθηκε¹⁴³.

Δεν μπόρεσε όμως να ξεχάσει φεύγοντας και την κόρη του Βονιφάτιου, την ωραία Μαρούλα, που ο ιστορικός Muntaner γράφει ότι ήταν «η ωραιότερη χριστιανή του κόσμου ολόκληρου και η άριστη και συνετότερη των γυναικών που γεννήθηκαν ποτέ σε τούτη τη χώρα». Και την παίρνει γυναίκα του¹⁴⁴.

Ο Αλφόνσος Φαδρίδος, γαμπρός τώρα και κληρονόμος της βαρονείας της Καρύστου και του Γαρδικού και των 13 άλλων κάστρων που ο Γουίδων De la

143

«Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 169-170, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

144

«Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 170, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

Roche είχε χαρίσει άλλοτε στον πεθερό του, διορίζεται από τον Φρειδερίκο επίτροπος του νεαρού Δουκός των Αθηνών και «Αρχηγός της ευτυχισμένης στρατιάς των Φράγκων στο Δουκάτο των Αθηνών»¹⁴⁵.

Ικανός και τολμηρός καθώς ήταν, ο Αλφόνσος έπαιξε σπουδαίο ρόλο μέσα στο Πριγκιπάτο της Αχαΐας. Καταλαμβάνει διαδοχικά και προσαρτά στο στέμμα του Φρειδερίκου τα κάστρα του Ζητουνιού (Λαμίας), των Λαρμένων, του Σιδηροκάστρου, της Βοδονίτσας, του Γαρδικιού, του Λοιδωρικιού και των Φαρσάλων, τελευταία δε και αυτό το περιώνυμο κάστρο της Νεόπατρας (Υπάτης). Ο Αλφόνσος κρατάει πάντα τον τίτλο του βαρόνου της Καρύστου, αλλά ο τίτλος του Γαρδικιού δεν του χρειάζεται πια, γιατί τιτλοφορείται τώρα Επίτροπος δύο δουκάτων, των Αθηνών και Νέων Πατρών. Η δόξα του πατέρα και του παππού δεν μπόρεσε όμως να φρονηματίσει αρκετά τον εγγονό και συνώνυμο του Βονιφάτιου της Βερόνας, τον Βονιφάτιο Φαδρίγο, γιο του Αλφόνσου και κληρονόμο της βαρонеίας. Το 1365, ο Βονιφάτιος αναγκάζεται να πουλήσει τη βαρонеία στους Βενετούς, που δεν είχαν ακόμα παραιτηθεί του αρχικού τους κλήρου, για 6000 δουκάτα. Από εδώ και εμπρός αρχίζει της Καρύστου η παρακμή. Οι Έλληνες αναγκάζονται να την εγκαταλείψουν και να γυρίσουν στην παλιά τους κοιτίδα, την Αττική, ενώ η Κάρυστος δέχεται καινούριους εποίκους, Αλβανούς αυτή τη φορά.

Το λιμάνι της Καρύστου που ήταν άλλοτε πηγή πλούτου, όταν οι κάτοικοι της ήταν ψαράδες κι ο Όθων De Cicon τρομοκρατούσε με τα κάτεργά του τον Κάβο Ντόρο, έχει τώρα φράξει από την άμμο. Τα εισοδήματα της βαρонеίας είναι λιγότερα από το ένα τρίτο των εισοδημάτων που είχε άλλοτε ο Βονιφάτιος. Οι Βενετοί λοιπόν, βλέποντας ότι δεν τους συμφέρει η συντήρηση της βαρонеίας, την νοικιάζουν αντί εντελεστάτου μισθώματος στους αδελφούς

¹⁴⁵ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 171, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

Justiniani κι' αργότερα τη δίνουν στο μαρκίωνα της Βοδονίτσας Giorgi, που θα παραδώσει τελειωτικά το κάστρο και τη Βαρονεία, το 1470, στους Τούρκους. Οι Τούρκοι κάνουν την Κάρυστο έδρα πασσαλικιού¹⁴⁶.

Στην επανάσταση του 1821, πασάς της Καρύστου είναι ο γνωστός στρατηγός Ομέρ Βρυώνης πλούσιος κτηματίας της Εύβοιας, ο οποίος επισκεύασε το Κάστρο και έχτισε εξωτερικό νοτινό τείχος και δυτικό περίβολο¹⁴⁷.

Διάφορες απόπειρες πολιορκίας του Κάστρου από τον Κριεζώτη και τον Ανδρούτσο αποκρούστηκαν ευκολότατα από την Τουρκική του φρουρά. Μια από αυτές κόστισε τη ζωή του Ηλία Ζαδέ Μαυρομιχάλη και μια άλλη, οργανωμένη και διευθυνομένη από τον ίδιο το Φαβιέρο, τη ζωή του Συνταγματάρχη Πίσσα, αρχηγού του Ελληνικού τακτικού. Έτσι ο Ομέρ Βρυώνης έμεινε κύριος της Καρύστου ως το 1833 όταν, μετά την Συνθήκη του Λονδίνου, Σουλτανικό φερμάνι τον ανάγκασε να την παραδώσει στον Έλληνα αντιπρόσωπο Ιάκωβο Ρίζο Νερουλό¹⁴⁸.

Το εξωτερικό τείχος και η περίβολος του Ομέρ δεν υπάρχει, διότι τον χάλασαν οι επιστρέψαντες από τα νησιά Καρυστινοί για να φτιάξουν δικά τους σπίτια¹⁴⁹.

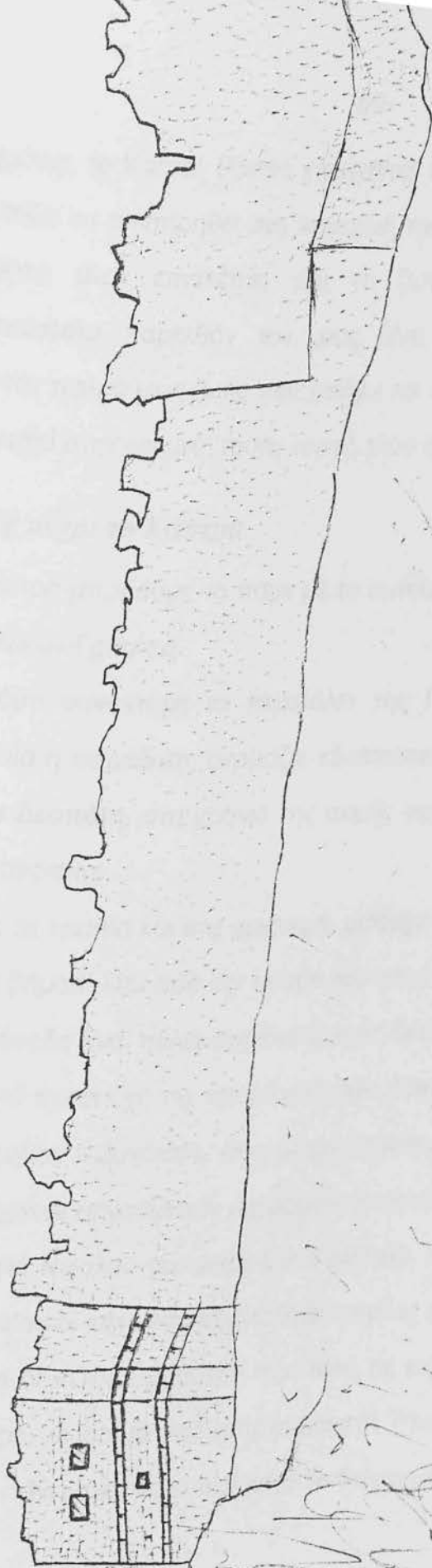
Η Κάρυστος ελεύθερη πια, δεν χρειάζεται το ιστορικό της το Κάστρο, που σιγά σιγά θα ερειπωθεί, όπως το βλέπουμε σήμερα, και θα σβήσει στη μνήμη των σύγχρονων η λαμπρή του ιστορία. Για μια στιγμή, η Κάρυστος θα δεχθεί να ξεχάσει και το όνομά της ακόμα και να ονομαστεί Οθωνούπολη. Αλλά όπως κάθε προσωπολατρική εκδήλωση, έτσι και αυτή θα σβήσει πολύ σύντομα. Με την εκθρόνιση του Όθωνα, οι Έλληνες θέλουν να εξαλείψουν και κάθε του ανάμνηση στον τόπο. Έτσι η Κάρυστος θα ξαναθυμηθεί το ένδοξο, το αρχαίο της όνομα. Εδώ

¹⁴⁶ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 170-171, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹⁴⁷ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 171, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹⁴⁸ «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», σελ. 171, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α' ΤΟΜΟΣ.

¹⁴⁹ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 161, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

[Faint, illegible handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

και λίγα χρόνια, το Καστέλ Ρόσσο κηρύχθηκε τόπος αρχαιολογικός. Υπάρχει έτσι κάποια ελπίδα να συντηρηθεί στη σημερινή του τουλάχιστον κατάσταση που, αν δεν επιτρέψει στον επισκέπτη του να ζωντανέψει στη φαντασία του το μεγαλοπρεπέστατο παρελθόν του, μας δίνει όμως ακόμη την ευκαιρία να νοιώσουμε τον παλμό μιας ζωής που χάθηκε και το ρίγος μιας δόξας που ποτέ δεν θα ξαναγεννηθεί στην ερημική τούτη κορφή τόσο συγκινητική και τόσο μεγάλη¹⁵⁰.

Η διαδρομή μέχρι το Κάστρο

Στο Κάστρο μπορούμε να πάμε με το αυτοκίνητο ακολουθώντας το δρόμο Καρύστου-Μύλων-Γραμπιά.

Στο δρόμο συναντάμε τα περιβόλια της Παλαιοχώρας και τα ερείπια τοίχων τα οποία η παράδοση ονομάζει «Δεσποτικό». Φαίνεται ότι εκεί θα ήταν η κατοικία του Δεσπότη, στα χρόνια της ακμής της μεσαιωνικής Καρύστου και ήταν έδρα Επισκόπου.

Πέρα από τα ερείπια και στα αριστερά, υπάρχει ο μικρός ναός του Αγίου Νικολάου. Μερικά βήματα έξω από την είσοδο του ναού συναντάμε ένα μικρό αλώνι, του οποίου το δάπεδο είναι παλιό ψηφιδωτό, καλά διατηρημένο, παρά τους αιώνες που πέρασαν από την εποχή της κατασκευής του. Δίπλα από το ψηφιδωτό σώζονται ερείπια πεζουλιού πιθανότατα. Λίγα μέτρα βορειότερα του ψηφιδωτού διασώζονται τεμάχια αρχαίων ειργασμένων μαρμάρων (επιστηλίων, παραστάδων κλπ)

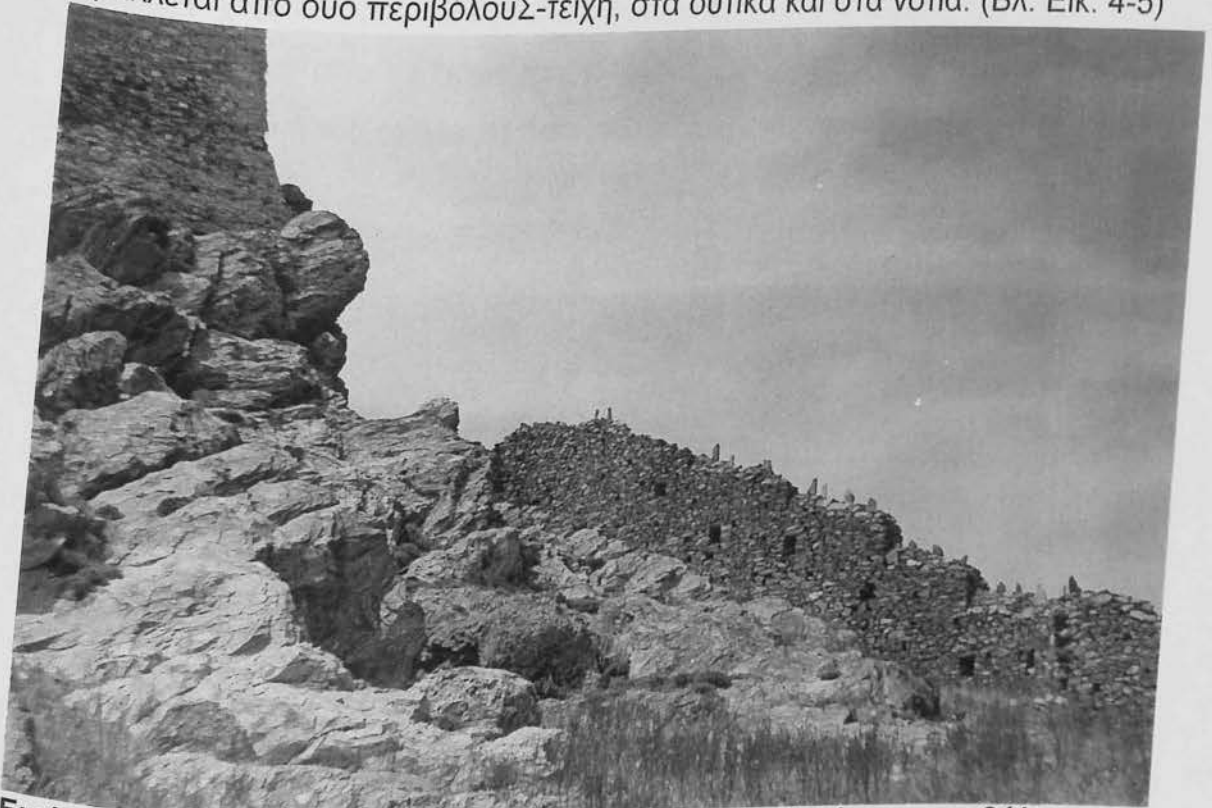
Μετά τον Άγιο Νικόλαο συναντάμε το Γραμπιά, ωραίο και ψηλό χωριό με περιβόλια του οποίου οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία. Αξιοθέατο στο Γραμπιά, είναι οι «Πέντε βρύσες» του, από τις οποίες χειμώνα-καλοκαίρι, τρέχει δροσερό νερό, το οποίο προϋπήρχε και επί Τουρκοκρατίας. Για το νερό του Γραμπιά, έχουν γίνει αγώνες επικοί κατά το διάστημα των αιώνων.

Γνωστότεροι, είναι εκείνοι που πραγματοποιήθηκαν κατά την εκστρατεία του Φαβιέρου, τον Μάρτιο του 1826. Στα χρόνια του Εικοσιένα, οι Τούρκοι προστάτευαν το νερό με προμαχώνα και ισχυρή φρουρά. Κατά την άδοξη εκστρατεία του Φαβιέρου ενάντια στο κάστρο το 1826, κατάφερε ο αγωνιστής Κάρπος Παπαδόπουλος να καταλάβει πρόσκαιρα τον προμαχώνα και να γίνει κύριος των πηγών. Γρήγορα όμως, αναγκάστηκε να τις εγκαταλείψει, αφού η προσπάθεια του Φαβιέρου συντρίφτηκε από τους καστρινούς Τούρκους¹⁵¹.

Κοντά στις Πέντε βρύσες, υψώνεται ο γραφικός ναός της Αγίας Σοφίας, τον οποίο οι Τούρκοι είχαν μεταβάλλει σε τζαμί¹⁵².

Περίβολος και εσωτερικό του Κάστρου

Μετά τα τελευταία σπίτια του δρόμου Μύλων-Γραμπιάς, μια διακλάδωση δεξιά μας οδηγεί κοντά στα πεύκα, στα Ν.Α του Κάστρου. Το Κάστρο περιβάλλεται από δύο περιβόλους-τείχη, στα δυτικά και στα νότια. (Βλ. Εικ. 4-5)

Εικόνα 4. Πρόκειται για τα ερείπια του νότιου εξωτερικού τείχους-περιβόλου

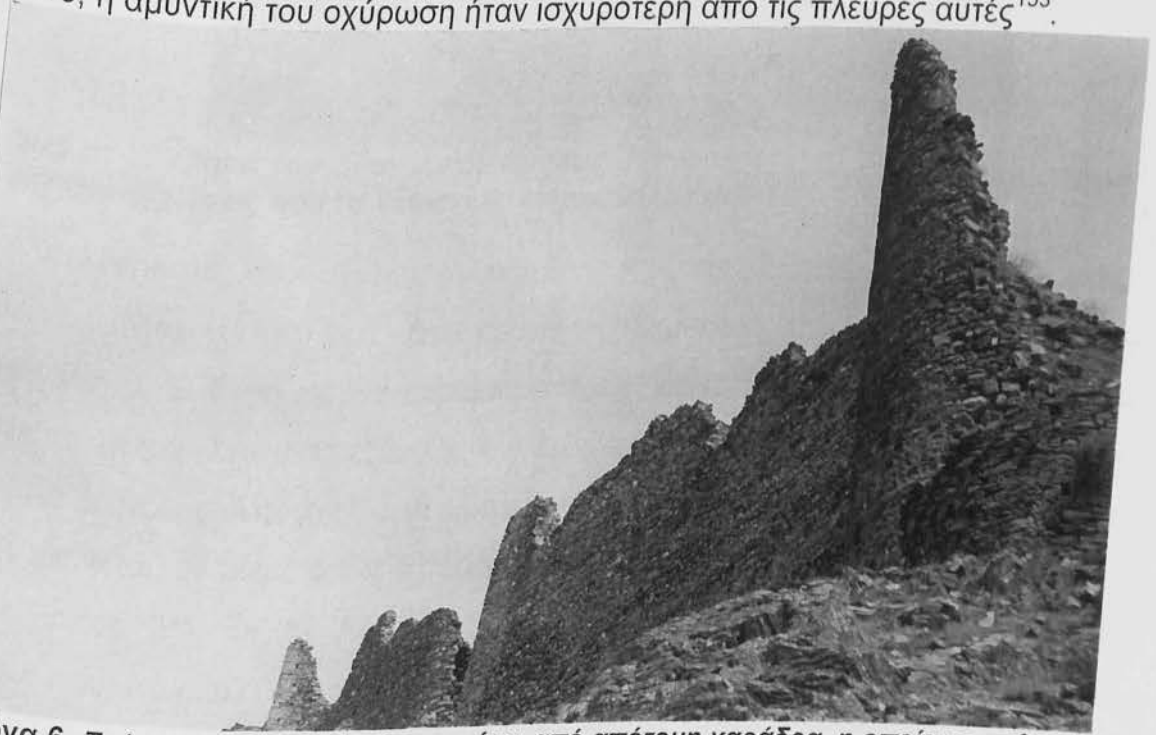
¹⁵¹ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 80-82, ΑΘΗΝΑ.

¹⁵² Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 83-84, ΑΘΗΝΑ.

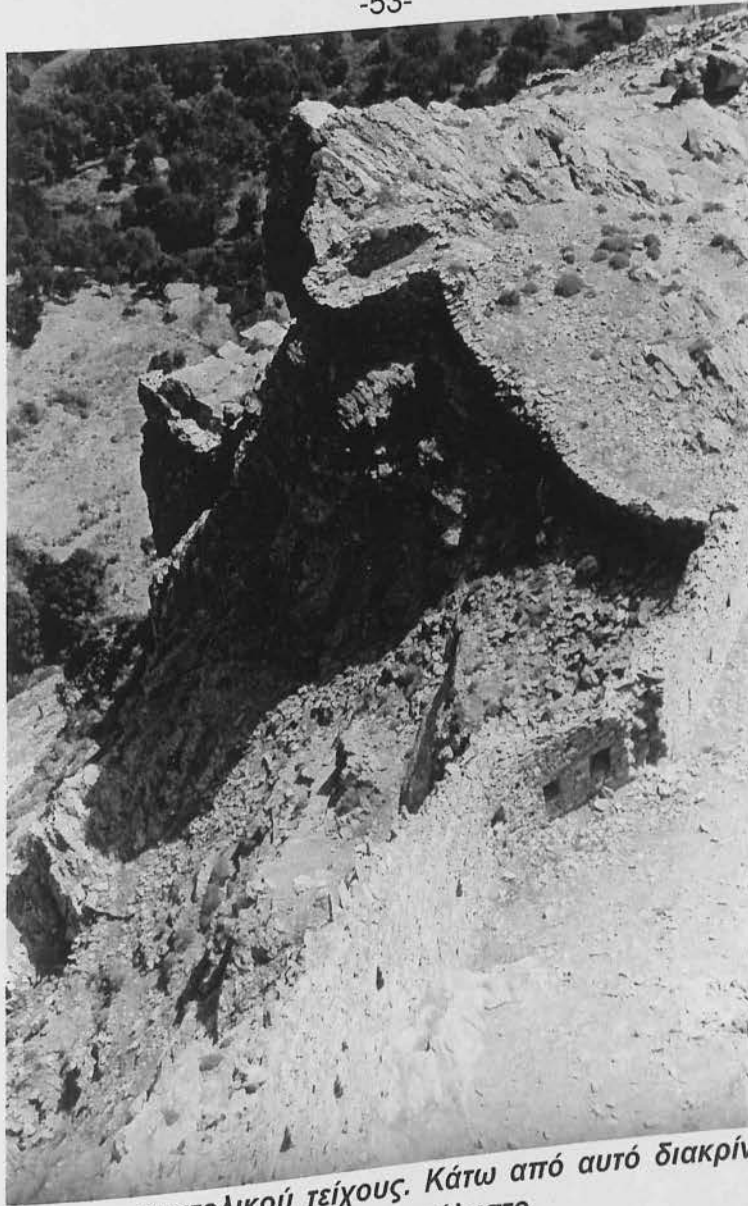
Εικόνα 5. Πρόκειται για τα ερείπια του δυτικού εξωτερικού τείχους-περιβόλου.

Στη βόρεια πλευρά του, απότομη και βαθιά χαραδρα, το καθιστά απρόσβλητο. (Βλ. Εικ.6.). Ανατολικά, επίσης, απότομοι βράχοι ψηλά και χαραδρώσεις του εδάφους χαμηλότερα, καθιστούν δυσκολότατη την άλωσή του. (Βλ. Εικ.7). Συνεπώς, μόνο από τα Νότια και τα Δυτικά είναι προσπελάσιμο. Για το λόγο αυτό, η αμυντική του οχύρωση ήταν ισχυρότερη από τις πλευρές αυτές¹⁵³.

Εικόνα 6. Τμήμα του βορεινού τείχους πάνω από απότομη χαραδρα, η οποία το καθιστά απρόσβλητο.

¹⁵³ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 85-86, ΑΘΗΝΑ.

Εικόνα 7. Τμήμα του ανατολικού τείχους. Κάτω από αυτό διακρίνονται βράχοι και χαραδρώσεις που το καθιστούν απροσπέλαστο.

Μπροστά, στον εξωτερικό περίβολο και στα αριστερά μας, είναι ερείπια μικρού Πύργου. Από εκεί κάνει καμπή, η περίβολος, προς τα δυτικά και δεν φαίνεται, ενώ δεξιά μας ο περίβολος προχωρεί προς Β.Α. με ορατά τα 200 πρώτα μέτρα. Στα μισά εξέχει κυκλωτερής μικρός πύργος-πυροβολείο και στο τέρμα δεύτερος. Από εκεί, ο περίβολος κάνει ορθή γωνία προς τα αριστερά και δεν φαίνεται, σε μικρή όμως απόσταση και δίπλα σε βράχο, είναι τρίτος όμοιος πυργίσκος. (Βλ. Εικ..8). Από κει αρχίζει η απότομη κλίση της ράχης προς τα κάτω που αναγκάζει τον περίβολο να αναρριχηθεί προς τα δυτικά και να ενωθεί με το κύριο τείχος του Κάστρου¹⁵⁴. (Βλ. Εκ. 9).

¹⁵⁴

Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 161, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

Εικόνα 8. Ερείπια του εξωτερικού περιβόλου. Στο βάθος διακρίνονται ερείπια μικρών πυργίσκων.

Εικόνα 9. Τμήμα του δυτικού κυρίου τείχους του Κάστρου το οποίο ενώνεται με τον εξωτερικό περίβολο.

Η άνοδος προς το Φρούριο αρχίζει από εκεί που φτάνει το αυτοκίνητο. Αφού ανεβούμε από το μέρος του γκρεμισμένου τοίχου, πρέπει να περάσουμε κάτω από τα πεύκα με βορεινή κατεύθυνση, προς την ανατολική άκρη του Φρουρίου. Όταν πλησιάσουμε, θα αφήσουμε δεξιά μας το μεγάλο ασβεστοκτιστο πολυγωνικό πύργο και θα προχωρήσουμε να περάσουμε από την παλιά πύλη που ένα μέρος γύρω είναι αναστηλωμένο. (Βλ. Εικ. 10). Αφού προ-

χωρήσουμε σε ανηφορικό καλντερίμι, σε 20 μέτρα συναντάμε δεύτερη πύλη που μας βγάζει στο εσωτερικό του Φρουρίου.(Βλ. Εικ. 11 και 12). Μπροστά μας

Εικόνα 10. Τμήμα του νοτίου τείχους με την παλιά πύλη στα αριστερά και τον πολυγωνικό πύργο-πυροβολείο στα δεξιά.

Εικόνα 11.

Εικόνα 11-12. Η εσωτερική πύλη του φρουρίου.

ερείπια σπιτιών όπου έμεναν οι Τούρκοι φρουροί. (Βλ. Εικ. 13). Αμέσως δεξιά και σε 20-25 μ., η πίσω πλευρά του ασβεστόκτιστου πύργου (Βλ. Εικ. 14) που το εσωτερικό του προχωρεί χαμηλότερα από τη γη και χρησίμευε για φυλακή. (Βλ. Εικ. 15). Το τείχος στο σημείο αυτό παίρνει Β.Α. κατεύθυνση και σε 35-40

Εικόνα 13. Τμήμα του εσωτερικού του Κάστρου. Διακρίνονται τα ερείπια των σπιτιών της φρουράς.

Εικόνα 14. Τμήμα του νότιου τείχους όπου διακρίνεται η πίσω πλευρά του ασβεστόκτιστου πύργου.

Εικόνα 15. Το εσωτερικό του ασβεστόκτιστου πύργου το οποίο χρησίμευε σαν φυλακή.

μέτρα σχηματίζει γωνία. (Βλ Εικ. 16). Σε λίγα μέτρα συναντά έναν από Δ. προς Α. τοίχο στη μέση και κάθετα σχηματίζοντας T (ταφ) (Βλ. Εικ. 17). Ο τοίχος

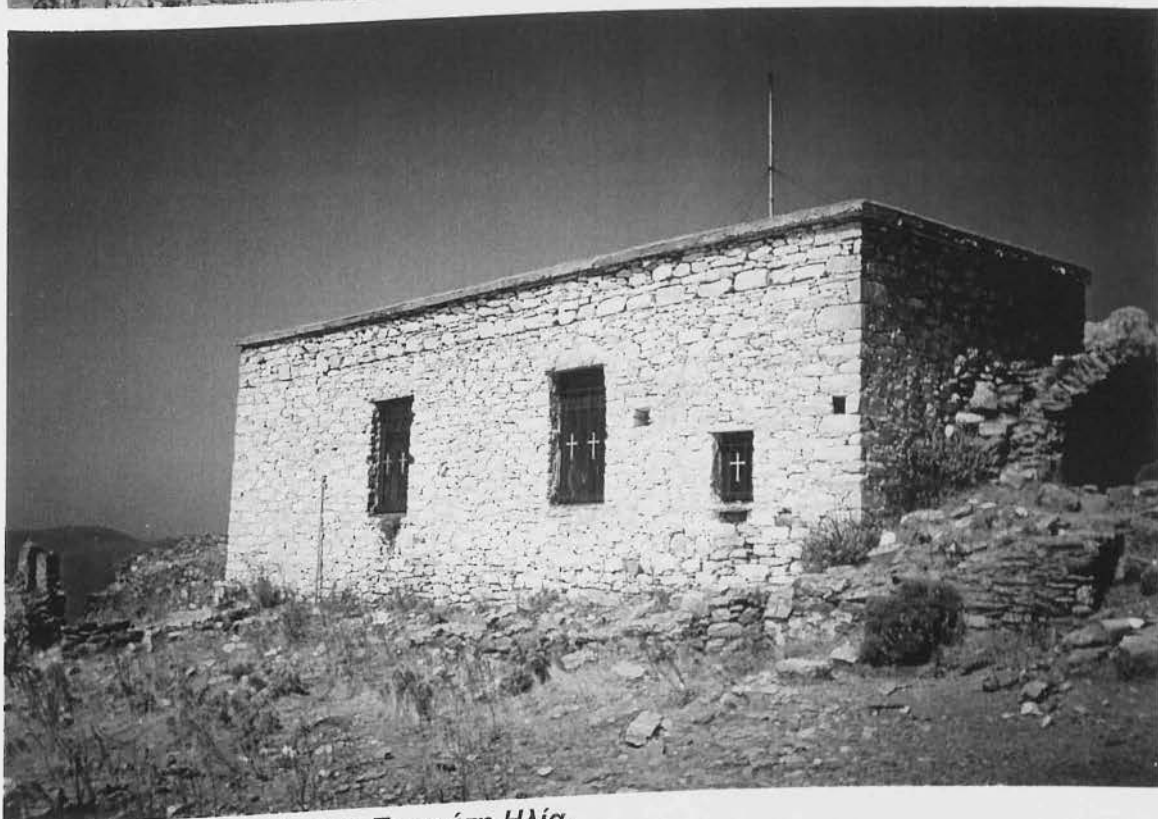
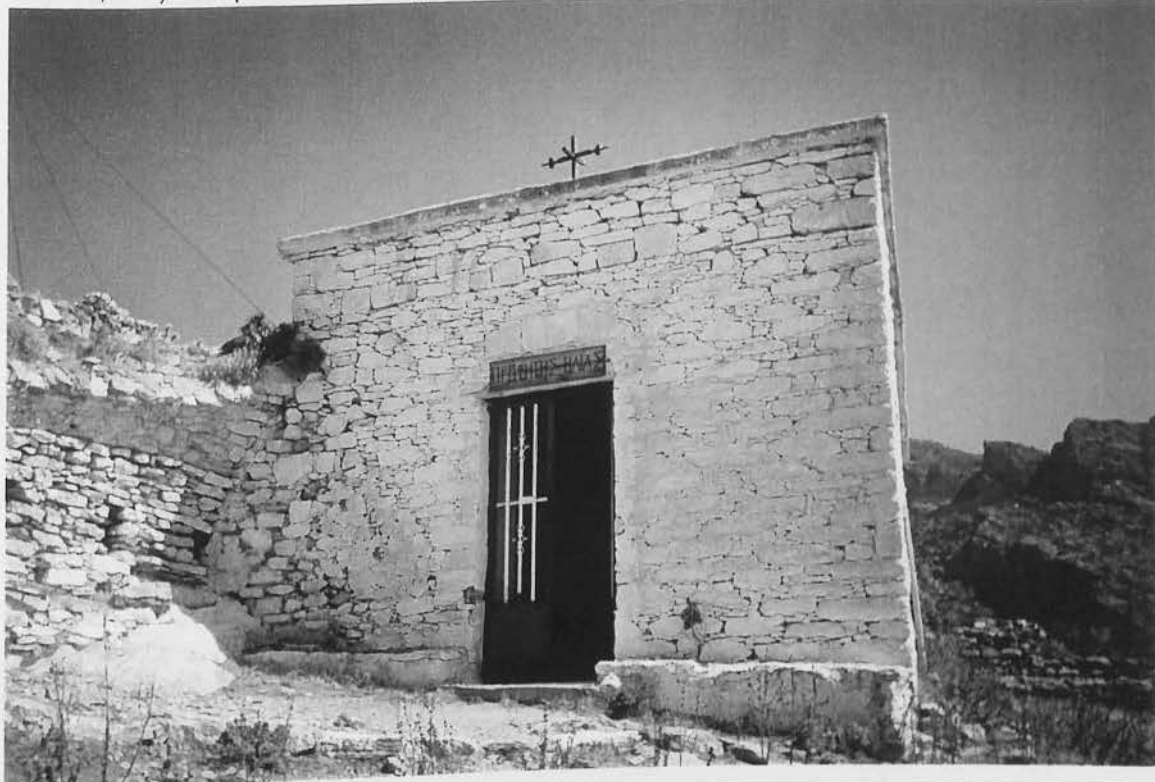

Εικόνα 16. Τμήμα του νοτίου τείχους με τον ασβεστόκτιστο πύργο-πυροβολείο, το οποίο παίρνει Β.Α. κατεύθυνση και σχηματίζει γωνία.

Εικόνα 17. Τμήμα του εσωτερικού του Κάστρου. Διακρίνεται ο από Δ. προς Α. τοίχος ο οποίος σχηματίζει ταφ με το Β.Α. τμήμα του τείχους και ο ναός του Προφήτη Ηλία.

αυτός στηρίζει το ψηλό πλάτωμα όπου είναι σήμερα το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία, κάτω από το δάπεδο του οποίου υπάρχει δεξαμενή πόσιμου νερού. (Βλ. Εικ. 18, 19). Βορεινά του τοίχου υπόγεια πυριτιδαποθήκη (Βλ. Εικ. 20) και παρα-

Εικόνα 18,19. Ο ναός του Προφήτη Ηλία.

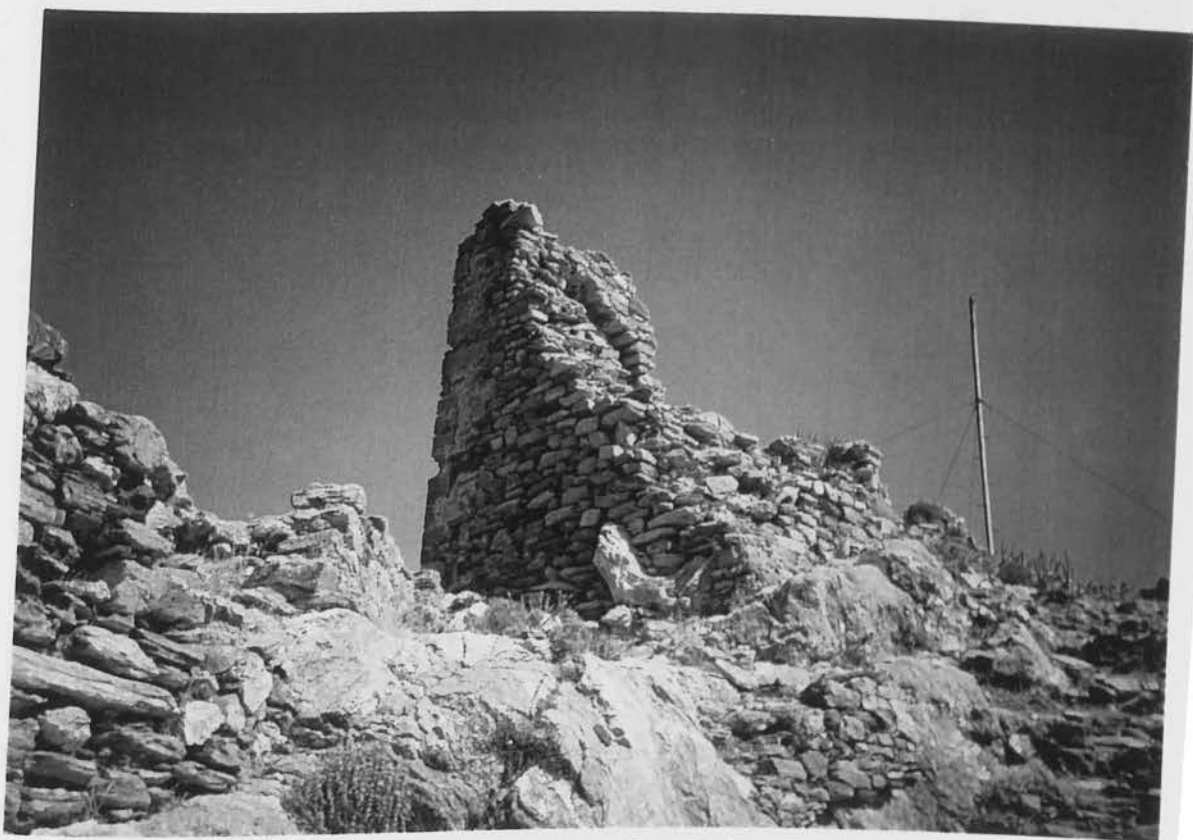
Εικόνα 20. Η υπόγεια πυριτιδαποθήκη η οποία βρίσκεται βορεινά του τοίχου και λίγο παρακάτω από το ναό του Προφήτη Ηλία.

πάνω μια θολωτή καμάρα ευρύχωρη που κατά τον Κ. Γουναρόπουλο ανήκε σε ναΐσκο του Αγ. Ιωάννου, ίσως των Φράγκων και επί Τουρκοκρατίας είχε μετατραπεί και αυτή σε πυριτιδαποθήκη. Το δυτικό σκέλος της καμάρας εφάπτεται με τον ανατολικό τοίχο του μικρού ναού του Προφήτη Ηλία. (Βλ. Εικ. 21). Στη θέση του, επί Τουρκοκρατίας, ήταν δεξαμενή για βρόχινα νερά. Το παρακείμενο υψόμετρο μας δείχνει 350 μέτρα. (Βλ. Εικ. 22). Βορεινά προστατευτικό τείχος που κυκλώνει το πλάτωμα από Ν.Α. μέχρι Β.Δ. και κάτω από αυτό είναι το απότομο Φτέλος¹⁵⁵. (Βλ. Εικ. 23-24)

¹⁵⁵ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 163-164, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

Εικόνα 21. Η είσοδος της θολωτής καμάρας, το δυτικό σκέλος της οποίας εφάπτεται με τον ανατολικό τοίχο του Προφήτη Ηλία. Κατά τον Γουναρόπουλο ανήκε σε Φράγκικο, ίσως, ναό του Αγ. Ιωάννου και επί τουρκοκρατίας είχε μετατραπεί σε πυριτιδαποθήκη.

Εικόνα 22. Το υψόμετρο με το τριγωνομετρικό σημείο.

Εικόνες 23-24. Το προστατευτικό τείχος που κυκλώνει το πλάτωμα από Ν. Α. προς Β.Δ.

Το τείχος, τώρα, παίρνει νοτιοδυτική κατεύθυνση και σε ένα σημείο ακριβώς απέναντι της εσωτερικής πύλης της εισόδου, βλέπουμε μια βοηθητική θολωτή πόρτα μισοφραγμένη¹⁵⁶. (Βλ. Εικ. 25)

Εικόνα 25. Η βοηθητική θολωτή πόρτα η οποία βρίσκεται στο βορεινό τείχος, απέναντι από την πύλη της εισόδου.

Προχωρούμε κατηφορικά και σύρριζα, πάντα μέσα από το τείχος, που έχει πάθει πολλές καταστροφές. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το σημείο εκεί όπου το

¹⁵⁶ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 164, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

Προχωρώντας φτάνουμε στο νότιο τείχος που σχηματίζει οξεία γωνία με το τείχος που κατεβαίνει από τη Ρόκα. Προτού ανεβούμε στις επάλξεις θα παρατηρήσουμε μια γούβα, όπου υπόγεια δεξαμενή. (Βλ. Εικ. 27). Στη γωνία

Εικόνα 27. Ο τετράγωνος Πύργος που βρίσκεται στη γωνία μεταξύ του νοτίου τείχους και του τμήματος αυτού που κατεβαίνει από τη «Ρόκα». Εδώ διακρίνεται και η υπόγεια δεξαμενή.

εξέχει τετράγωνος ευρύχωρος πύργος αναστηλωμένος. (Εικ. 28). Όλο το νοτινό κομμάτι του τείχους από τον Πύργο μέχρι την είσοδο του Φρουρίου έχει μήκος 60 περίπου μέτρα και φάρδος 10 μέτρα και το λένε «Τράπεζα»¹⁵⁸. (Βλ. Εικ. 29).

Εδώ σταματάει η περιήγηση στο εσωτερικό του Κάστρου. Θα βγούμε από την ίδια στοά της κυρίας εισόδου¹⁵⁹.

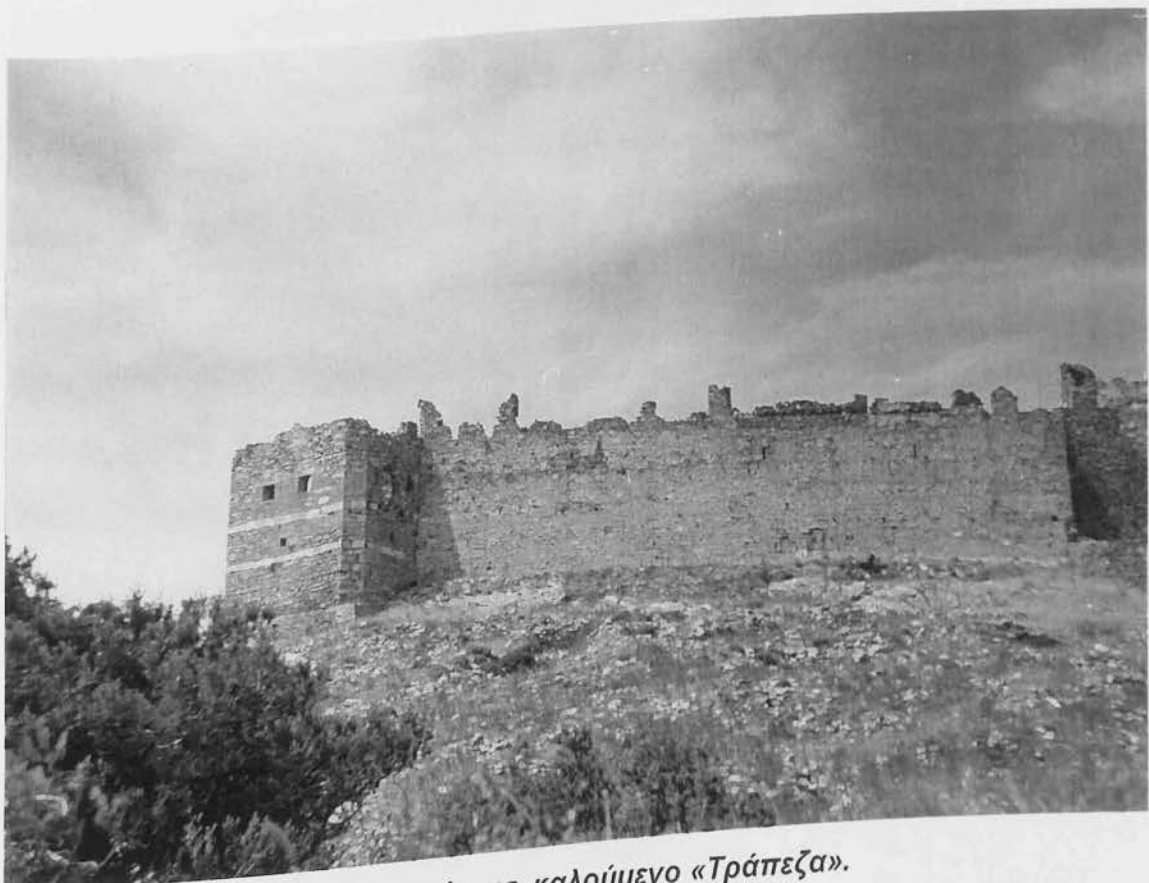
Από το Κάστρο, είναι αλήθεια ότι ο επισκέπτης χαίρεται μια θαυμάσια θέα προς όλες τις διευθύνσεις, ιδιαίτερα όμως προς τα δυτικά με τον κάμπο της Καρύστου και πέρα στο βάθος με τα βουνά της Αττικής και προς το νότο με τα

¹⁵⁸ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 164, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

¹⁵⁹ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 164, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

Εικόνα 28. Ο αναστηλωμένος τετραγωνικός Πύργος, ο οποίος βρίσκεται στη γωνία που σχηματίζει το νότιο τείχος και το τμήμα αυτού που κατεβαίνει από τη «Ρόκα».

Εικόνα 29. Τμήμα του νοτίου τείχους, καλούμενο «Τράπεζα».

περιβόλια της Παλαιοχώρας, την πόλη της Καρύστου και τη θάλασσα με τα νησιά Άνδρο, Τήνο, Γιούρα, Κέα και Μακρόνησο. Ανατολικά βρίσκεται χαράδρα, στο βάθος της οποίας συναντάμε τους Μύλους. Ανωθεν αυτής και απέναντι ο υψηλός λόφος με τους κυλίνδρους και νοτιότερα αυτού διάφορα χαμηλότερα υψώματα, με το ναό του Αγίου Νικολάου, το παλιό τουρκικό νεκροταφείο κλπ, τα οποία καταλήγουν προς τον Αετό και τη θάλασσα. Βόρεια ο γκρεμός, τον οποίο σχηματίζει η απότομη βόρεια πλευρά του λόφου του Κάστρου και εκείθε αυτού, περιποιημένα κτήματα με ελιές και άλλα δέντρα, τα οποία περιβάλλονται από τις υπώρειες της Όχης, βορειοδυτικά δε οι λόφοι Βεργαντώννα, Μοντοφόλι και το σκαρφαλωμένο σε λόφο κατάφυτο χωριό Μεκουνίδα. Ανεβαίνοντας στη Μεκουνίδα, σ' αυτό το καταπληκτικό μετερίζι, μπορούμε να περιεργαστούμε την πιο άγρια πλευρά του Κάστρου, με τα κατακρεουργημένα τείχη που σχηματίζουν εξάρσεις και διακυμάνσεις, που μοιάζουν με δόντια παράξενου πριονιού. Κάτω, στον αυχένα, σώζεται το επιβλητικό ερείπιο του παλιού υδραγωγείου. Οι ντόπιοι την τοποθεσία τη λένε «Καμάρες».

Το νερό κατέβαινε από πηγή βρισκόμενη σ' αντικρινή στο Φρούριο πλαγιά, πάνω στο Μοντοφόλι, διερχόταν από το αυλάκι πάνω στις ασίδες, που και σήμερα σώζονται σε πολλά σημεία, και κατέληγε στα ριζά του Κάστρου κι αποθηκευόταν σε στέρνες. Το υδραγωγείο ήταν σε λειτουργία και στα χρόνια του Εικοσιένα και μάλιστα το νερό, σε μια από τις άκαρπες προσπάθειες για την κατάληψη του Φρουρίου, το έκοψε ο Οδυσσέας Ανδρούτσος (1822), χωρίς, όμως μ' αυτό, να πποηθούν οι Τούρκοι¹⁶⁰.

¹⁶⁰ Γιάννης Π. Γκίκας, «Κάστρα-Ταξίδια στην Ελλάδα του Θρύλου και της πραγματικότητας», σελ. 317-318, Εκδόσεις ΑΣΤΗΡ, 1995, Ε' ΤΟΜΟΣ.

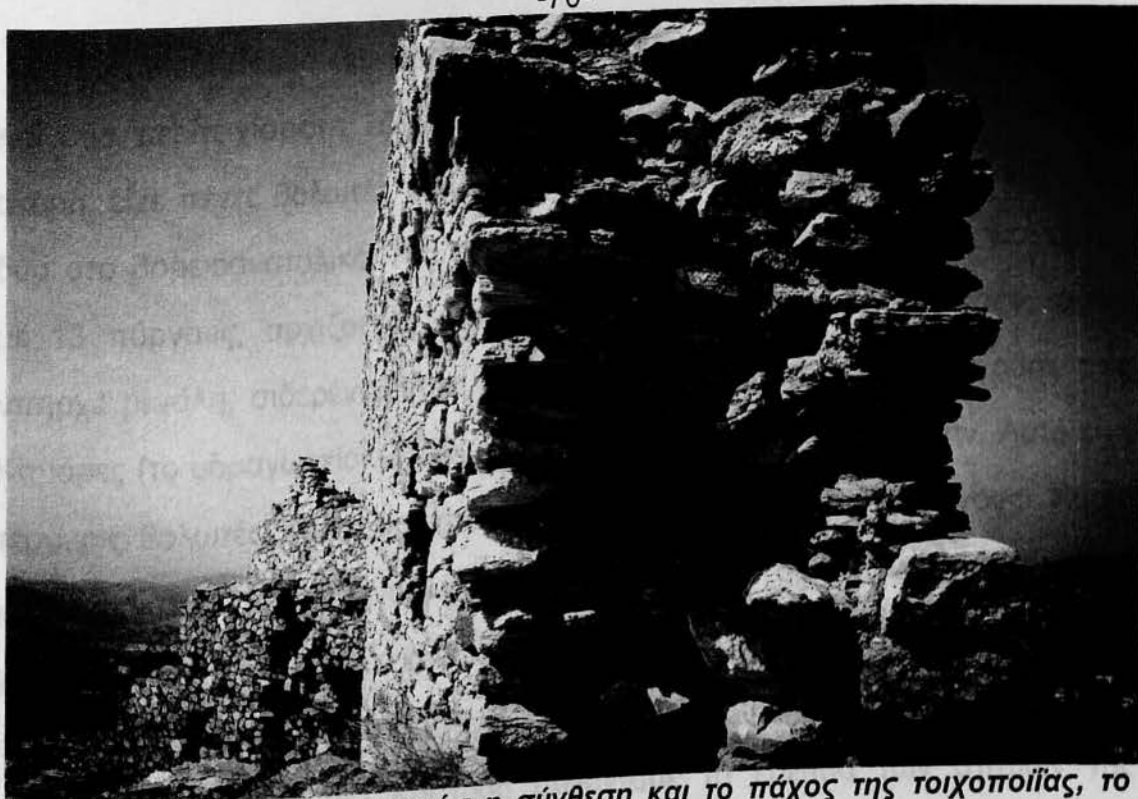
Αρχιτεκτονικά- κατασκευαστικά στοιχεία

Το Κάστρο της Καρύστου ονομάστηκε «Castel Rosso», που σημαίνει Κοκκινόκαστρο, από το κεραμιδί χρώμα της τοιχοδομίας του. Συνεπώς, στην εξωτερική και εσωτερική του τοιχοποιία κυριαρχούσε το εν' λόγω χρώμα. Όμως, με την πάροδο του χρόνου έλαβε μία γαιώδη απόχρωση, την οποία διατηρεί μέχρι σήμερα.

Η έκθεση του Κάστρου στις καιρικές συνθήκες μέσα στους αιώνες, η έλλειψη συντήρησης και η εγκατάλειψη που έχει υποστεί συνέβαλαν στο γεγονός αυτό. Στο εσωτερικό τμήμα του τείχους συναντάμε και πράσινο ασβεστόλιθο (Καρυστινό μάρμαρο). Το πάχος της τοιχοποιίας είναι γύρω στα 1,20m. Η σύνδεση των δομικών υλικών πραγματοποιήθηκε με κονίαμα από άμμο και άργιλο. Ωστόσο, ένα μεγάλο μέρος του συνδετικού αυτού υλικού, έχει φθαρεί λόγω της πολυκαιρίας. Η διαμόρφωση της τοιχοποιίας πραγματοποιήθηκε με συνδυασμό μπατικών και δρομικών πετρών, ενώ σφήνες από μικρές πέτρες χρησιμοποιήθηκαν για την παροχή μεγαλύτερης σταθερότητας και καλύτερης στήριξης των μεγαλύτερων. (Βλ. Εικ. 30,31,32,33). Όμως, η φθορά που έχει υποστεί το τείχος τόσο από την ανθρώπινη παρέμβαση, όσο και από τα καιρικά και δυναμικά φαινόμενα (άνεμος, βροχή,

Εικόνες 30,31,32. Τμήματα της τοιχοποιίας. Φανερή η απουσία συνδετικού υλικού το οποίο έχει φθαρεί. Επίσης το κεραμιδί χρώμα των πετρών έχει αλλοιωθεί και μετατραπεί σε γαιώδες.

Εικόνα 33. Διακρίνεται εμφανώς η σύνθεση και το πάχος της τοιχοποιίας, το οποίο είναι γύρω στα 1,20μ.

σεισμός) είναι ανυπολόγιστη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αποκόλληση κομματιού της τοιχοποιίας στο βορεινό τμήμα του¹⁶¹. (Βλ. Εκ. 34).

Εικόνα 34. Κομμάτι της τοιχοποιίας του βορεινού τείχους, το οποίο έχει αποκολληθεί.

¹⁶¹ «Από έρευνα των σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

Το Castel Rosso έχει έκταση πιο μεγάλη από της Ακρόπολης της Αθήνας. Και δύο περιτειχίσματα έζωναν το Κάστρο. Το πρώτο που σώζεται κάπως ακόμη, είχε πέντε θολωτές πύλες. Μια στο βορειοδυτικό μέρος, δύο νότια και δύο στο βορειοανατολικό. Και ακόμη το πρώτο περιτείχισμα ήταν ενισχυμένο με 13 πύργους, αρχίζοντας από τον λεγόμενο «πύργο της Ρόκας», όπου υπήρχε μεγάλη, σιδερένια πύλη και δρόμος λιθόστρωτος που οδηγούσε στις Καμάρες (το υδραγωγείο). Το δεύτερο περιτείχισμα χτίστηκε κατόπιν. Αυτό είχε τέσσερις θολωτές πύλες και ήταν κι' αυτό ενισχυμένο με 5 πύργους. Κύριο χαρακτηριστικό των πύργων αυτών, αποτελούν τα ορθογωνικού σχήματος, μικρά και στενά ανοίγματα, καθώς και οι επάλξεις σαν δόντια με δύο αιχμές, τα οποία αφήνουν μικρά διαστήματα ανάμεσά τους για πολεμίστρες¹⁶².

Στο εσωτερικό του Κάστρου συναντάμε τα ερείπια των σπιτιών της Φρουράς, υπόγεια φυλακή, διάσπαρτες δεξαμενές για την παροχή ποσίμου νερού, υπόγειες πυριταποθήκες, ενώ στο ψηλότερο σημείο του και στο μέσο περίπου της βόρειας πλευράς του, υπάρχει το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία¹⁶³.

Αξίζει ακόμη να αναφέρουμε ότι μέσα στην περιοχή που την κύκλωνε το πρώτο τείχος, υπήρχε και το επί Τουρκοκρατίας (1470-1833) επίσημο μουσουλμανικό τζαμί, το τουρκικό σχολείο, καφενείο τουρκικό, αγορά τουρκική και τα σπίτια των αγάδων. Στην περιοχή του έξω περιβόλου, οι Τούρκοι είχαν χτίσει δύο μικρότερα τζαμιά και βρίσκονταν επίσης τα σπίτια των φτωχότερων Τούρκων και μερικών Χριστιανών «κοτσαμπάσηδων» (πλούσιων γαιοκτημόνων)¹⁶⁴.

Ο αμυντικός και στρατηγικός ρόλος του Κάστρου

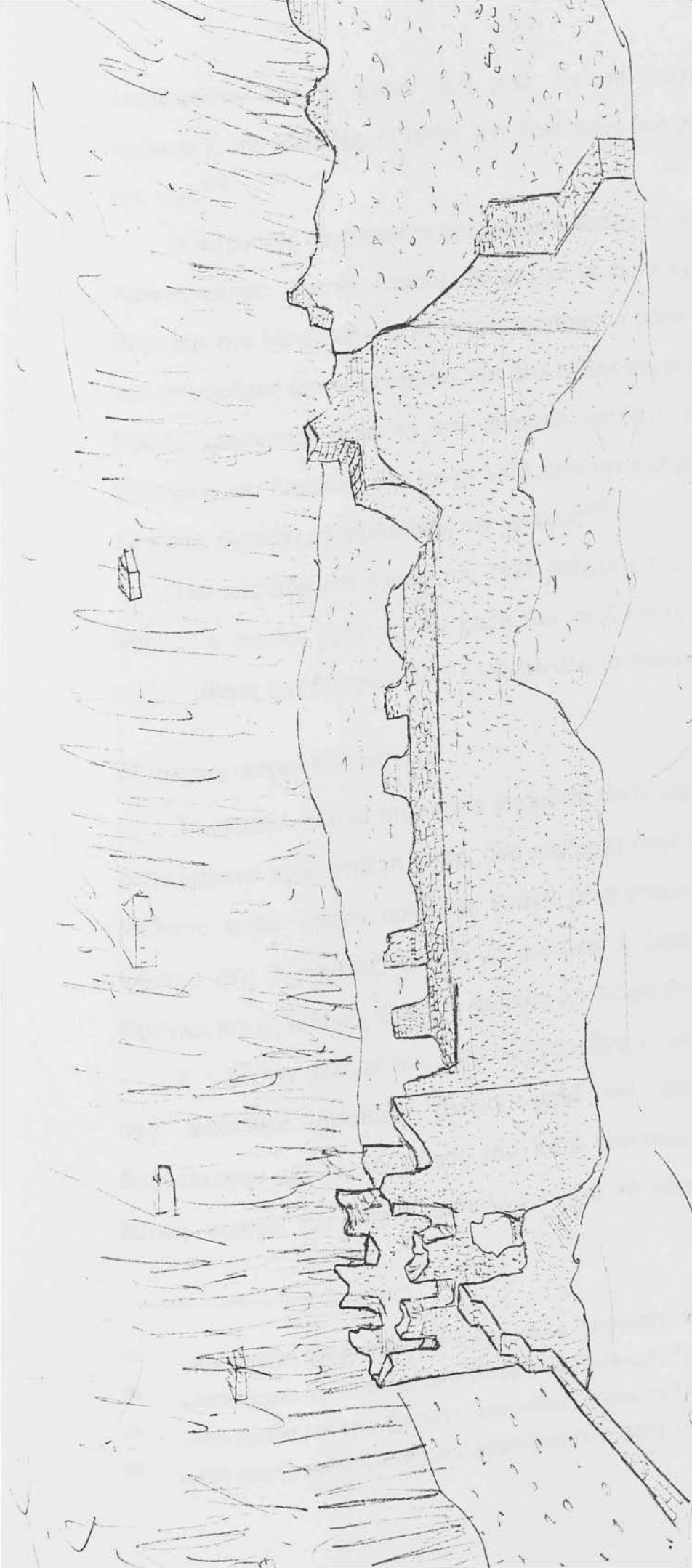
Επί Βυζαντίου η Κάρυστος, όπως και ολόκληρη η Εύβοια, είχε βρει ησυχία. Δε γίνονταν επιδρομές άγριων βαρβάρων, που προερχόμενοι από το βορρά

¹⁶² «Από έρευνα των σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

¹⁶³ «Από έρευνα των σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

¹⁶⁴ «Από έρευνα των σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

Ἄνοιγμα νοτίου
τείχους, ἀπὸ
τοῦ εὐαγγελίου

ληλατούσαν όλη τη χώρα, γιατί μετά την επί Ιουστινιανού ανανέωση της οχύρωσης της Χαλκίδας, οι ορδές των βαρβάρων δεν μπορούσαν να περάσουν στο νησί¹⁶⁵.

Η Κάρυστος ξανακούγεται επί Φραγκοκρατίας. Η ακρόπολή της ονομάστηκε Κοκκινόκαστρο (Καστέλ Ρόσσο). Το κάστρο αυτό το έχτισε ο Ραβανός Ντάλλε Κάρτσερι στο Μοντεφόλι για να το χρησιμοποιεί σα βάση για τις πειρατοληστρικές του επιχειρήσεις (όπως συνήθιζαν τότε όλοι οι ευγενείς βαρόνοι). Όμως το Καστέλ Ρόσσο χρησιμοποιήθηκε και σαν αμυντικό φρούριο, τόσο το 1276 κατά την πολιορκία του Λικαρίου, όσο και το 1325 κατά την εκστρατεία του Βονιφατίου της Βερόνας, εναντίον της Βυζαντινής του φρουράς¹⁶⁶.

Την περίοδο του Αγώνα του 1821 διοικητής της Καρύστου ήταν ο Ομέρ Μπέης, ο οποίος έχοντας σαν βάση του το Κάστρο, εξουδετέρωσε όλες τις προσπάθειες των ξεσηκωμένων Ελλήνων όλα τα επαναστατικά χρόνια¹⁶⁷.

Η οχυρωματική του τεχνική

Το Καστέλ Ρόσσο ήταν τόσο σπουδαίο ώστε χαρακτηριζόταν απόρθητο, ασφαλισμένο τόσο από τη φύση, όσο και χάρη στην οχυρωματική του τέχνη. Μάλιστα, καθώς έλεγαν, αρκούσαν τριάντα μόνο υπεραστικές για να κρατούν το Κάστρο στις πολιορκίες. Βέβαια το κυρίευσε ο Λικάριος και έπειτα πάλι οι Φράγκοι και οι Τούρκοι. Όμως οι αλώσεις δεν διαψεύδουν τη φήμη που είχε¹⁶⁸.

Στη βόρεια πλευρά του, απότομη χαράδρα το καθιστά απρόσβλητο, ενώ στα ανατολικά απότομοι βράχοι ψηλά και χαραδρώσεις χαμηλότερα δυσκολεύουν αρκετά την άλωσή του. Κατά συνέπεια, μόνο από τη νότια και δυτική πλευρά του είναι προσπελάσιμο. Για το λόγο αυτό, η αμυντική του

¹⁶⁵ «Από έρευνα των σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου

¹⁶⁶ «Από έρευνα των σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

¹⁶⁷ «Από έρευνα των σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

¹⁶⁸ «Από έρευνα των σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

οχύρωση ήταν ισχυρότερη από τις πλευρές αυτές¹⁶⁹.

Το Κάστρο το έζωναν δύο περιτειχίσματα, στα δυτικά και στα νότια. Το πρώτο που σώζεται κάπως ακόμη, είχε πέντε πύλες, μία βορειοδυτικά, δύο νότια και δύο βορειοανατολικά. Και ακόμη το πρώτο περιτείχισμα ήταν ενισχυμένο με 13 πύργους-πυροβολεία. Το δεύτερο περιτείχισμα που χτίστηκε μεταγενέστερα, για να ασφαλιστεί ακόμη καλύτερα το πρώτο, είχε τέσσερις πύλες και ήταν κι αυτό ενισχυμένο με 5 πύργους-πυροβολεία. Σήμερα σώζονται μόνο ερείπια αυτού του τείχους. (Βλ. Εικ. 35). Οι πύργοι στο πάνω μέρος τους

Εικόνα 35. Ερείπια του εξωτερικού περιτειχίσματος, το οποίο χτίστηκε για να ασφαλιστεί καλύτερα το εσωτερικό.

καταλήγουν σε προεξοχές (επάλξεις) σα δόντια με δύο αιχμές, τα οποία αφήνουν μικρά διαστήματα ανάμεσά τους για πολεμίστρες. Επίσης, στους

169

«Από έρευνα των σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

πύργους αυτούς υπάρχουν μικρές τρύπες-ανοίγματα για πυροβόλα όπλα¹⁷⁰.
(Βλ. Εικ. 36)

Εικόνα 36. Αντιπροσωπευτικός Πύργος-Πυροβολείο.

¹⁷⁰ «Από έρευνα των σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

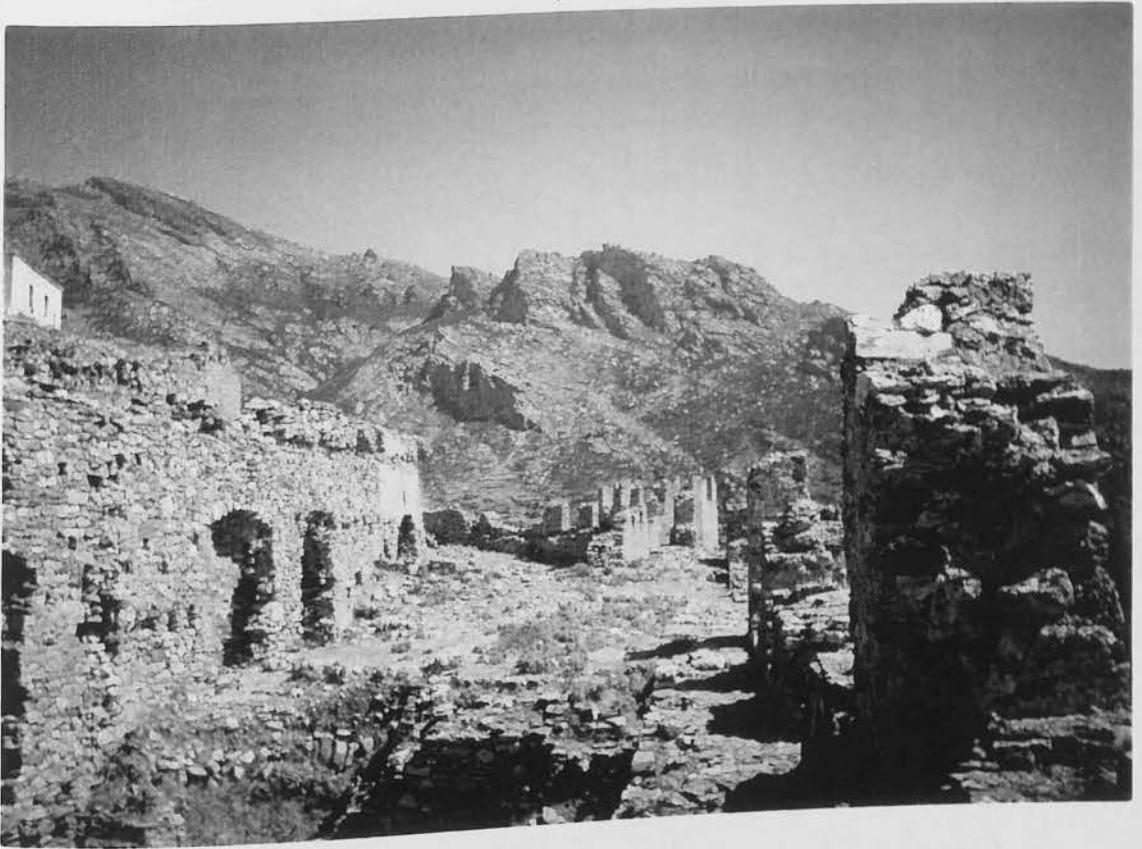
Η σημερινή κατάσταση του Κάστρου

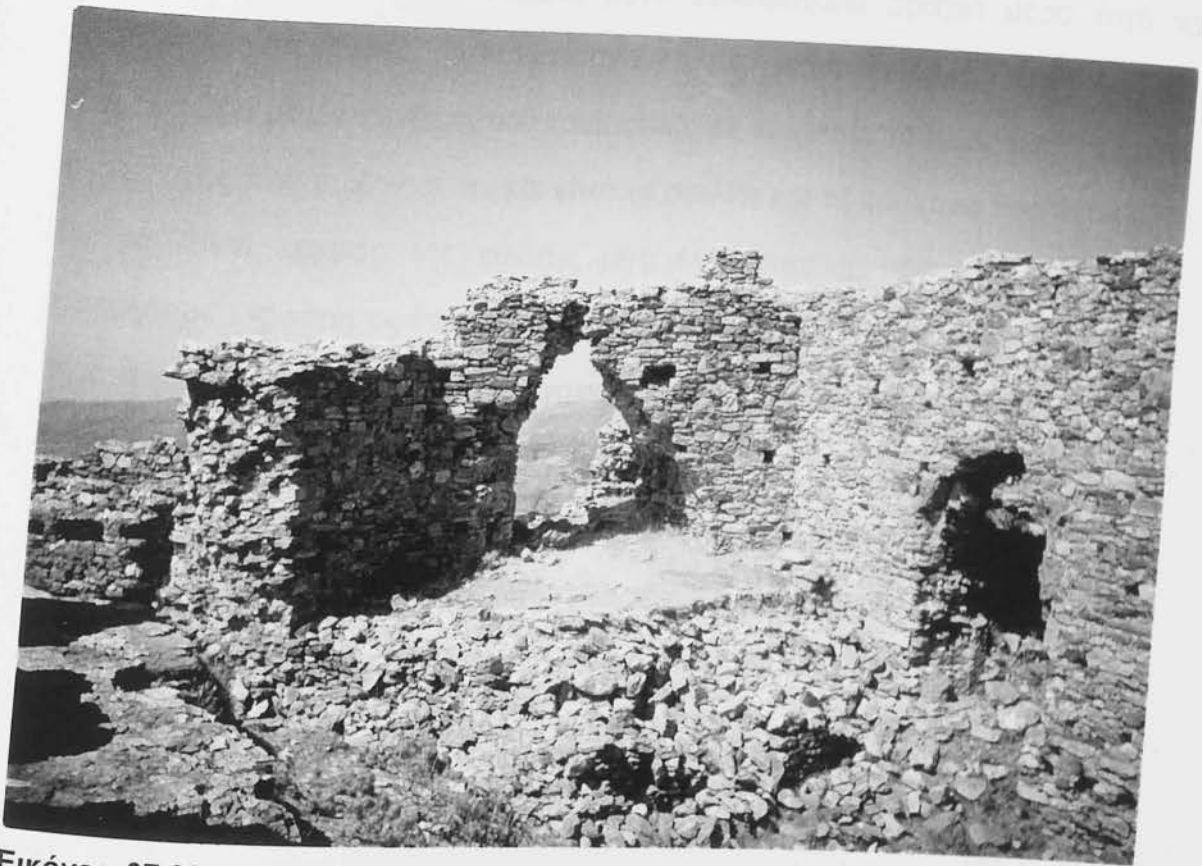
Ενώ μέχρι τα 1833, οπότε αποχώρησαν από την Κάρυστο οι Οθωμανοί, το Κάστρο διατηρείτο σε άριστη κατάσταση και κατοικείτο από τους Καρυστινούς Τούρκους και κατόπιν τους Χριστιανούς, σήμερα έχει καταπέσει σε ερείπια. Οι άνθρωποι, τα ζώα και ο βοριάς το κατέστρεψαν τελείως. Οι άνθρωποι για να χρησιμοποιήσουν τις πέτρες, ως υλικό δόμησης, τα ζώα για να βοσκήσουν και ο βοριάς με τη σφοδρότητα που φυσάει, γκρέμισαν τα τείχη, τους πύργους, τους προμαχώνες και τις πύλες του¹⁷¹.

Η διαρπαγή των υλικών του Κάστρου ξεκίνησε κατά τα πρώτα μετά την απελευθέρωση έτη και συνεχίστηκε για πολλά χρόνια αργότερα. Εξακολούθησε και πέραν του 1900 ίσως, διότι ο Γουναρόπουλος όπως περιέγραψε το Κάστρον κατά τα τέλη του προηγούμενου αιώνα, αναφέρει σιδηρές πύλες και κτίσματα, των οποίων σήμερα δεν υπάρχει ίχνος. Τόση δε λεηλασία και μετατόπιση υλικού έχει γίνει, ώστε ο σημερινός επισκέπτης, αδυνατεί να ενημερωθεί για το Κάστρο από την περιγραφή του Γουναρόπουλου. Εκτός από τμήματα του εσωτερικού και εξωτερικού τείχους και ερείπια πύργων και προμαχώνων, δεν βλέπει παρά μονάχα λίθους¹⁷². (Βλ. Εικ. 37,38,39)

¹⁷¹ Γιάννης Π. Γκίκας, «Κάστρα-Ταξίδια στην Ελλάδα του θρύλου και της πραγματικότητας», σελ. 319, Εκδόσεις ΑΣΤΗΡ, 1995, Ε΄ ΤΟΜΟΣ.

¹⁷² Γιάννης Π. Γκίκας, «Κάστρα-Ταξίδια στην Ελλάδα του θρύλου και της πραγματικότητας», σελ. 319, Εκδόσεις ΑΣΤΗΡ, 1995, Ε΄ ΤΟΜΟΣ.

Εικόνες 37,38,39. Τα ερείπια που υποδηλώνουν τη σημερινή κατάσταση του Κάστρου.

Για τη σημερινή κατάσταση του Κάστρου μας πληροφορεί το παρακάτω απόσπασμα από έγγραφο διαμαρτυρίας που έστειλε η κοινότητα Γραμπιά σε αρμόδιους κρατικούς φορείς. Λέει, λοιπόν, το έγγραφο αυτό του 1991:

«Θεωρούμε επιβεβλημένο να σας ενημερώσουμε για τη δραματική κατάσταση του ονομαστού «Καστέλο-Ρόσσο», του Κάστρου μας και να ζητήσουμε τη γενναία οικονομική συμβολή και τη φροντίδα σας, για τη σωτηρία του. Το «Καστέλο-Ρόσσο», χτισμένο από τους Λομβαρδούς, δεσπόζει στ' ανατολικά της Κοινοτήτάς μας και αγναντεύει περήφανο όλη την περιοχή της Καρύστου. Έχει έντονα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά, στο τμήμα που ακόμα στέκει όρθιο. Το «Κάστρο», όπως το λέμε οι ντόπιοι, είναι σημαντικότετος πόλος έλξης για τους τουρίστες που επισκέπτονται την περιοχή. Ανεβαίνουν πάρα πολλοί τουρίστες στο Κάστρο, αλλά αυτό είναι απροσπέλαστο. Την πύλη του και τους διαδρόμους, τους έχουν κλείσει τα αγριόχορτα και οι θάμνοι.

Δρόμος προς αυτό δεν υπάρχει, μόνο κακοτράχαλα βράχια μέσα από τα εναπομείναντα πεύκα, που υπάρχουν στη νότια πλευρά του. Αν και παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον τουριστικό, αν κι είναι από τα λιγοστά κάστρα της εποχής που σώζονται, αν και είναι το στολίδι και το καύχημα της περιοχής, αν και είναι κομμάτι της εθνικής μας κληρονομιάς, που επιβάλλεται να φυλάξουμε ως κόρη οφθαλμού, εν τούτοις έχει αφεθεί χωρίς φροντίδα, χωρίς προστασία, αναξιοποίητο, να σιγογκρεμίζεται. Το «Καστέλο-Ρόσσο» και η περιοχή του, που γνώρισε μεγάλες δόξες, που αντιστάθηκε σε λογίων λογίων κατακτητές, στέκει εκεί, λαβωμένο όχι από τις ορδές των Λομβαρδων, των Ενετών, των Τούρκων, αλλά από την αδιαφορία και την εγκατάλειψη των συγχρόνων. Πράγμα που μας προσβάλλει όλους. Οι τοίχοι του σαθροί και ετοιμόρροποι, λίγο λίγο γκρεμίζονται. Οι θάμνοι και τα αγριόχορτα το πνίγουν. Άνθρωπος δεν μπορεί να το περπατήσει. Είναι η έσχατη ώρα της σωτηρίας του.....¹⁷³

Το παραπάνω απόσπασμα περιγράφει άψογα την σημερινή άθλια κατάσταση του Κάστρου. Από τα δύο περιτειχίσματα τα οποία έζωναν το Κάστρο, το πρώτο σώζεται κάπως, ενώ από το δεύτερο έχουν απομείνει μονάχα ερείπια. Από μερικές πύλες, σώζονται τα κατώφλια και οι παραστάδες, ενώ άλλες μόνο μαντεύονται. Οι δεξαμενές, οι οποίες υπάρχουν διάσπαρτες μέσα στο Κάστρο, είναι κατεστραμμένες και ερημωμένες. Οι οικίες των Λομβαρδών, Γενοβέζων, Καταλανών και λοιπών κατακτητών κείτονται μισογκρεμισμένες. Μέσα στην περιοχή που την κύκλωνε το πρώτο τείχος και υπήρχε επί Τουρκοκρατίας επίσημο μουσουλμανικό τζαμί, τουρκικό σχολείο, καφενείο τουρκικό, αγορά τουρκική και τα σπίτια των αγάδων, έχουν απομείνει λιγοστά ερείπια τα οποία καταμαρτυρούν την ύπαρξη των κτισμάτων αυτών. Τα

¹⁷³

Γιάννης Π. Γκίκας, «Κάστρα-Ταξίδια στην Ελλάδα του θρύλου και της πραγματικότητας», σελ. 319-320, Εκδόσεις ΑΣΤΗΡ, 1995, Ε' ΤΟΜΟΣ.

ίδια ερείπια συναντά κανείς και στον εξωτερικό περίβολο, όπου οι Τούρκοι είχαν χτίσει δύο μικρότερα τζαμιά και υπήρχαν επίσης τα σπίτια των φτωχότερων Τούρκων και μερικών χριστιανών «κοτσαμπάσηδων». Τα μόνα διασωζόμενα, σε οικτρή εν τούτοις κατάσταση και αυτά, είναι μερικά τμήματα των τειχών (εσωτερικού και εξωτερικού περιβόλου), άθλια υπόλοιπα πυλών και μερικοί προμαχώνες και πύργοι με επάλξεις¹⁷⁴.

Τροφός, λοιπόν, του Κάστρου, σήμερα, είναι τα αγκάθια, τα ερπετά και τα γεράκια ενώ τα θρηνητικά τιτιβίσματα των πουλιών που λουφάζουν στις τρύπες των τειχών είναι και ο επιτάφιος θρήνος του Φρουρίου. Το ξωκλήσι του Προφήτη Ηλία στον περίβολο, μια ανάσα ειρηνική¹⁷⁵.

Μ' αυτά που είπαμε δεν πρέπει διόλου ν' απογοητευτούν οι περιηγητές, αυτή, άλλωστε είναι η μοίρα όλων σχεδόν των μεσαιωνικών μας οχυρών. Όμως η ανάβαση στο Φρούριο της Καρύστου, όχι μόνο αξίζει τον κόπο αλλά και επιβάλλεται. Αποτελεί μίαν ακόμα συναρπαστική καστρική εμπειρία¹⁷⁶.

¹⁷⁴ Γιάννης Π. Γκίκας, «Κάστρα-Ταξίδια στην Ελλάδα του θρύλου και της πραγματικότητας», σελ. 320, Εκδόσεις ΑΣΤΗΡ, 1995, Ε' ΤΟΜΟΣ.

¹⁷⁵ Γιάννης Π. Γκίκας, «Κάστρα-Ταξίδια στην Ελλάδα του θρύλου και της πραγματικότητας», σελ. 320, Εκδόσεις ΑΣΤΗΡ, 1995, Ε' ΤΟΜΟΣ.

¹⁷⁶ Γιάννης Π. Γκίκας, «Κάστρα-Ταξίδια στην Ελλάδα του θρύλου και της πραγματικότητας», σελ. 320, Εκδόσεις ΑΣΤΗΡ, 1995, Ε' ΤΟΜΟΣ.

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ

Κατά το πέρασμα των αιώνων, δυστυχώς, το κάστρο δεν κατάφερε να διασωθεί και να διατηρηθεί σε καλή κατάσταση. Το μόνο που έχει μείνει είναι η ακρόπολη, η οποία όμως έχει υποστεί και αυτή κάποιες ζημιές στη βορινή πλευρά της. Από τους εξωτερικούς περιβόλους δεν έχουν μείνει παρά μόνο ερείπια που μαρτυρούν τη παρουσία της αρχαίας πόλης¹⁷⁷.

Κι αυτό γιατί μετά την περίοδο της Τουρκοκρατίας άρχισε η αρπαγή των δομικών υλικών και η συνεχής καταστροφή του αρχαίου αυτού χώρου. Οι κάτοικοι της περιοχής στην ανάγκη για ανοικοδόμηση των σπιτιών τους αλλά και για επέκταση των οικισμών, άρχισαν να αφαιμάζουν το μνημείο χωρίς να αναλογίζονται την μεγάλη αρχαιολογική αξία του¹⁷⁸.

Στις μέρες μας το Κάστρο παραμένει αβοήθητο και εκτεθειμένο στις καιρικές συνθήκες αλλά και στην αδιαφορία των αρμοδίων έτσι ώστε να έχει καταντήσει πέρασμα για ζώα¹⁷⁹.

Πάραυτα όμως ο Δήμος φρόντισε να εξασφαλίσει τον φωτισμό του, που πραγματικά αναδεικνύει την μεγαλοσύνη του. Βλέποντας, το βράδυ, κανείς από τη προβλήτα του λιμανιού, ψηλά στο λόφο, μαγεύεται από το θέαμα. Μοιάζει σαν να αιωρείται στο απέραντο σκοτάδι, λες και δεν πατάει πουθενά. Είναι ίσως η μόνη στιγμή που το Κάστρο δείχνει αυτό που πραγματικά είναι και αξίζει¹⁸⁰.

¹⁷⁷ «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

¹⁷⁸ «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

¹⁷⁹ «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

¹⁸⁰ «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

ΝΕΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ-ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ

Πέρα όμως από το φωτισμό θα έπρεπε, στις μέρες μας, το Κάστρο να χρήζει διαφορετικής αντιμετώπισης

Πολλά πράγματα θα μπορούσε να κάνει κανείς στο χώρο αυτό δίνοντάς του μια άλλη διάσταση¹⁸¹.

Με την αξιοποίηση του μνημείου, θα αναδεικνυόταν ένα ακόμα κομμάτι του πολιτισμού αλλά και ο ίδιος ο τόπος, η Κάρυστος. Πρώτα απ' όλα θα μπορούσε να γίνει επέκταση του δρόμου μέχρι το Κάστρο, έτσι ώστε να γίνει πιο εύκολη η μετάβαση των τουριστών στον αρχαιολογικό χώρο¹⁸².

Επίσης, θα μπορούσε να γίνει ένα περίπτερο στην είσοδο του Κάστρου με διάθεση εντύπων σχετικά με την ιστορία του Κάστρου, καθώς και φωτογραφικό υλικό αυτού¹⁸³.

Εκτός τούτου, θα ήταν δυνατόν να διαμορφωθεί ένας χώρος γύρω από το Κάστρο, για την άνετη και ευχάριστη διαμονή των επισκεπτών με τη δυνατότητα να απολαύσουν την μαγευτική θέα που προσφέρει το σημείο αυτό, καθώς είναι ανοιχτό από παντού και μπορεί κανείς να δει το Αιγαίο να προβάλλει στον ορίζοντα αλλά και το λιμάνι της Καρύστου. Επίσης, μπορεί να ατενίσει κανείς γύρω του και να απολαύσει την πλούσια διαμόρφωση της περιοχής με τις πηγές, τη βλάστηση, τα βουνά αλλά και τους γραφικούς οικισμούς που βρίσκονται διάσπαρτοι στους πρόποδες του λόφου¹⁸⁴.

Ακόμη, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ένα μέρος του εσωτερικού του

¹⁸¹ «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

¹⁸² «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

¹⁸³ «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

¹⁸⁴ «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

Κάστρου, για εκθέσεις (όπως το Μπούρτζι) αλλά και για συναυλίες το καλοκαίρι, κάτι το οποίο ενδείκνυται λόγω του μυστηριακού κλίματος αλλά και δέους που προκαλεί στον επισκέπτη. Αυτοί είναι μερικοί από τους τρόπους αξιοποίησης του Κάστρου, χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν μπορούν να βρεθούν και άλλοι πιο κερδοφόροι και λιγότερο δαπανηροί¹⁸⁵.

185

«Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

Το Μπούρτζι της Καρύστου

Δεν κάνει καμιά προσπάθεια για να αιχμαλωτίσει το ενδιαφέρον σας, όπως το Καστέλ-Ρόσσο. Πάνω στη θάλασσα, πλάι στο λιμάνι, σας καλωσορίζει και σας ξεπροβοδίζει. Η βαριά του θωριά καρφώνεται στα μάτια σας και η αμυντική του κίνηση, ιδίως με τους χειμωνιάτικους πολυθύελλους γαρμπήδες, καθλώνει την προσοχή σας. Το παράφορο πάθος των κυμάτων δεν το τρομάζει, αδιαφορεί για τα φυσικά δρώμενα. Κι όταν τους καλοκαιρινούς μήνες κάνετε το περίπατό σας στην παραλιακή οδό, πέφτετε πάνω του. Έζησε πολλές ζωές, αλλά κρατάει ζηλότυπα τα μυστικά των ιστορικών του πεπραγμένων. Ύστερα από πολλές σύγχρονες περιπέτειες, σήμερα είναι επισκέψιμο, η παμπάλαια σιδεροντυμένη πόρτα με την καταχύστρα πάνωθ' της, ανοίγει και μπορείτε να περιεργαστείτε το εσωτερικό του. Οι αιώνες, οι καταστροφές και οι άνθρωποι έχουν εξαφανίσει την ακριβή εικόνα της καστρικής του αρματωσιάς και λειτουργικότητας. Αλλά κι έτσι όπως διασώζεται αυτό το μνημείο της μεσαιωνικής πολεμικής τέχνης, είναι ικανό να προσελκύσει το ενδιαφέρον, να προκαλέσει ερωτηματικά¹⁸⁶.

Το παραλιακό αυτό φρούριο, το λεγόμενο Μπούρτζι, που βρίσκεται κοντά στην ανατολική άκρη του λιμανιού, περιλαμβάνει έκταση 500 περίπου τετραγωνικών μέτρων και είναι διώροφο¹⁸⁷.

Έχει έξι πλευρές από τις οποίες οι τρεις μεγαλύτερες είναι ίσες (17,90-18,00 m) και σχηματίζουν ένα Π, ενώ οι άλλες τρεις (7,70+7,50+7,70m) κλείνουν το άνοιγμα και αυξάνουν ανάλογα το μήκος από Β προς Ν.¹⁸⁸

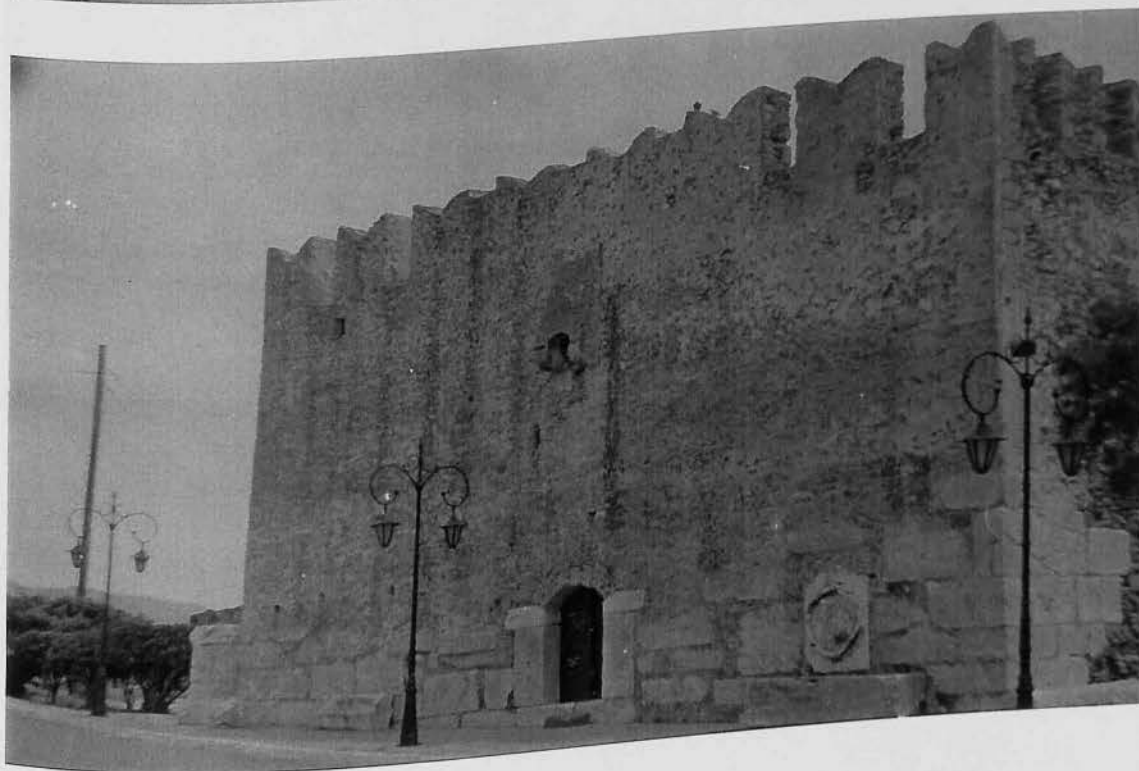
Πρόκειται για τυπικό δείγμα φραγκοβενετσιάνικης οχυρωματικής τεχνικής, όπως φαίνεται από την οικοδομική των τειχών κι από τις επάλξεις. Είναι

¹⁸⁶ Γιάννης Π. Γκίκας, «Κάστρα-Ταξίδια στην Ελλάδα του θρύλου και της πραγματικότητας», σελ. 314-315, Εκδόσεις ΑΣΤΗΡ, Ε' ΤΟΜΟΣ.

¹⁸⁷ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 165, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ.

¹⁸⁸ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 165, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ.

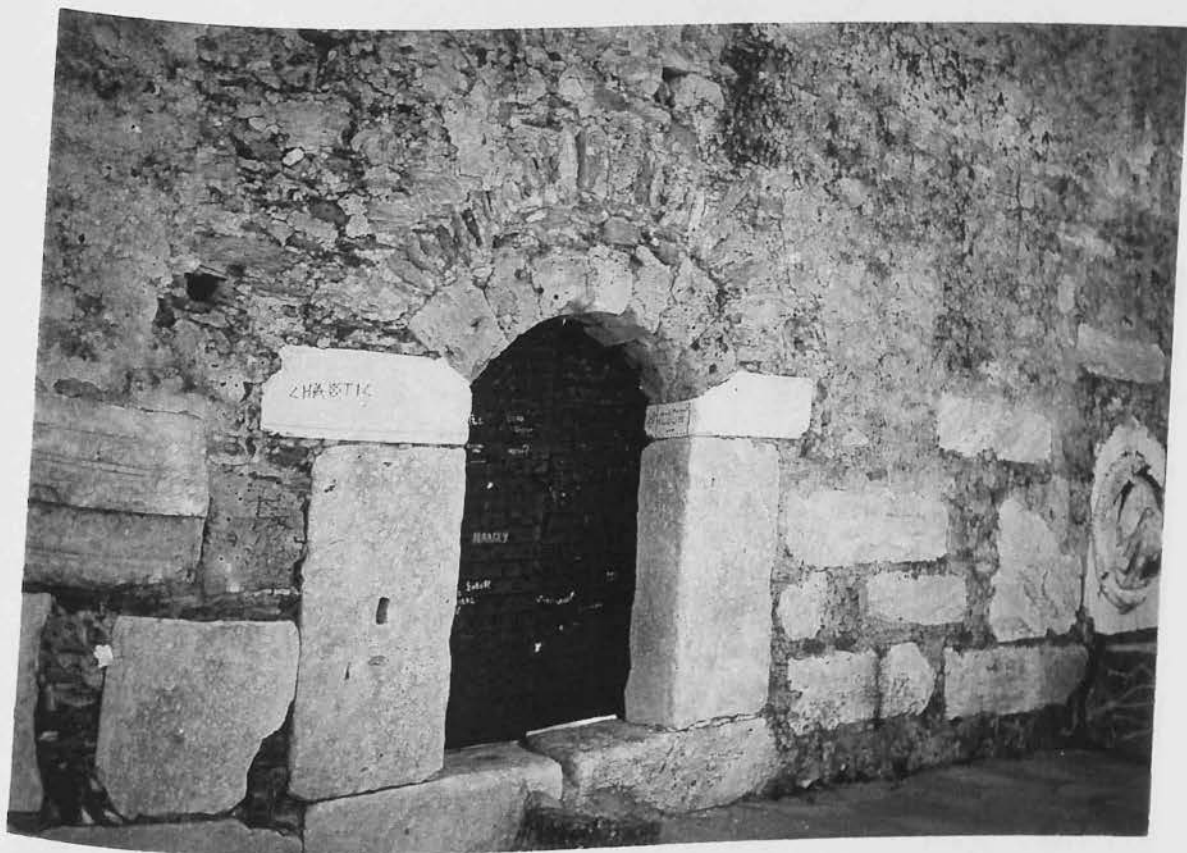
κτισμένο με πέτρες και πωρόλιθους, ενώ πολλά μάρμαρα που ανήκουν σε αρχαία κτήρια της ελληνικής και ρωμαϊκής εποχής έχουν χρησιμοποιηθεί στην τοιχοποιία¹⁸⁹. (Βλ. Εικ. 1-2)

Εικόνες 1-2. Το Μπούρτζι της Καρύστου.

¹⁸⁹ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 165, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ

Είσοδο έχει από τη μεγάλη πλευρά με τη βορειο-βορειοδυτική πρόσοψη. Η πύλη είναι χαμηλή και θολωτή και σφαλίζει με σιδερόδετη ξύλινη πόρτα. (Βλ. Εικ. 3). Ψηλά, πάνω από αυτή, το τείχος έχει τρύπα προς τα έξω και κάτω από την οποία έριχναν ζεματιστό λάδι ή ζεστό νερό ή καυτή πίσσα οι υπερασπιστές του φρουρίου κατά την άμυνα. (Εικ. 4). Παρόμοιες δύο τρύπες υπάρχουν και στην ανατολική πλευρά¹⁹⁰. (Εικ. 5).

Εικόνα 3. Η θολωτή πύλη του «Μπούρτζι» με τη σιδερόδετη ξύλινη πόρτα.

¹⁹⁰ Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», σελ. 165, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ

Εικόνα 4. Η μεγάλη πλευρά του «Μπούρτζι», με τη Β-Β.Δ. πρόσοψη. Στο μέσο αυτής διακρίνεται η καταχύστρα πάνω από την είσοδο.

Εικόνα 5. Οι καταχύστρες που βρίσκονται στο ανατολικό τείχος του κάστρου «Μπούρτζι».

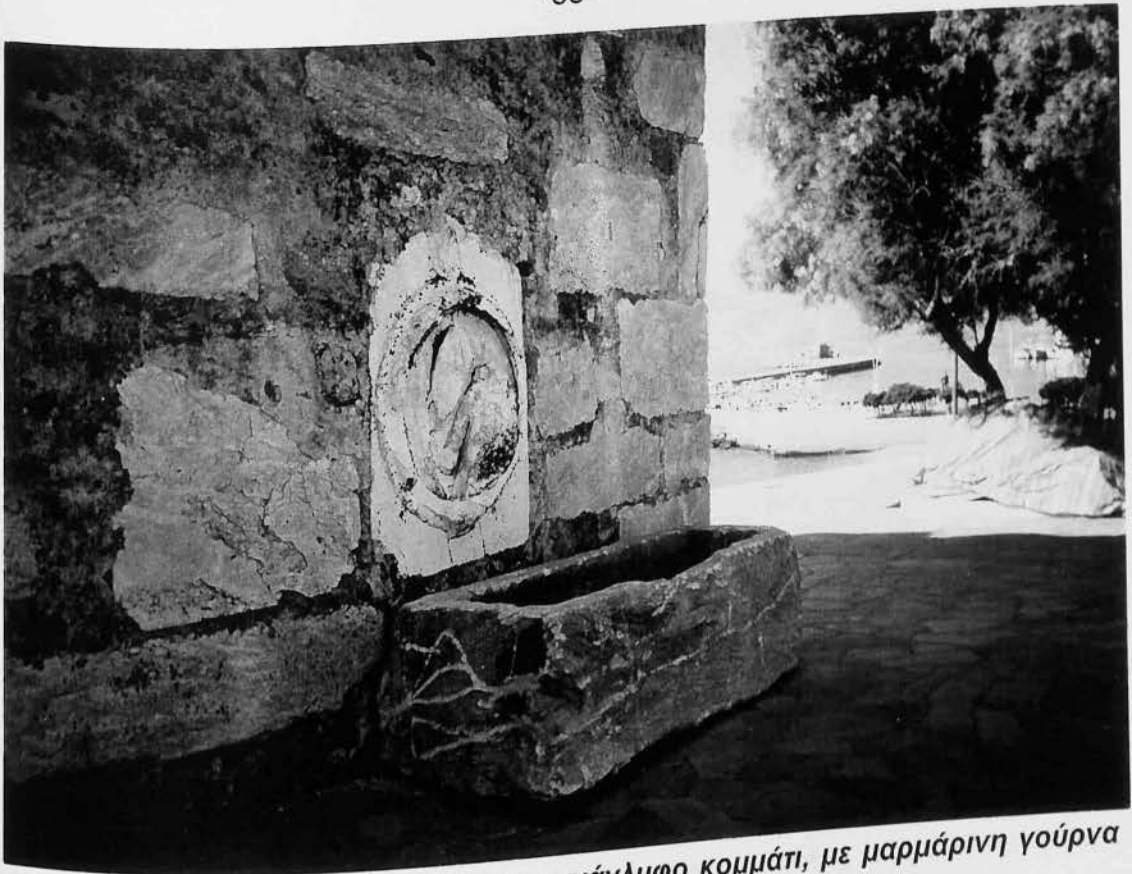
Στο βορινό τείχος μεταξύ της πύλης και της δυτικής πλευράς είναι ενσωματωμένο κατά το χτίσιμο, μεγάλο κομμάτι μαρμάρου με ανάγλυφη μορφή επίσημου άνδρα ή ήρωα, έργου του 2ου μ.Χ αιώνα, καθώς λένε. (Βλ. Εικ. 6-7). Έξω από το Μπούρτζι, ακουμπισμένη στον τοίχο, μια αναθηματική μαρμάρινη στήλη ρωμαϊκής εποχής, χωρίς ιδιαίτερη για το καστράκι ιστορική σημασία. (Βλ. Εικ. 8). Τις χαραγμένες επιγραφές παρουσίασε μεταφρασμένες ο Σταμ. Παπαμιχαήλ¹⁹¹. (Βλ. Εικ. 9)

Εικόνα 6. Κομμάτι μαρμάρου με ανάγλυφη μορφή, επίσημου άνδρα, ή ήρωα, έργο του 2ου μ.Χ. αιώνα, ενσωματωμένο στο τείχος του φρουρίου, δίπλα από την είσοδο.

¹⁹¹

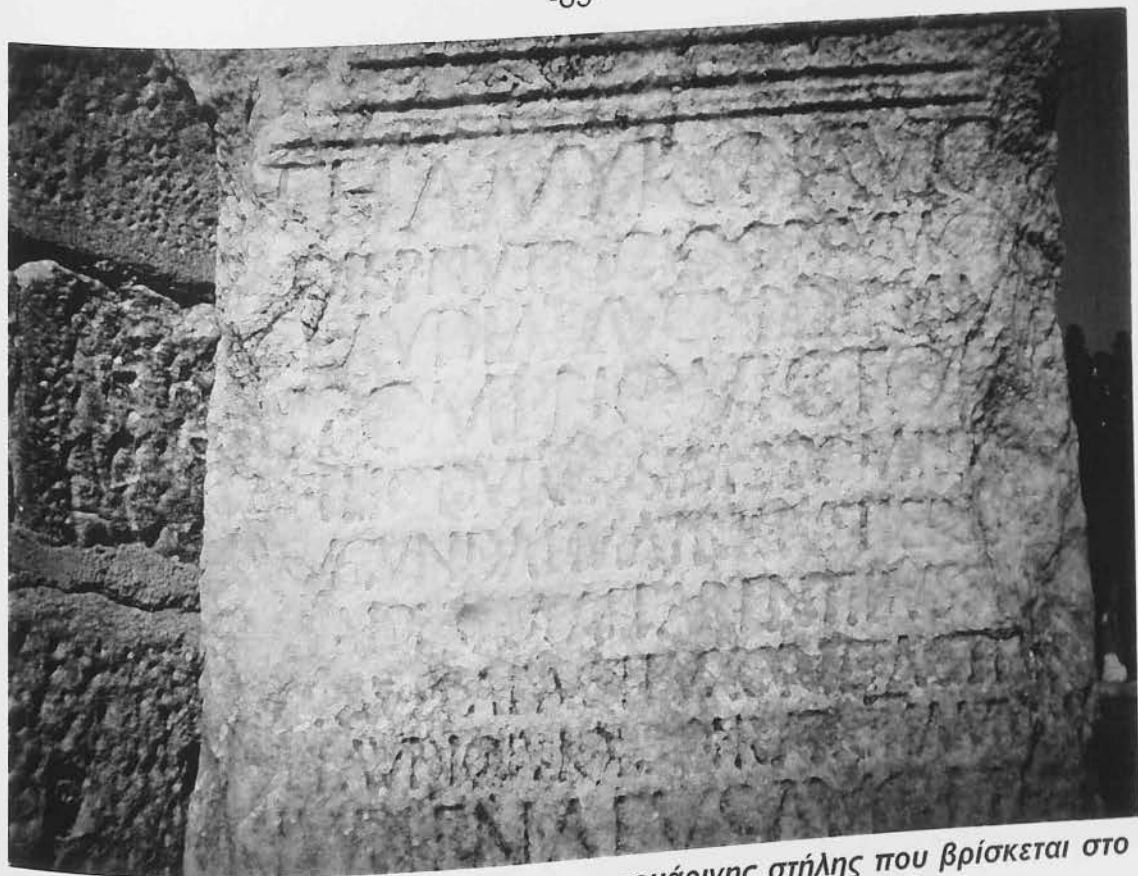
Γιάννης Π. Γκίκας, «Κάστρα-Ταξίδια στην Ελλάδα του θρύλου και της πραγματικότητας», σελ. 316, Εκδόσεις ΑΣΤΗΡ, 1995, Ε' ΤΟΜΟΣ.

Εικόνα 7. Το εντοιχισμένο μαρμάρινο ανάγλυφο κομμάτι, με μαρμάρινη γούρνα για το πότισμα των αλόγων.

Εικόνα 8. Η αναθηματική μαρμάρινη στήλη, ρωμαϊκής εποχής, η οποία είναι ακουμπισμένη στον τοίχο, έξω από το κάστρο.

Εικόνα 9. Οι χαραγμένες επιγραφές της μαρμάρινης στήλης που βρίσκεται στο εξωτερικό του Μπούρτζι.

Εσωτερικά του φρουρίου και παράλληλα προς το εξωτερικό τείχος, εκτός όμως από τη βόρεια πλευρά, είναι κτισμένος τοίχος λίγο στενός για να σχηματιστεί μεταξύ αυτού και του τείχους χρήσιμος γύρω-γύρω χώρος πλάτους τριών μέτρων, με δύο ορόφους. Το μεταξύ του εξωτερικού τείχους και του εσωτερικού τοίχου εμβαδόν, χρησίμευε ως θάλαμος της φρουράς, αποθήκη πυρομαχικών και τροφίμων, κατοικία του φρουράρχου κλπ. Υπήρχε και φούρνος για το ψήσιμο του άρτου, καθώς και πηγάδι ποσίμου νερού¹⁹².

Στα αριστερά της εισόδου, αρχίζει χαμηλή και υπόγεια στοά, η οποία οδηγεί έξω από το φρούριο προς τα ανατολικά και καταλήγει σε παραθαλάσσια πηγή, η οποία υπάρχει και σήμερα. Η στοά αυτή, λαγούμι δηλαδή, έχει καταπλακωθεί από χώματα και πέτρες και είναι δύσκολο στον επισκέπτη να διαπιστώσει την ύπαρξή της. Σύμφωνα με μια αμφισβητήσιμη τοπική ιστορική

¹⁹²

Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 45-46, ΑΘΗΝΑ.

παράδοση, άλλο μεγάλο λαγούμι ξεκινώντας από την πηγή αυτή έφτανε ως πάνω ψηλά στο Κάστρο. Και ουδείς λόγο συντρέχει να μην πιστέψουμε την παράδοση αυτή, διότι σε όλα γενικά τα φρούρια της εποχής ανοίγονταν μυστικά τέτοια λαγούμια, καμουφλαρισμένα επίτηδες στην έξοδό τους, τα οποία χρησίμευαν για τον ανεφοδιασμό και την ύδρευση των πολιορκούμενων, για την ειδοποίηση προς αίτηση εξωτερικής βοήθειας και για την διαφυγή των επισήμων από τους πολιορκούμενους¹⁹³.

Στο εσωτερικό του φρουρίου υπάρχει και ξεσκεπάστη αυλή, το αίθριο, πλάτους 6 μέτρα και ανάλογου μήκρους (17 1/2 m περίπου)¹⁹⁴.

Από το αίθριο πέντε πόρτες (δύο στην κάθε πλευρά και μία στο βάθος έναντι της πύλης) οδηγούν στους μεταξύ των δύο τοίχων θαλάμους. Όμοιες υπάρχουν και στον άνω όροφο για φωτισμό, αλλά τέσσερις σε κάθε πλευρά¹⁹⁵.

Στη Ν.Α. γωνία της αυλής ο τοίχος έχει ένα βαθούλωμα σε σχήμα θολωτής πόρτας (κόγχη). Πιθανώς να χρησίμευε στους Ενετούς για το άγαλμα κάποιου αγίου¹⁹⁶.

Η άνοδος από τον άνω όροφο στη στέγη γίνεται από ένα άνοιγμα στη μέση του ανατολικού διαμερίσματος¹⁹⁷.

Από τη στέγη το τείχος εξέχει όσο ένα μπόι ψηλότερα και καταλήγει σε προεξοχές (επάλξεις) σα δόντια με δύο αιχμές, τα οποία αφήνουν μικρά διαστήματα ανάμεσά τους για πολεμίστρες¹⁹⁸.

193

Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 45-46, ΑΘΗΝΑ

194

Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 165, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.

195

Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 165, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

196

Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 165, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

197

Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 165, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

198

Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 167, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

Τρύπες για πυροβόλα όπλα έχει στη νότια και την ανατολική πλευρά και στους δύο ορόφους¹⁹⁹.

Ο Γουναρόπουλος αναφέρει ότι το Μπούρτζι είχε 24 τηλεβόλα και 30 φρουρούς με έναν πύραρχο (μπούρτζαγαν)²⁰⁰.

Το Μπούρτζι, αυτό τουλάχιστον που βλέπουμε σήμερα, δεν είναι πολύ παλαιό κτίριο. Η ηλικία του θα κυμαίνεται γύρω στα 500 έτη. Το πότε κτίστηκε το φρούριο και από ποιους, δεν είναι εξακριβωμένο. Πάντως ούτε παλαιότερα από τις αρχές του 11ου αιώνα επί Βυζαντινών, ούτε μεταγενέστερα από τα τέλη του 15ου αιώνα και το πιθανότερο, περί τα μέσα του 13ου αιώνα επί δυναστείας των Νταλλεκάρτσερι και μεταξύ των ετών 1365 και 1470 μ.Χ. Η τελευταία χρονολογία είναι ο χρόνος που κατέλαβαν την Κάρυστο οι Τούρκοι. Το Μπούρτζι ήταν τότε κτισμένο. Αντίθετα το έτος 1365, ο πύργος δεν υπήρχε. Αυτό φαίνεται από το πωλητήριο έγγραφο που είχε συνταχθεί, όταν ο τελευταίος βαρόνος πούλησε στους Βενετούς την πόλη και το κάστρο. Σ' αυτό ούτε καν αναφέρεται το Μπούρτζι, γιατί δεν υπήρχε²⁰¹.

Στο Φρούριο το 1470, μετά την αποχώρηση των Ενετών, είχαν καταφύγει παρά πολλοί Χριστιανοί για να σωθούν. Από αυτούς οι Τούρκοι υποχρέωσαν πολλούς να αλλαξοπιστήσουν. Τους δήλωσαν ότι θα σκότωναν επί τόπου όποιος δεν θα ήθελαν να εξωμόσουν. Και πραγματοποίησαν την απειλή τους. Όσοι χριστιανοί είχαν ελαφρά συνείδηση περνούσαν, σα μουσουλμάνοι πια, κάτω από τα τουρκικά γιαταγάνια. Αντίθετα, όσοι δεν έστεργαν, αποκεφαλίζονταν εμπρός στο Μπούρτζι²⁰².

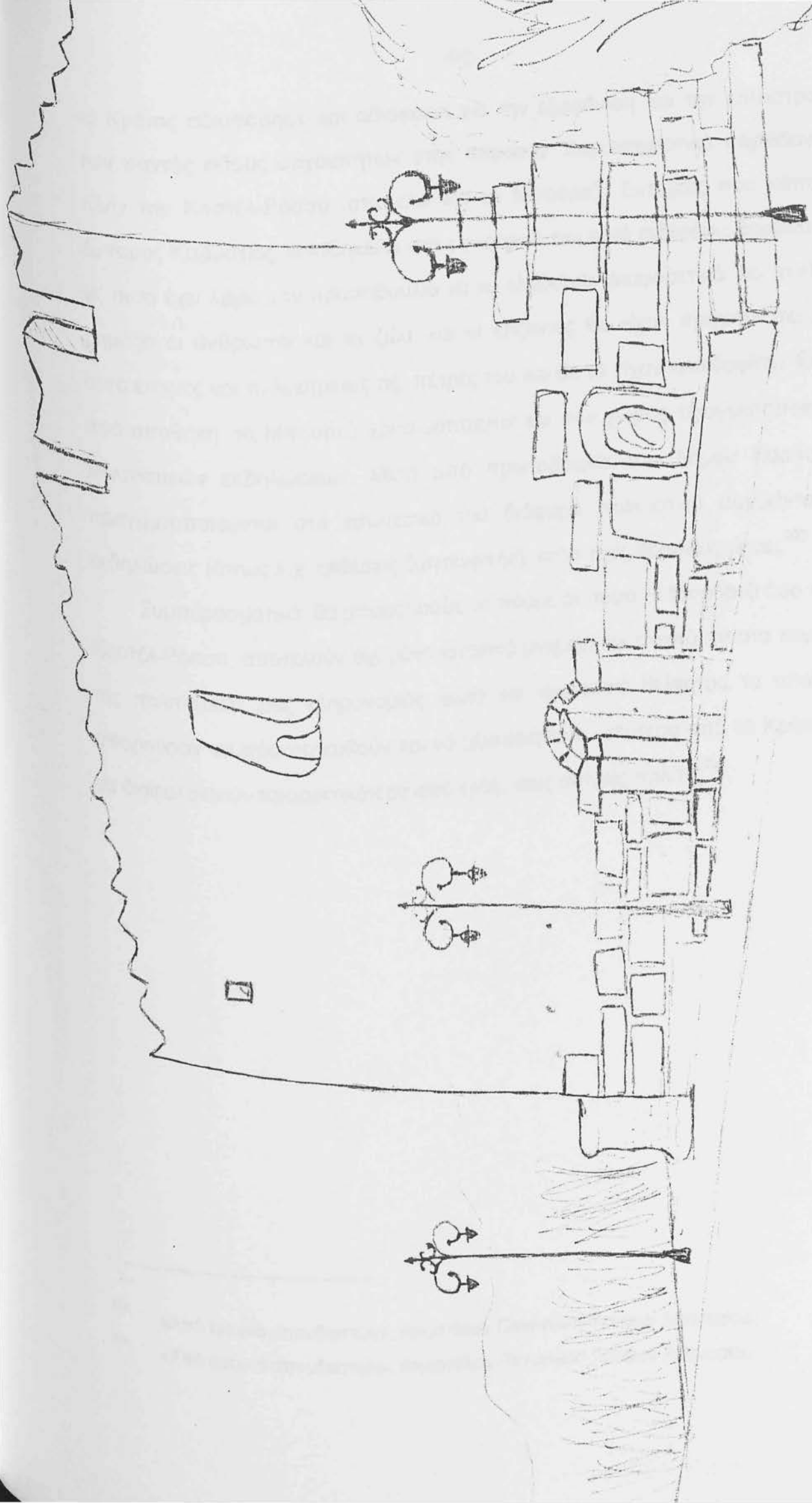
Μετά την απελευθέρωση, οι ντόπιοι ρήμαξαν κυριολεκτικά το Κάστρο, ενώ

¹⁹⁹ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 167, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

²⁰⁰ Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», σελ. 167, Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992

²⁰¹ Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 48-49, ΑΘΗΝΑ.

²⁰² Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», σελ. 50, ΑΘΗΝΑ

Ανομή βορείου ζείχους
του Αρσίου "Μνούρζ"

2

το Κράτος αδιαφόρησε και αδιαφορεί για την εξαφάνιση και την καταστροφή των παντός είδους αρχαιοτήτων στην Κάρυστο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, πλην του Καστέλ-Ρόσσο, αποτελεί και το Μπούρτζι. Ευτυχώς που κάποιος έμπορος Καρύστιος, αποθηκεύει στο εσωτερικό του κενά σιδερένια βαρέλια και γι' αυτό έχει λάβει την πρωτοβουλία να το κλειδώνει. Διαφορετικά, θα το είχαν ρημάξει οι άνθρωποι και τα ζώα και οι κτίζοντες θα είχαν προμηθευτεί από αυτό έτοιμες και πελεκημένες τις πέτρες του και θα το είχαν κατεδαφίσει. Εκτός από αποθήκη, το Μπούρτζι χρησιμοποιείται και σαν χώρος πραγματοποίησης πολιτιστικών εκδηλώσεων. Μετά από πρωτοβουλία του Δήμου Καρύστου, πραγματοποιούνται στο εσωτερικό του διάφορα πολιτιστικά συμβάντα και εκδηλώσεις (όπως λ.χ. εκθέσεις ζωγραφικής), κατά τους θερινούς μήνες²⁰³.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι τόσο το Μπούρτζι όσο και το Καστέλ-Ρόσσο, αποτελούν όχι μόνο ιστορικά μνημεία και αναπόσπαστα κομμάτια της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, αλλά και τουριστικά θέλγητρα τα οποία θα μπορούσαν να προστατευθούν και να αξιοποιηθούν καλύτερα από το Κράτος και να διαφυλακτούν προσεκτικότερα από εμάς, τους απλούς πολίτες²⁰⁴.

²⁰³ «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

²⁰⁴ «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Κάρυστος, σαν πόλη, σώζεται από το φυσικό της περιβάλλον με τις εξοχές της και τις θάλασσές της, με τα περίχωρά της και τα χωριουδάκια της. Γιατί η άναρχη δόμηση, της στέρησε την πρωτογενή της ομορφιά, εκείνη που ελκύει ιδιαίτερα τον ξένο αλλά και τον Έλληνα περιηγητή και παραθεριστή. Που είναι, όμως, η γνωστή από τους αρχαίους Έλληνες συγγραφείς, Κάρυστος, που έπαιξε το δικό της στις εξελίξεις της ιστορικής και κλασικής περιόδου, που αμφισβήτησε δυναμικά και αυτήν την αθηναϊκή ηγεμονία; Που είναι οι ναοί της, τα κτίρια της, το θέατρο της; Τόση θανατερή λησμονιά σε μια αρχαία πόλη διόλου τυχαία; Τουλάχιστον το Μπούρτζι και το Καστέλ-Ρόσσο είναι δύο σίγουρες υπομνήσεις από την παραγμένη της ιστορία, στα χρόνια του Μεσαίωνα και της Τουρκοκρατίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Θ.Γ. Παπαμανώλης, «Κάρυστος-Ταξιδιωτικός Οδηγός», ΑΘΗΝΑ.
2. Γιάννης Π. Γκίκας, «Κάστρα-Ταξίδια στην Ελλάδα του θρύλου και της πραγματικότητας», Εκδόσεις ΑΣΤΗΡ, 1995, Ε΄ ΤΟΜΟΣ.
3. Σταμάτης Παπαμιχαήλ, «Ας γνωρίσουμε την Κάρυστο», Εκδόσεις ΜΥΡΤΩΑ, 1992.
4. Αντ. Γουναρόπουλος-Φιλ. Καπόλας, «Πανευβοϊκό Λεύκωμα», Εκδότες: Γουναρόπουλος, Καπόλας, Θεσσαλονίκη 1933.
5. Ιωάννης Τσολάκης, «Τουριστικός Οδηγός Καρύστου», Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Τσολάκη, ΚΑΡΥΣΤΟΣ.
6. «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», Εκδόσεις: Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, Α΄ ΤΟΜΟΣ.
7. «Από έρευνα σπουδαστών», Αποστόλου Παναγιώτη-Τρύφων Αθανασίου.
8. «Αρχείο Ευβοϊκών Μελετών», Εκδόσεις: Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, ΑΘΗΝΑ, 1936, ΙΑ΄ ΤΟΜΟΣ.

Ευχαριστούμε

Την Κα ΠΟΠΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΑΚΟΥ-ΒΑΡΕΛΙΔΟΥ για την ευκαιρία που μας έδωσε να ασχοληθούμε με ένα πολύ όμορφο και ενδιαφέρον θέμα, αυτό του Κάστρου της Καρύστου, καθώς και για την πολύτιμη βοήθειά της στην εκπόνηση της εργασίας αυτής.

Τον Κο ΓΙΩΡΓΟ Κ. ΒΑΡΕΛΙΔΗ για την συμβολή του στην πραγματοποίηση της εργασίας.

Την Κα ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΩΓΡΑΦΙΩ βιβλιοθηκονόμο του ΓΙΟΚΑΛΕΙΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ της Καρύστου, για την πολύτιμη βοήθειά της στην συγκέντρωση του υλικού.

Τον Αγρ. και Τοπογράφο Μηχανικό Κο ΚΕΧΑΓΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ, για την χορήγηση του τοπογραφικού διαγράμματος «Castel Rosso»

Τον Κο ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ, υπάλληλο της Δημαρχείας Καρύστου, για την μεσολάβησή του στην απόκτηση του τοπογραφικού.